
Deblocarea potențialului întreprinderilor sociale conduse de tineri

Acțiunea globală OCDE Promovarea
ecosistemelor economiei sociale și solidare

OECD
Global Action

Promoting
Social & Solidarity
Economy Ecosystems

Funded by
the European Union

Documentele OCDE privind dezvoltarea economică locală și ocuparea forței
de muncă

Deblocarea potențialului întreprinderilor sociale conduse de tineri

Tinerii acordă din ce în ce mai mult prioritate carierelor cu impact social și de mediu pozitiv. Întreprinderile sociale îi pot ajuta să își îndeplinească această ambiție. Întreprinderile sociale conduse de tineri pot aborda probleme sociale și de mediu urgente, oferind în același timp tinerilor oportunități pe piața muncii. În ciuda acestor beneficii, aceste entități se confruntă adesea cu dificultăți din cauza vârstei fondatorilor și a specificității activităților lor. Acest document analizează factorii determinanți și beneficiile potențiale ale întreprinderilor sociale conduse de tineri (secțiunea 1), evaluează provocările cu care se confruntă acestea (secțiunea 2) și oferă orientări politice pentru a le aborda prin programe de sprijin adaptate, bazate pe exemple de bune practici și experiențe din țările OCDE și nu numai (secțiunea 3).

Coduri JEL: L31, L38, J62, O35

Cuvinte-cheie: Întreprinderi sociale, Tineret, Economie socială și solidară, Ocuparea forței de muncă, Competențe

DESPRE OCDE

OCDE este o organizație interguvernamentală multidisciplinară formată din 38 de țări membre, care implică în activitatea sa un număr din ce în ce mai mare de non-membri din toate regiunile lumii. În prezent, misiunea principală a organizației este de a ajuta guvernele să colaboreze în vederea unei economii globale mai puternice, mai curate și mai echitabile. Prin intermediul rețelei sale de 250 de comitete specializate și grupuri de lucru, OCDE oferă un cadru în care guvernele compară experiențele politice, caută răspunsuri la probleme comune, identifică bunele practici și coordonează politicile naționale și internaționale. Mai multe informații sunt disponibile la: www.oecd.org.

DESPRE DOCUMENTELE OCDE PRIVIND DEZVOLTAREA ECONOMICĂ LOCALĂ ȘI OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ

Documentele din cadrul programului OCDE privind dezvoltarea economică locală și ocuparea forței de muncă prezintă idei inovatoare și exemple practice privind modul în care se poate stimula dezvoltarea locală și crearea de locuri de muncă. Sunt abordate o gamă largă de subiecte, cum ar fi ocuparea forței de muncă și competențele, antreprenoriatul, economia socială și inovarea socială, cultura și consolidarea capacităților locale, printre altele. Această serie evidențiază, în special, politicile de sprijinire a locurilor și persoanelor dezavantajate, cum ar fi persoanele slab calificate, șomerii, migranții, tinerii și persoanele în vârstă.

Documentele de lucru ale OCDE nu trebuie prezentate ca reprezentând opiniile oficiale ale OCDE sau ale țărilor membre ale acesteia. Opiniile exprimate și argumentele folosite sunt ale autorului (autorilor). Documentele de lucru descriu rezultate preliminare sau cercetări în curs de desfășurare de către autor (autori) și sunt publicate pentru a stimula discuțiile pe o gamă largă de aspecte la care lucrează OCDE. Comentariile privind documentele de lucru sunt binevenite și pot fi trimise la Centrul pentru antreprenoriat, IMM-uri, regiuni și orașe, OCDE, 2 rue André-Pascal, 75775 Paris Cedex 16, Franța.

Publicarea acestui document a fost autorizată de Lamia Kamal-Chaoui, director, Centrul pentru antreprenoriat, IMM-uri, regiuni și orașe, OCDE.

Acest document, precum și toate datele statistice și hărțile incluse în acesta nu aduc atingere statutului sau suveranității asupra oricărui teritoriu, delimitării frontierelor și limitelor internaționale și denumirii oricărui teritoriu, oraș sau zonă.

Notă a tuturor statelor membre ale OCDE și ale Uniunii Europene: Republica Cipru este recunoscută de toți membrii Organizației Națiunilor Unite, cu excepția Turciei. Informațiile din documente se referă la zona aflată sub controlul efectiv al guvernului Republicii Cipru.

Notă din partea Türkiye: Informațiile din acest document care fac referire la „Cipru” se referă la partea de sud a insulei. Nu există o autoritate unică care să reprezinte atât populația cipriotă turcă, cât și cea greacă de pe insulă. Turcia recunoaște Republica Turcă a Ciprului de Nord (RTCN). Până la găsirea unei soluții durabile și echitabile în cadrul Organizației Națiunilor Unite, Turcia își va menține poziția privind „chestiunea cipriotă”.

Această publicație a fost realizată cu sprijinul financiar al Uniunii Europene. Conținutul acestuia este responsabilitatea exclusivă a OCDE și nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Uniunii Europene.

© OCDE 2022

Puteți copia, descărca sau imprima conținutul OCDE pentru uz propriu și puteți include extrase din publicațiile, bazele de date și produsele multimedia ale OCDE în propriile documente, prezentări, bloguri, site-uri web și materiale didactice, cu condiția să menționați în mod corespunzător OCDE ca sursă și proprietar al drepturilor de autor. Toate cererile de utilizare publică sau comercială și de drepturi de traducere trebuie trimise la adresa rights@oecd.org.

Recunoștințe

Acest raport a fost realizat de Centrul OCDE pentru antreprenoriat, IMM-uri, regiuni și orașe (CFE), condus de Lamia Kamal-Chaoui, director, ca parte a programului de lucru al Programului pentru ocuparea forței de muncă și dezvoltare economică locală. Acesta a fost realizat cu sprijinul financiar al Instrumentului de Parteneriat Extern al Uniunii Europene în cadrul acțiunii globale a OCDE „Promovarea ecosistemelor economiei sociale și solidare”.

Acest raport a fost elaborat de Amal Chevreau, Natalie Laechelt și James Hermanson, analiști politici la Centrul pentru antreprenoriat, IMM-uri, regiuni și orașe (CFE) al OCDE. Raportul a fost elaborat sub supravegherea Antonellei Noya, șefa Unității pentru economie socială și inovare socială, cu îndrumarea și contribuțiile lui Karen Maguire, șefa Diviziei pentru ocuparea forței de muncă locale, competențe și inovare socială (CFE). Comentarii valoroase au fost furnizate și de Nadim Ahmad, director adjunct (CFE), Andrew Paterson, consilier principal (CFE) și David Halabisky, coordonator de proiect (CFE). Lucrarea a beneficiat de contribuții din partea Viktoriei Chernetska (CFE). Lukasz Lech (CFE) a oferit consultanță editorială.

Acest raport a beneficiat de comentariile și contribuțiile membrilor Consiliului științific al Acțiunii globale, în special ale lui Cathy Clark (Duke University), Johanna Mair (Hertie School of Governance) și Aikaterini Argyrou (Nyenrode Business Universiteit). Autorii ar dori să mulțumească, de asemenea, tuturor respondenților la studiul OCDE privind tineretul și întreprinderile sociale, precum și organizațiilor și antreprenorilor sociali consultați. Suportul grafic a fost asigurat de Erica Weathers. În cele din urmă, autorii îi mulțumesc lui Kristin Sazama (CFE) pentru sprijinul acordat în diseminarea și promovarea studiului și le mulțumesc lui Katrina Baker (CFE) și Pilar Philip (CFE) pentru pregătirea machetei și a copertei pentru acest document.

Acest document a fost aprobat și declassificat în vederea publicării de către Comitetul director al Programului de ocupare a forței de muncă și dezvoltare economică locală la 9 septembrie 2022.

Cuprins

Recunoștințe	3
Rezumat executiv	6
1 Introducere	10
2 De ce să sprijinim întreprinderile sociale conduse de tineri?	12
Tinerii se confruntă cu piețe ale muncii mai volatile și cu o creștere mai lentă a veniturilor	12
Întreprinderile sociale oferă oportunități de angajare reziliente	13
Întreprinderile sociale conduse de tineri au o dublă oportunitate: să înființeze afaceri care să stimuleze schimbarea socială, de mediu și economică	14
Întreprinderile sociale oferă o alternativă care sprijină impulsul antreprenorial al tinerilor și dorința de impact	17
Tinerii se implică din ce în ce mai mult în întreprinderile sociale	17
3 Cu ce provocări se confruntă întreprinderile sociale conduse de tineri?	21
Întreprinderile sociale conduse de tineri se confruntă cu un dublu obstacol care rezultă din vârsta fondatorilor lor și din caracteristicile specifice ale întreprinderilor sociale	21
Accesul la finanțare este un obstacol major pentru întreprinderile sociale conduse de tineri	22
Lipsa competențelor specializate, a educației și a formării profesionale împiedică adoptarea și dezvoltarea antreprenoriatului social în rândul tinerilor	25
Cadrele juridice ale întreprinderilor sociale pot fi dificil de parcurs, în special pentru tineri	29
Întreprinderile sociale conduse de tineri sunt încă lipsite de vizibilitate, în ciuda impactului lor pozitiv	30
4 Cum pot factorii de decizie politică să sprijine întreprinderile sociale conduse de tineri?	32
Ajutarea tinerilor să își dezvolte cunoștințele și competențele necesare pentru a lansa, gestiona și extinde întreprinderile sociale	33
Încurajarea investițiilor private și dezvoltarea de oportunități de finanțare adaptate, însoțite de consiliere financiară	37
Creșterea vizibilității întreprinderilor sociale, inclusiv a celor conduse de tineri	40
Îmbunătățirea bazei de date privind întreprinderile sociale conduse de tineri, prin intermediul datelor administrative existente sau studiilor specifice	42
Acordarea unui loc la masă tinerilor pentru a aborda perspectivele și nevoile lor în cadrele strategice	46

Bibliografie	47
Anexa A. Metodologie	57
Anexa B. Exemple de inițiative de sprijin pentru tinerii antreprenori sociali	58

Tabele

Anexa Tabelul 1. Inițiative de sprijin internațional	58
Anexa Tabelul 2. Inițiative de sprijin la nivel național și subnațional	61

Figuri

Figura 1. Transferul riscurilor de sărăcie de la vârstnici la tineri	13
Figura 2. Potențialul perceput al întreprinderilor sociale conduse de tineri	15
Figura 3. Antreprenoriatul social condus de tineri în comparație cu antreprenoriatul tradițional	18
Figura 4. Dubla obligație cu care se confruntă întreprinderile sociale conduse de tineri	21
Figura 5. Provocările cu care se confruntă întreprinderile sociale conduse de tineri	22
Figura 6. Ponderea persoanelor cu un nivel de educație ridicat în rândul antreprenorilor și al populației adulte	27
Figura 7. Disponibilitatea percepută a măsurilor de sprijin politic pentru întreprinderile sociale conduse de tineri	29
Figura 8. Diferențe de opinii privind provocările și măsurile de politică în vigoare	31

Casete

Caseta 1. Definiții	11
Caseta 2. Combaterea defrișărilor, o căutare pe internet la un moment dat: Ecosia (Germania și internațional)	15
Caseta 3. Sprijinirea tranziției ecologice prin intermediul energiei regenerabile: Enercoop SCIC-SA (Franța)	16
Caseta 4. Combinarea integrării în muncă a femeilor vulnerabile cu utilizarea țesăturilor excedentare recuperate: Quid (Italia)	16
Caseta 5. Sprijinirea incluziunii sociale pentru refugiați și migranți: SINGA (Europa de Vest și Canada)	18
Caseta 6. Platformă de cooperare pentru transportul în comun: Eva (Canada)	19
Caseta 7. Recomandări politice pentru sprijinirea întreprinderilor sociale conduse de tineri	32
Caseta 8. Strategia întreprinderilor sociale din Scoția 2016-2026 (Regatul Unit)	33
Caseta 9. Promovarea educației și formării în domeniul cooperativelor: COOPilot și ECOOP și YUCCOPE (Europa)	34
Caseta 10. Creșterea și o mai bună integrare a educației și formării adaptate în domeniul antreprenoriatului social (Coreea)	35
Caseta 11. Co-crearea formării și învățarea reciprocă: Enactus (internațional)	36
Caseta 12. Facilitarea accesului la finanțare și dezvoltarea competențelor: Young Social Entrepreneurs Global (Singapore)	37
Caseta 13. Facilitarea accesului la finanțare: Fondul de capital pentru inovare socială pentru tineret (Canada)	38
Caseta 14. Sprijin pentru dezvoltarea afacerilor: Fundația ADV (România)	39
Caseta 15. Acces personalizat la finanțare și rețele: La Social Cup (Franța)	39
Caseta 16. Apariția unor noi forme juridice și statute juridice în Franța	40
Caseta 17. Sensibilizarea prin "Săptămâna economiei sociale și solidare" (Franța)	42
Caseta 18. Studiu detaliat al tinerilor din întreprinderile de economie socială (Spania)	43
Caseta 19. Progrese în colectarea de date la nivel național și internațional privind întreprinderile sociale conduse de tineri	44
Caseta 20. Femeile tinere și tripla obligație în antreprenoriatul social	45
Anexa Caseta 1. Colectarea datelor prin intermediul studiului OCDE privind întreprinderile sociale și de tineret (YSE)	57

Rezumat executiv

Întreprinderile sociale conduse de tineri contribuie la rezolvarea unor probleme sociale și de mediu prezente din întreaga lume. Tinerii din ziua de azi (adică cei cu vârste cuprinse între 15 și 29 de ani) sunt pasionați să facă diferența. Mulți dintre ei sunt nativi digitali agili și inovatori, construind și dezvoltând întreprinderi sociale inovatoare care utilizează noile tehnologii și practici de afaceri pentru a stimula schimbarea.

Tinerii acordă din ce în ce mai mult prioritate carierelor cu impact social și de mediu pozitiv. La nivel mondial, doi din cinci tineri consideră că impactul social este unul dintre factorii decisivi în alegerea carierei lor. În același timp, aproape jumătate dintre tinerii din țările OCDE ar prefera să lucreze pe cont propriu în loc să fie angajați. Întreprinderile sociale îi pot ajuta pe tineri să transforme aceste aspirații într-o dublă oportunitate: să se angajeze în antreprenoriat și să genereze un impact social pozitiv.

Tinerii valorifică oportunitățile și conduc multe întreprinderi sociale din întreaga lume. Până la 20% din posturile de conducere în întreprinderile sociale din provincia Québec (Canada), Franța și Spania sunt ocupate de tineri, iar mai mult de unul din patru antreprenori sociali și aproape doi din cinci antreprenori sociali aspiranți din Australia, Statele Unite și Europa de Vest au vârsta sub 34 de ani. În unele țări din OCDE, cohortele mai în vârstă de lideri și lucrători ai întreprinderilor sociale vor ieși probabil la pensie în următorul deceniu. De exemplu, în Franța, se așteaptă ca peste 750 000 de angajați ai întreprinderilor sociale să se pensioneze până în 2028. Astfel de schimbări demografice ar putea crea oportunități pentru tineri de a prelua roluri de conducere în cadrul întreprinderilor sociale.

Există deja multe exemple de întreprinderi sociale de succes conduse de tineri. De exemplu, în Franța, [Enercoop](#) este o cooperativă de furnizare de energie fondată de tineri antreprenori sociali, care se concentrează pe furnizarea de energie 100% regenerabilă pentru gospodării și întreprinderi. În Italia, [Quid](#), o întreprindere socială fondată în 2013 de tineri antreprenori sociali din Verona, produce îmbrăcăminte etică din țesături recuperate din surplusuri, angajând 140 de persoane din medii defavorizate. În 2012, doi tineri antreprenori sociali au fondat [SINGA](#) pentru a pune în legătură refugiații cu noile lor comunități, pentru a găsi locuri de muncă și pentru a se implica în activități sociale. În prezent, SINGA are peste 50 000 de membri și 90 de angajați cu normă întreagă în șapte țări (Belgia, Canada, Franța, Germania, Luxemburg, Spania și Elveția).

Aceste întreprinderi sociale au un impact social puternic, permițând dezvoltarea durabilă și consolidând rezistența economică. În Uniunea Europeană, există aproximativ 397 000 de întreprinderi sociale. Acestea reprezintă peste 6% din locurile de muncă din țările europene, deși există diferențe între statele membre. De asemenea, acestea au prosperat în perioade de criză, sprijinind rezistența economică și socială. De exemplu, în Spania și Portugalia, ocuparea forței de muncă în întreprinderile sociale a crescut după criza financiară din 2007/2008, în timp ce în alte tipuri de întreprinderi a stagnat.

Cu toate acestea, întreprinderile sociale conduse de tineri se confruntă cu un dublu obstacol asociat cu vârsta fondatorilor sau a liderilor lor și cu caracteristicile întreprinderilor sociale. Obiectivele și modelele de afaceri ale întreprinderilor sociale au caracteristici specifice care ar putea amplifica și mai mult provocările cu care se confruntă în general tinerii antreprenori și viceversa.

Această dublă constrângere exacerbează patru provocări principale cu care se confruntă adesea tinerii întreprinzători sau antreprenorii sociali: accesul la finanțare, lipsa de competențe specializate, dificultăți în navigarea în cadrele juridice și o lipsă de vizibilitate a întreprinderilor sociale conduse de tineri. Întreprinderile sociale conduse de tineri se confruntă cu dificultăți în accesarea împrumuturilor sau a subvențiilor, deoarece multe dintre ele nu dispun de garanții, economii personale sau experiență dovedită, iar investitorii sau donatorii pot fi mai puțin familiarizați cu formele juridice ale întreprinderilor sociale și cu modelele de afaceri hibride (adică care se bazează atât pe veniturile de pe piață, cât și pe subvenții). Tinerii, în special cei care provin din medii socio-economice defavorizate, întâmpină dificultăți în obținerea competențelor necesare (de exemplu, competențe sociale și emoționale, mobilizarea resurselor hibride și măsurarea impactului social) pentru a conduce cu succes o

întreprindere socială și a o extinde. Tinerii au dificultăți în a se orienta în diversitatea formelor și a statutelor juridice disponibile pentru întreprinderile sociale (de exemplu, asociații cu venituri de piață, cooperative, forme de afaceri tradiționale sau forme juridice specifice, cum ar fi întreprinderile de solidaritate de utilitate socială în Franța). Recunoașterea și vizibilitatea întreprinderilor sociale conduse de tineri și impactul social al acestora lipsesc încă, inclusiv în rândul factorilor de decizie politică, ceea ce poate fi atribuit în parte lipsei de oportunități semnificative de schimb de informații între aceștia și tineri.

Guvernele din multe țări OCDE iau măsuri pentru a aborda aceste provocări, investind în acțiuni de informare, în consolidarea capacităților și în facilitarea accesului la finanțare pentru întreprinderile sociale conduse de tineri. De exemplu, în Franța, Secretariatul de Stat pentru Economie Socială și Solidară sprijină cei cinci parteneri instituționali care organizează luna anuală a economiei sociale în noiembrie pentru a spori vizibilitatea economiei sociale în rândul publicului larg, precum și o săptămână anuală a economiei sociale în școlile primare și secundare din întreaga țară. În 2021, Comisia Europeană a adoptat Planul de acțiune privind economia socială pentru „a face economia socială mai vizibilă și a îmbunătăți recunoașterea activității și a potențialului acesteia”. Provincia Ontario (Canada) a contribuit la un fond de capital care acordă împrumuturi specializate pentru tinerii antreprenori sociali. În Regatul Unit, strategia scoțiană privind întreprinderile sociale a introdus oportunități de învățare despre întreprinderile sociale la toate nivelurile de învățământ. Între 2011 și 2018, Coreea și-a mărit de cinci ori cheltuielile anuale pentru subvențiile de înființare a tinerelor întreprinderi sociale și își îmbunătățește programele de educație și formare în domeniul antreprenoriatului social.

Cu toate acestea, rămâne un decalaj între ceea ce întreprinderile sociale conduse de tineri consideră a fi cele mai importante provocări și sprijinul care le este oferit. În 2021, OCDE a realizat un studiu în rândul părților interesate (de exemplu, tineri, antreprenori sociali, rețele și asociații de economie socială, experți universitari) și al factorilor de decizie politică pentru a colecta opiniile acestora și pentru a înțelege mai bine provocările, oportunitățile și structurile de sprijin existente pentru întreprinderile sociale conduse de tineri. Pe baza datelor colectate, 76% dintre părțile interesate din ecosistemul întreprinderilor sociale conduse de tineri consideră că accesul la finanțare reprezintă cea mai mare provocare pentru întreprinderile sociale conduse de tineri, însă numai 44% dintre factorii de decizie politică și 43% dintre părțile interesate raportează măsuri pentru a facilita accesul la finanțare pentru întreprinderile sociale conduse de tineri (de exemplu, sprijin financiar direct, educație și formare financiară, printre altele). Un model foarte asemănător se aplică provocării reprezentate de tinerii care nu au cunoștințele și competențele necesare pentru a gestiona o întreprindere socială (67% dintre părțile interesate). 48% dintre factorii de decizie politică raportează disponibilitatea unui sprijin adaptat (de exemplu, asistență tehnică, formare și intermediari specializați, printre altele) ca fiind o provocare, iar 43% - furnizarea de orientări adaptate (de exemplu, manuale cu acces liber sau instrumente adaptate).

În afară de îmbunătățirea condițiilor-cadru ale întreprinderilor sociale în general, factorii de decizie politică pot sprijini întreprinderile sociale conduse de tineri prin intermediul unui sprijin politic adaptat. O serie de măsuri pot fi puse în aplicare pentru a aborda provocările specifice cu care se confruntă întreprinderile sociale conduse de tineri, cum ar fi:

- **Ajutarea tinerilor să își dezvolte cunoștințele și competențele necesare pentru a lansa, gestiona și extinde întreprinderile sociale.** Integrarea antreprenoriatului social în programele școlare primare și secundare [de exemplu, în Coreea și Scoția (Regatul Unit)] poate ajuta tinerii să dezvolte interesul și competențele sociale și emoționale necesare pentru a se angaja în antreprenoriatul social. De asemenea, poate contribui la reducerea în continuare a barierelor de acces la antreprenoriatul social pentru grupurile dezavantajate. Posibilitățile de formare specializată din învățământul secundar și superior pot dezvolta competențe de afaceri pentru a se angaja, de asemenea, în antreprenoriatul social. Co-crearea oportunităților de învățare poate permite tinerilor să își asume responsabilitatea procesului și să dezvolte soluții pentru viitorul pe care și-l doresc împreună cu profesorii și formatorii (de exemplu, Enactus în 35 de țări). Acest lucru poate completa programele de învățământ superior, cum ar fi cel al Institutului Marshall din cadrul London School of Economics, și

oportunități specializate de formare care sunt deja accesibile pentru antreprenorii sociali aspiranți din multe țări.

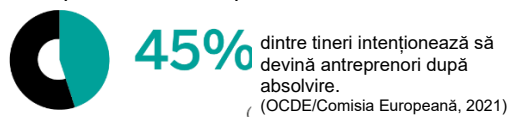
- **Încurajarea investițiilor private și dezvoltarea de oportunități de finanțare adaptate pentru întreprinderile sociale conduse de tineri, însoțite de orientări clare.** Factorii de decizie politică pot îmbunătăți în diferite moduri accesul la finanțare (adică fondurile furnizate de agențiile guvernamentale) și la finanțare (adică capitalul furnizat de creditori, cum ar fi băncile și investitorii privați) pentru întreprinderile sociale conduse de tineri. În general, întreprinderile sociale caută să obțină un impact social pe termen lung la nivel local. Aceste obiective și sfera locală de operare pot limita perspectivele de creștere și necesită un acces (adesea limitat) la capitalul de investiții pe termen lung. Cu toate acestea, întreprinderile sociale conduse de tineri pot reprezenta o oportunitate de investiție atractivă pentru piața în creștere a investițiilor de impact și pentru alți finanțatori care doresc să promoveze obiective sociale și de mediu. Subvențiile de pornire pentru întreprinderile sociale conduse de tineri, care acoperă nevoile inițiale de finanțare inițială, sunt din ce în ce mai frecvente. Pentru a le sprijini supraviețuirea, factorii de decizie politică le pot completa cu o combinație de alte instrumente, cum ar fi intermediarii financiari specializați (adică organizații specializate sau bănci care acționează ca intermediari între finanțatori și întreprinderile sociale conduse de tineri care caută un împrumut, cum ar fi Fondul de capital pentru inovare socială pentru tineri din Canada), granturi de extindere (de exemplu, Young Social Entrepreneurs Global din Singapore), precum și împrumuturi și garanții de împrumut finanțate din fonduri publice. Împreună cu conștientizarea și cunoștințele necesare pentru a naviga prin aceste măsuri, întreprinderile sociale conduse de tineri își pot spori accesul la finanțare.
- **Creșterea profilului întreprinderilor sociale în general, inclusiv prin intermediul cadrelor juridice, poate stimula recunoașterea întreprinderilor sociale conduse de tineri.** Dezvoltarea unor condiții-cadru solide pentru întreprinderile sociale prin intermediul unor cadre juridice clare, create împreună cu întreprinderile sociale. Campaniile de sensibilizare (de exemplu, campania "Buy Social" a Social Enterprise UK), premiile și evenimentele (de exemplu, Forbes „30 sub 30” sau Forumul mondial al întreprinderilor sociale pentru tineret) pot contribui la educarea atât a publicului, cât și a factorilor de decizie politică cu privire la impactul social și de mediu pozitiv generat de întreprinderile sociale conduse de tineri. Premiile care recunosc întreprinderile sociale conduse de tineri contribuie, de asemenea, la creșterea profilului acestora și îi inspiră pe alții să folosească antreprenoriatul social pentru a aborda provocările din propriile comunități.
- **Îmbunătățirea bazei de date privind întreprinderile sociale conduse de tineri.** Colectarea de date defalcate pe vârstă (și sex), precum și de dovezi privind natura competențelor necesare, succesul și performanța întreprinderilor sociale conduse de tineri și a programelor de sprijin reprezintă un pas important în direcția elaborării unor politici care să le sprijine în mod eficient. Împreună cu definiții clare ale întreprinderilor sociale (de exemplu, în ceea ce privește definițiile juridice sau statutele) care sunt înregistrate, registrele de întreprinderi existente, anchetele privind forța de muncă și datele din cadrul programelor pot servi ca un prim pas în înțelegerea dimensiunii și a caracteristicilor pieței forței de muncă a întreprinderilor sociale, a perspectivelor sale de creștere și a eficienței programelor. În Regatul Unit, Departamentul pentru Digital, Cultură, Media și Sport și Departamentul pentru Afaceri, Energie și Strategie Industrială efectuează evaluări periodice ale tendințelor pieței întreprinderilor sociale pe baza datelor existente din studiile realizate în rândul IMM-urilor. Provincia Québec (Canada) colectează în mod regulat date detaliate privind întreprinderile sociale conduse de tineri. Acest lucru necesită o definiție clară și criterii comune pentru întreprinderile sociale în cadrul instituțiilor guvernamentale.
- **Acordarea unui loc la masă tinerilor, astfel încât perspectivele și nevoile lor să fie luate în considerare și abordate în cadrele strategice.** Țările, regiunile și autoritățile locale pot extinde practicile existente de implicare a publicului pentru a încorpora în mod specific tinerii antreprenori sociali în procesele de consultare a părților interesate. Acest lucru poate include consultări ad-hoc ale organizațiilor de tineret în cadrul schemelor de sprijin financiar sau al investițiilor în infrastructură (de exemplu, pentru infrastructuri urbane, centre de tineret sau servicii de sprijinire a întreprinderilor), acțiuni de informare orientate către tineri cu privire la ocuparea forței de muncă în economia socială, așa cum se face în Brazilia, sau prin crearea unor organisme consultative pentru tineret, așa cum se face în Franța, unde o cincime dintre membrii numiți în Consiliul Național al Economiei Sociale (organism de elaborare a politicilor) în 2015 au fost tineri.

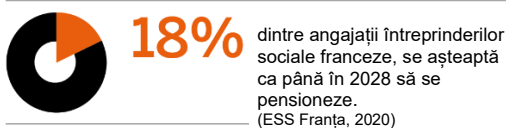
Deblocarea potențialului întreprinderilor sociale conduse de tineri

Tinerii înființează afaceri care generează schimbări sociale, economice și de mediu.

Tinerii aspiră la locuri de muncă antreprenoriale cu impact social.

Întreprinderile sociale oferă oportunități de angajare pentru tineri.

Întreprinderile sociale conduse de tineri reprezintă o **dublă oportunitate** pentru tineri: să conducă afaceri care au un impact social

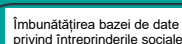
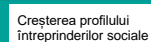
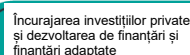
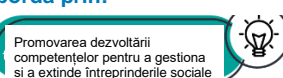
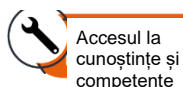
Întreprinderile sociale conduse de tineri se confruntă cu un **dublu obstacol** din cauza naturii și vârstei lor...

Acest lucru se intensifică pentru principalele provocări:

Factorii de decizie politică le pot aborda prin:

Oferirea unui loc la masă pentru tineri

1 Introducere

Tinerii se orientează din ce în ce mai mult către cariere antreprenoriale în care pot face diferența. Studiul Eurobarometru pentru tineret din 2021 constată că tinerii (16-30 de ani) acordă prioritate urmării unor cariere în care pot atinge obiective precum combaterea sărăciei și a inegalității, combaterea schimbărilor climatice sau reducerea șomajului (Parlamentul European, 2021^[1]). Aproape jumătate dintre tinerii cu vârste cuprinse între 17 și 26 de ani intervievați în 45 de țări din Africa, cele două Americi, Asia-Pacific, Europa și Orientul Mijlociu aleg tipurile de muncă și organizațiile pentru care vor lucra în funcție de etica lor (Deloitte, 2021^[2]), iar 40,6% dintre tinerii cu vârste cuprinse între 18 și 35 de ani din întreaga lume consideră că sentimentul de scop sau impactul asupra societății este unul dintre cele mai importante criterii atunci când analizează oportunitățile de angajare (Forumul Economic Mondial, 2017^[3]). În Europa și în America de Nord, în prezent, atunci când iau în considerare oportunitățile de angajare, tinerii plasează impactul asupra societății mai presus de salariu și de compensația financiară (Gardiner și Goedhuys, 2020^[4]). Într-un studiu recent "changemaker", 80% dintre tineri au declarat că pandemia COVID-19 le-a sporit dorința de a schimba ceva în lume (Ioan, 2021^[5]). Mulți dintre acești tineri au, de asemenea, ambiții antreprenoriale puternice: peste 40% dintre absolvenții de universitate din țările OCDE aspiră să devină antreprenori, iar în toate țările cel puțin doi din cinci antreprenori sociali aspiranți au sub 34 de ani (OCDE/Comisia Europeană, 2021^[6]; Bosma et al., 2016^[7]).

Întreprinderile sociale¹ sunt bine poziționate pentru a îndeplini aceste ambiții pentru tineri, consolidând în același timp rezistența locurilor de muncă și sporind impactul social. Întreprinderile sociale promovează reziliența economică și au contribuit la o redresare mai rapidă a pieței forței de muncă după crize în multe țări, cum ar fi Italia, Portugalia și Spania (Jiménez și Strano, 2018^[8]; Cooperatives Europe, 2020^[9]). Aceste entități fac parte din economia socială. În Europa, pe baza estimărilor, există 2,8 milioane de entități de economie socială (asociații, cooperative, organizații mutuale, fundații, inclusiv întreprinderi sociale), reprezentând 10% din totalul întreprinderilor. Acestea angajează aproape 13,6 milioane de persoane, aproximativ 6,2% din angajații europeni (Monzón și Chaves, 2016^[10]). Cu toate acestea, amploarea reală poate fi mai mare (Dupain et al., 2021^[11]), având în vedere diferitele forme juridice și definiții utilizate pentru entitățile economiei sociale.

Cu toate acestea, întreprinderile sociale conduse de tineri se confruntă cu un dublu obstacol care rezultă din vârsta fondatorilor lor și din provocările care decurg din caracteristicile întreprinderilor sociale. Provocările care rezultă din această dublă constrângere - în special accesul la fonduri, accesul la competențe, orientarea în cadrele juridice și lipsa de vizibilitate și de recunoaștere a ceea ce sunt întreprinderile sociale - reprezintă obstacole în calea realizării întregului potențial al întreprinderilor sociale conduse de tineri. Acest document analizează factorii determinanți și beneficiile potențiale ale întreprinderilor sociale conduse de tineri (secțiunea 1) și provocările cu care se confruntă (secțiunea 2), înainte de a propune orientări politice pentru a le aborda (secțiunea 3). Pe baza informațiilor culese din cercetări documentare, interviuri și date din studii, raportul identifică măsurile de politică care pot oferi asistență specifică întreprinderilor sociale conduse de tineri. În cele din urmă, documentul oferă în anexa B o selecție de programe de sprijin specializat pentru întreprinderile sociale conduse de tineri la nivel național și internațional.

¹ Pentru mai multe detalii privind definițiile utilizate în acest rezumat, a se vedea Caseta 1.

Caseta 1. Definiții

În conformitate cu Recomandarea Consiliului OCDE privind economia socială și solidară și inovarea socială [[OECD/LEGAL/0472](#)], **economia socială** se referă la un set de organizații, cum ar fi asociațiile, cooperativele, fundațiile, organizațiile mutuale și întreprinderile sociale, a căror activitate este condusă de valorile solidarității, a oamenilor în detrimentul capitalului și a guvernantei democratice și participative (OCDE, 2018^[12]). Organizațiile din cadrul economiei sociale utilizează modele de afaceri bazate pe colaborare și sprijin reciproc, încercând să rezolve probleme sociale și de mediu.

Întreprinderile sociale includ orice activitate antreprenorială privată care urmărește să aducă beneficii interesului general prin urmărirea unor obiective sociale, de mediu și economice specifice, mai degrabă decât prin maximizarea profitului în interes personal (OCDE, 1999^[13]). Întreprinderile sociale folosesc adesea soluții comerciale inovatoare pentru a aborda probleme sociale precum șomajul și excluziunea socială. O analiză mai recentă a OCDE sugerează că întreprinderile sociale sunt caracterizate de o abordare antreprenorială, iar veniturile lor sunt generate în principal din activități comerciale, mai degrabă decât din subvenții și donații. Întreprinderile sociale pot apărea din cadrul economiei sociale sau ca rezultate ale unei activități mai largi din sectorul privat (OCDE, 2022^[14]).

Comisia Europeană definește întreprinderile sociale ca fiind organizații din economia socială „al căror obiectiv principal este de a avea un impact social, mai degrabă decât de a obține profit pentru proprietarii sau acționarii lor”. Își desfășoară activitatea prin furnizarea de bunuri și servicii pentru piață într-un mod antreprenorial și inovator și își folosește profiturile în principal pentru a atinge obiective sociale. Este gestionată într-un mod deschis și responsabil și, în special, implică angajații, consumatorii și părțile interesate afectate de activitățile sale comerciale” (Comisia Europeană, 2011^[15]).

Termenul de întreprindere socială nu implică în mod necesar o singură formă juridică, iar întreprinderile sociale adoptă o diversitate de forme juridice în funcție de țările sau regiunile în care își desfășoară activitatea, precum și de abordările antreprenoriale pe care le utilizează. De exemplu, Italia utilizează o definiție largă a întreprinderilor sociale care include orice entitate juridică fără scop lucrativ care îndeplinește criteriile specifice (Decretul 112/2017, 2017^[16]). Alte țări au creat forme juridice specifice care se califică drept întreprinderi sociale, dar folosesc o denumire diferită, cum ar fi societățile cu impact social din Luxemburg.

Multe țări nu au o formă juridică sau un statut juridic pentru întreprinderile sociale. Chiar și în lipsa unei recunoașteri juridice specifice, pot exista întreprinderi sociale *de facto* care îndeplinesc definiția operațională a unei întreprinderi sociale. De exemplu, deși atât Țările de Jos, cât și Statele Unite nu au adoptat încă o formă juridică specifică pentru întreprinderile sociale, întreprinderile sociale *de facto* sunt răspândite în ambele țări.

Impactul social, în sens restrâns, se referă la efectele transformatoare (potențiale, presupuse și/sau realizate) ale unei intervenții asupra indivizilor și comunităților, precum și la interacțiunea dintre acestea (OCDE, 2019^[17]; Comisia Europeană, 2014^[18]). În practică, impactul social poate fi conceput ca fiind mai larg și cuprinde dimensiunile de mediu, economice sau de guvernanță ale intervențiilor și entităților, deoarece acestea au, în cele din urmă, consecințe societale (OCDE, 2021^[19]).

În sensul acestui document, **tinerii** sunt definiți ca având între 15 și 29 de ani. Această definiție este în conformitate cu definiția tinerilor inclusă în Planul de acțiune actualizat al OCDE pentru tineret [C/MIN(2021)3] și cu Recomandarea Consiliului OCDE privind crearea de oportunități mai bune pentru tineri [[OECD/LEGAL/0474](#)].

Întreprinderile sociale conduse de tineri sunt definite ca întreprinderi sociale care au fost fondate sau sunt conduse de tineri, adică cel puțin un tânăr deține o funcție executivă în cadrul organizației.

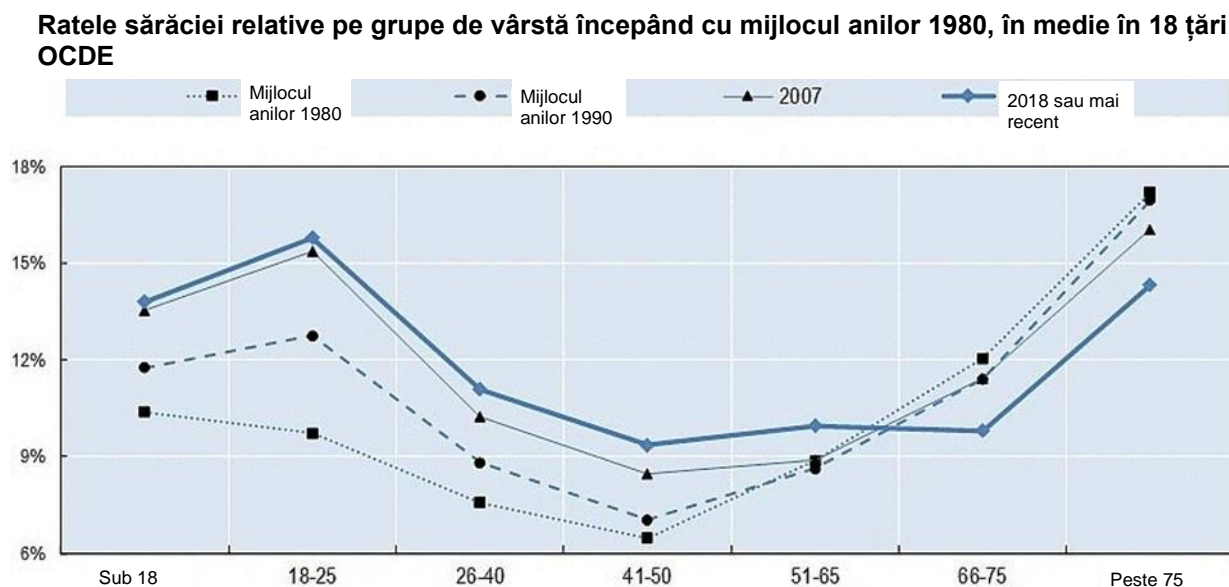
2 De ce să sprijinim întreprinderile sociale conduse de tineri?

Tinerii acordă din ce în ce mai multă prioritate carierelor antreprenoriale care au un impact social și de mediu. Întreprinderile sociale le pot oferi tinerilor o modalitate de a atinge aceste două obiective. În vremuri de inegalitate crescândă a veniturilor, inclusiv între grupele de vârstă din multe țări, precum și de mobilizare sporită a tinerilor în jurul schimbărilor climatice și a justiției sociale, oportunitățile oferite de întreprinderile sociale pot contribui la crearea de locuri de muncă rezistente și ecologice, atât de necesare pentru viitor. Din ce în ce mai multe întreprinderi sociale conduse de tineri propun soluții antreprenoriale la problemele cu care se confruntă tinerii și comunitățile lor, sunt interesate și se implică în antreprenoriatul social și în întreprinderile sociale.

Tinerii se confruntă cu piețe ale muncii mai volatile și cu o creștere mai lentă a veniturilor

Tinerii din ziua de azi se confruntă cu un set diferit de provocări pentru a trăi independent și pentru a începe să lucreze, în comparație cu grupurile de vârstă mai înaintate. Aceștia sunt prima generație care, la vârsta lor, câștigă mai puțin decât generațiile anterioare și se confruntă cu creșterea costului vieții și a prețurilor locuințelor (OCDE, 2020^[20]). Comparativ cu generațiile anterioare, aceștia acumulează, de asemenea, mai lent bogăția și este mult mai puțin probabil să dețină o locuință, din cauza unor factori precum volatilitatea pieței muncii, creșterea vârstei de intrare pe piața muncii, costurile mai mari ale vieții și educației și creșterea mai lentă a veniturilor, printre altele (Cribb, Hood și Hoyle, 2018^[21]; Bonnet, Garbinti și Grobon, 2019^[22]; OCDE, 2020^[23]; Balestra și Tonkin, 2018^[24]). De la mijlocul anilor 1980, rata sărăciei în rândul tinerilor a crescut de la 10% la 16%, în timp ce rata sărăciei în rândul persoanelor în vârstă a scăzut în aceeași perioadă (OCDE, 2021^[25]) (figura 1). Înainte de criza COVID-19, 68 de milioane de tineri din întreaga lume erau în căutarea unui loc de muncă, peste 123 de milioane de tineri lucrau, dar trăiau în sărăcie, iar aproximativ 270 de milioane de tineri nu aveau un loc de muncă, nu urmau nicio formă de educație sau formare profesională (NEET) (OIM, 2021^[26]). La nivel mondial, ponderea tinerilor NEET a crescut la 23,3% în 2020, cel mai ridicat nivel din ultimii 15 ani (OIM, 2022^[27]). În țările OCDE, în medie, 14,5% dintre tinerii cu vârste cuprinse între 15 și 29 de ani au fost clasificați ca NEET în 2021 (OCDE, 2022^[28]).

Figura 1. Transferul riscurilor de sărăcie de la vârstnici la tineri

Sursa: Baza de date OCDE privind distribuția veniturilor (<http://oe.cd/idd>)

Criza COVID-19 a crescut în mod disproporționat șomajul și precaritatea locurilor de muncă în rândul tinerilor, în comparație cu alte grupe de vârstă (OIM, 2020^[29]; OCDE, 2022^[30]). OCDE estimează că acest impact a fost de aproape două ori mai puternic decât asupra altor grupe de vârstă (OCDE, 2021^[31]), deoarece aceștia dețin în mod disproporționat contracte de muncă temporară în economia gigacaloriei sau în industriile cele mai afectate de criză (de exemplu, sectorul serviciilor și cel cultural), printre alți factori (Chacaltana și Dasgupta, 2021^[32]; OCDE, 2020^[33]). Șomajul în rândul tinerilor din țările OCDE a ajuns la o medie de 14% pentru persoanele cu vârste cuprinse între 15 și 29 de ani în aprilie și mai 2021 (OCDE, 2021^[34]). Deși aceste cifre au scăzut de atunci în urma pandemiei (10,7% în iunie 2022) (OCDE, 2022^[30]), împreună cu alți factori, acest lucru a crescut anxietatea tinerilor pentru viitor și a amplificat preocupările legate de efectele cicatrizante asupra traiectoriei profesionale, a bunăstării și a sănătății mintale (OCDE, 2022^[35]).

Întreprinderile sociale contribuie la reducerea unora dintre aceste sarcini, oferind în același timp tinerilor oportunități de a-și dezvolta capacitatea de a acționa pentru ei înșiși. De exemplu, în Australia, s-a constatat că întreprinderile sociale de integrare a muncii îmbunătățesc sănătatea fizică a tinerilor, stimulează comportamente mai sănătoase și le sprijină sănătatea mintală (Barraket et al., 2022^[36]). Multe întreprinderi sociale active sunt active în domeniul asistenței sociale sau al educației, unde contribuie la îmbunătățirea rezultatelor educaționale ale tinerilor, sprijină intrarea pe piața muncii sau oferă formare și sprijin suplimentar (OCDE/Comisia Europeană, 2013^[37]). S-a constatat, de asemenea, că întreprinderile sociale și programele de formare pentru tinerii antreprenori sociali stimulează încrederea în sine, capacitatea de acțiune, competențele antreprenoriale și abilitățile de rezolvare a problemelor sociale ale tinerilor (De Simone și Tora, 2016^[38]; Bisanz, Hueber și Lindner, 2019^[39]).

Întreprinderile sociale oferă oportunități de angajare reziliente

Ocuparea forței de muncă în cadrul întreprinderilor sociale s-a dovedit a fi mai rezistentă în timpul crizelor. În urma crizei financiare din 2007/2008, organizațiile din economia socială au înregistrat niveluri mai scăzute de pierderi de locuri de muncă decât întreprinderile tradiționale (Monzón și Chaves, 2016^[10]). În timpul pandemiei COVID-19, două treimi dintre întreprinderile sociale și-au modificat în mod semnificativ practicile de afaceri pentru a-și continua activitățile. Cu toate acestea, doar 1% dintre întreprinderile sociale chestionate de British Council au fost nevoite să se închidă din cauza pandemiei în curs

(British Council, 2020^[40]). În crizele din trecut, întreprinderile sociale și cooperativele au contribuit la o redresare mai rapidă a pieței muncii în comparație cu alte tipuri de întreprinderi (Cooperatives Europe, 2020^[9]; Jiménez și Strano, 2018^[8]). În Italia, de exemplu, ocuparea forței de muncă în cooperative a crescut cu 8% între 2007 și 2011, în timp ce ocuparea globală a scăzut cu 1,2% (ISTAT, 2017^[41]). Deși, în unele cazuri, reziliența poate fi legată de contractele cu sectorul public, este posibil să se datoreze, de asemenea, unei abordări de management mai orientate către lucrători.

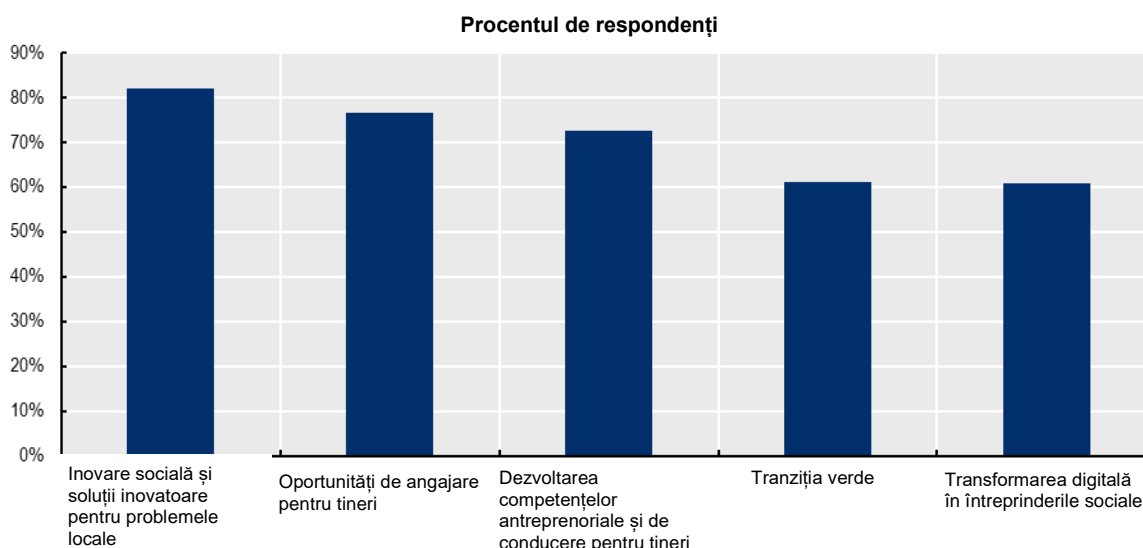
Crearea de locuri de muncă prin intermediul întreprinderilor sociale pare să fie constantă, în ciuda crizelor economice. În unele țări, întreprinderile sociale contribuie la combaterea șomajului, inclusiv pentru tineri, și au potențialul de a face mai mult. Fundația Siemens a constatat că întreprinderile sociale au potențialul de a crea 1 milion de locuri de muncă suplimentare în 12 țări africane până în 2030, ceea ce ar duce la o creștere a ocupării forței de muncă cu 23% față de 2020 (Siemens Stiftung, 2020^[42]). Între 2007 și 2011, Italia a înregistrat o creștere a ocupării forței de muncă prin intermediul cooperativelor sociale cu 17,3% (ISTAT, 2017^[41]). În Portugalia, în perioada 2010-2016, evoluția ocupării forței de muncă și a salariilor în economia socială a avut rezultate mai bune decât în economia în general. Între 2013 și 2016, ocuparea forței de muncă în economia socială din Portugalia a crescut cu 8,5%, comparativ cu o creștere de 5,8% a ocupării totale a forței de muncă în economia în general (CASES/Statistics Portugal, 2019^[43]). Aceste evoluții sunt stimulate și mai mult de creșterea investițiilor de impact la nivel mondial. Între 2018 și 2020, investițiile de impact au crescut de la 715 miliarde USD în 2018 la 1,845 trilioane USD în 2020, potrivit Global Impact Investing Network (GIIN, 2020^[44]).

Întreprinderile sociale conduse de tineri au o dublă oportunitate: să inițieze afaceri care să stimuleze schimbările sociale, ecologice și economice

Într-o perioadă caracterizată de provocări sociale și de mediu severe, apelul tinerilor la schimbare nu poate fi trecut cu vederea. Întreprinderile sociale conduse de tineri reprezintă o dublă oportunitate de a face afaceri cu impact social, urmărind schimbarea prin soluții antreprenoriale. Acest potențial a fost recunoscut de personalități publice, iar organizații precum Bill Drayton (cu rețeaua Ashoka de promotori ai schimbării, care conectează și sprijină financiar antreprenorii sociali și organizatorii comunitari) și Mohammed Yunus (cu Grameen Bank, care oferă servicii financiare pro-bono și microcredite pentru soluții locale de combatere a sărăciei) sprijină crearea de întreprinderi sociale încă din anii 1980.

Întreprinderile sociale își desfășoară activitatea într-un mod care susține principiile și valorile economiei sociale și de solidaritate, și anume: întâietatea oamenilor și a mediului față de capital, precum și valorile mutualității, solidarității și incluziunii. Prin intermediul studiului OCDE „Tineretul și întreprinderile sociale” (Youth and Social Enterprise - YSE) și al discuțiilor cu părțile interesate, respondenții și-au împărtășit opiniile cu privire la cel mai mare potențial pentru întreprinderile sociale conduse de tineri (anexa Caseta 1.). Aceștia au citat cel mai frecvent inovarea socială și soluțiile inovatoare pentru problemele locale (82%), oportunitățile de angajare pentru tineri (76%) și dezvoltarea de competențe antreprenoriale și de conducere esențiale pentru tineri (73%) ca fiind principalele beneficii potențiale ale întreprinderilor sociale conduse de tineri (Figura 2).

Figura 2. Potențialul perceput al întreprinderilor sociale conduse de tineri

Notă: Este posibilă selectarea mai multor răspunsuri. Rezultatele pentru toți respondenții se bazează pe toate răspunsurile viabile la această întrebare (n=392). Media neponderată a tuturor răspunsurilor.

Sursa: Studiul OCDE YSE

Întreprinderile sociale conduse de tineri activează într-o mare varietate de domenii și sectoare de impact.

Multe dintre acestea abordează aspecte legate de protecția mediului sau de schimbările climatice, cum ar fi Ecosia, motorul de căutare pe internet fondat în Germania, care utilizează o mare parte din profiturile sale pentru a combate defrișările (Caseta 2) sau cooperativa franceză din domeniul energiei, care militează în același timp pentru adoptarea surselor regenerabile de energie și pentru democratizarea furnizării și achiziționării de energie (Caseta 3). Alte organizații, cum ar fi Quid in Italy, lucrează pentru a-i ajuta pe cei mai vulnerabili (în acest caz, femeii vulnerabile, multe dintre ele fiind încarcerate), făcând în același timp eforturi conștiente pentru a proteja mediul în industria confecțiilor, care poate fi dăunătoare pentru oameni și pentru planetă. Pentru a realiza acest lucru, acestea folosesc țesături recuperate din surplusuri și lanțuri de aprovizionare pe distanțe scurte pentru a produce îmbrăcăminte (caseta 4). SINGA ajută refugiații și comunitățile locale să se conecteze pentru a contribui la formarea de rețele profesionale și de oportunități de muncă, dar și pentru a promova contactele sociale ale refugiaților altfel izolați (Caseta 5). Între timp, Eva și cooperativele de platforme similare combat problemele care decurg din economia de tip gig și platformă, în care cei care caută un loc de muncă pot fi mai vulnerabili la exploatare (caseta 6).

Caseta 2. Combaterea defrișărilor, o căutare pe internet la un moment dat: Ecosia (Germania și internațional)

Ecosia este cel mai mare motor de căutare non-profit din lume. Acesta își propune să combată defrișările prin plantarea de copaci din profiturile generate de activitatea motorului de căutare. Își are sediul în Berlin, Germania, și a fost fondată în 2009 de Christian Kroll, la vârsta de 26 de ani. Organizația își descrie modelul de afaceri ca fiind unul hibrid și se concentrează pe o activitate comercială profitabilă pentru a-și finanța impactul social prin plantarea de copaci. Întreprinderea promovează transparența prin publicarea rapoartelor sale financiare, precum și prin actualizări periodice privind numărul de copaci pe care i-a plantat. Motorul este disponibil în 47 de limbi.

Organizația este negativă din punct de vedere climatic, generând energie solară pentru a alimenta de două ori mai multă energie decât cea necesară pentru căutările Ecosia și militează pentru o schimbare a modelelor de afaceri către unele mai prietenoase din punct de vedere social și ecologic. În 2020, veniturile organizației au fost de 21,9 milioane de euro, iar 100% din profituri au fost destinate atât finanțării proiectelor care lucrează direct în domeniul reîmpăduririi, cât și acțiunilor de combatere a schimbărilor climatice. În luna mai

2022, Ecosia a raportat 20 de milioane de utilizatori activi, peste 36 de milioane de euro investiți și peste 150 de milioane de copaci plantați în peste 13 000 de situri de plantare din întreaga lume.

Organizația este foarte activă în discuțiile privind afacerile sociale și economia socială. Este membru al Rețelei germane a întreprinderilor sociale (SEND). În 2014, au fost certificați ca B Corporation în sectorul serviciilor cu amprentă de mediu redusă. În 2018, fondatorul a predat administrarea Ecosia către Fundația Purpose printr-un acord cu caracter juridic obligatoriu, care a garantat că acțiunile companiei nu pot fi vândute cu profit sau deținute de persoane din afara companiei și că niciun profit nu poate fi scos din companie.

Sursa: <https://info.ecosia.org/>; <https://www.bcorporation.net/en-us/find-a-b-corp/company/ecosia-gmbh>

Caseta 3. Sprijinirea tranziției ecologice prin intermediul energiei regenerabile: Enercoop SCIC-SA (Franța)

Enercoop este o cooperativă franceză de furnizare de energie care se concentrează pe furnizarea de energie 100% regenerabilă pentru gospodării private și întreprinderi, precum și pentru autoritățile locale. Aceasta a fost fondată în 2005 de Julien Noé, la vârsta de 27 de ani, împreună cu Patrick Behm (45 de ani) și aproximativ douăzeci de parteneri instituționali, printre care lanțul francez de supermarketuri cooperatiste Biocoop, Greenpeace Franța și La Nef, o bancă cooperativă franceză. Enercoop este singurul furnizor francez de electricitate care aparține membrilor săi, lucrează cu 11 cooperative locale și cu 400 de producători din toată Franța. Aceasta este guvernată în mod democratic și are 100 000 de consumatori, 61 000 de membri și 231 de angajați. În 2019, Enercoop a furnizat 642 GWh de energie electrică.

Organizația lucrează în mod activ la tranziția ecologică prin inițiative precum, de exemplu, un fond de investiții al cetățenilor în energie verde (*Energie Partagée*) și un instrument financiar de combatere a sărăciei energetice (*Energie Solidaire*).

Enercoop a fost una dintre primele întreprinderi sociale care a ales forma de *société coopérative d'intérêt collectif anonyme*, o formă juridică specifică care permite organizațiilor de economie socială să îi asocieze pe toți cei care doresc să acționeze împreună în numele unui proiect.

Sursa: <https://www.enercoop.fr/>; <http://www.les-scic.coop/foire-aux-questions>

Caseta 4. Combinarea integrării în muncă a femeilor vulnerabile cu utilizarea țesăturilor excedentare recuperate: Quid (Italia)

Quid este o întreprindere socială italiană care are 140 de angajați din diverse medii și trasee de viață, peste 60% dintre ei având un trecut de excluziune socială și marginalizare. A fost înființată în 2013 de Anna Fiscale (25 de ani la momentul înființării) și Ludovico Mantoan (31 de ani la înființare) în Verona, Italia. Aceștia recuperează țesături de înaltă calitate din stocurile demodate și apoi le transformă în articole de modă în ediție limitată pentru brandul de modă etică Progetto Quid. 90% din țesături provin de pe teritoriul italian, pe o rază de 260 de kilometri de la locurile de producție. Branduri de modă globale precum Calzedonia, Ferragamo și Elena Mirò colaborează cu Quid, precum și companii care activează în domeniul produselor cosmetice și al designului și care au un angajament față de sustenabilitate, precum Ikea, L'Oreal, Unilever și NaturaSi. Își donează sau își vând deșeurile de țesături la prețuri reduse, iar

unii fac și donații financiare. Marca este vândută pe site-ul propriu și în 9 magazine, precum și în magazine online importante, cum ar fi Zalando.

Quid este foarte angajată în misiunea sa socială și de mediu, precum și în ceea ce privește egalitatea de gen. Între 2013 și mai 2022, au fost recuperați 1450 de kilometri de deșeuri de țesături. Aproximativ 83% din personal este format din femei, iar 78% din conducere sunt femei. Activitățile lor de formare includ ateliere de croitorie în închisoarea Montorio din apropiere. În timpul crizei COVID-19, Quid și-a mutat rapid producția pentru a contribui la serviciile esențiale prin fabricarea de măști de protecție pentru față certificate de serviciul de sănătate italian.

Sursa: <https://www.guidorg.it/>; <https://www.progettoquid.com/2021/05/02/quid-il-nostro-impegno-sociale-e-ambientale/>; <https://www.progettoquid.com/en/>; <https://www.progettoquid.com/upcycling/>; <https://oecd-events.org/social-and-solidarity-economy/session/e689a208-3504-ec11-b563-a085fc3e7f45>

Întreprinderile sociale oferă o alternativă care sprijină impulsul antreprenorial al tinerilor și dorința de a avea un impact

Tinerii sunt mai înclinați să devină antreprenori decât generațiile mai în vârstă. În prezent, aproape jumătate dintre tinerii din țările OCDE declară că ar prefera să fie antreprenori în comparație cu statutul de angajat (OCDE, 2021^[45]). Cu toate acestea, există un decalaj între această ambiție și implicarea în antreprenariat. Aproape jumătate dintre studenții universitari intenționează să înființeze o afacere în termen de 5 ani de la absolvire, însă doar 5% dintre tinerii cu vârste cuprinse între 18 și 30 de ani lucrează în mod activ la un start-up (OCDE/Comisia Europeană, 2021^[6]; OCDE/Comisia Europeană, 2020^[46]). Acest lucru poate fi atribuit parțial decalajelor de competențe și de încredere (OCDE/Comisia Europeană, 2021^[6]). Cu toate acestea, antreprenoriatul tradițional poate oferi, de asemenea, stimulente mai puțin atractive în ceea ce privește scopul social, un domeniu de o importanță din ce în ce mai mare pentru tineri.

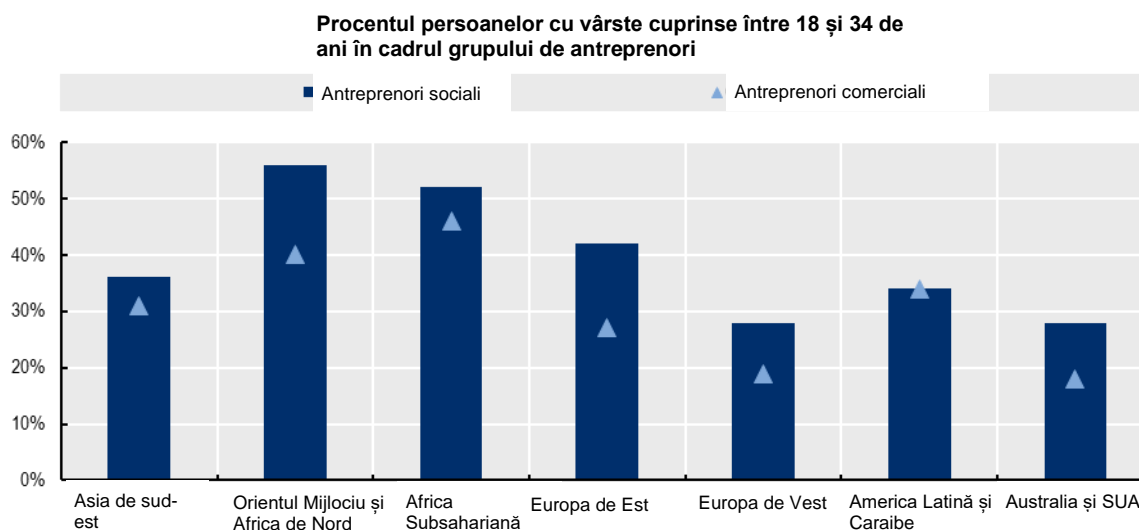
Întreprinderile sociale pot oferi tinerilor oportunități de a-și realiza dorința dublă de antreprenariat și de impact social. Întreprinderile sociale acordă prioritate nevoilor și bunăstării oamenilor în detrimentul maximizării profitului, ceea ce poate duce adesea la o mai mare satisfacție la locul de muncă și la condiții de muncă mai bune (Puđak și Šimleša, 2020^[47]; Donegani, McKay și Moro, 2012^[48]; Depedri, Tortia și Carpita, 2010^[49]). Întreprinderile sociale oferă modalități de funcționare mai favorabile incluziunii, condiții de muncă mai bune și mai stabile, precum și o mai mare satisfacție la locul de muncă și o valoare percepută a muncii (OIM, 2022^[50]; Comisia Europeană, 2021^[51]). Crearea unei întreprinderi sociale sau lucrul pentru o astfel de întreprindere este din ce în ce mai atractivă pentru tinerii care se pot confrunta cu perspective limitate de angajare (Soler-i-Martí et al., 2021^[52]; Borzaga, Salvatori și Bodini, 2017^[53]).

Tinerii se implică din ce în ce mai mult în întreprinderile sociale

Ponderea tinerilor în rândul angajaților din întreprinderile sociale este semnificativă în multe țări. Se raportează că este de aproximativ 17,7% (față de 22,7% în sectorul privat și 14,3% în sectorul public) în Franța (ESS France, 2020^[54]) și de 12,8% (față de 16,4% în alte întreprinderi) în Italia (ISTAT/EURICSE, 2021^[55]). În Spania, 14,9% din forța de muncă din întreprinderile sociale are sub 30 de ani (12,6% în economia în general) (Martínez Martín et al., 2020^[56]). În Brazilia, 26% din forța de muncă a întreprinderilor sociale are sub 25 de ani, iar 46% are între 25 și 39 de ani (Möller et al., 2020^[57]). Ponderea tinerilor în conducerea întreprinderilor sociale variază, de asemenea, între țări; de la 2% dintre administratorii/membrii consiliului de administrație și 3% dintre directorii generali ai întreprinderilor sociale cu vârsta sub 30 de ani în Scoția (Regatul Unit) (CEIS, 2019^[58]) la 18% dintre membrii consiliului de administrație al întreprinderilor sociale la 35 de ani sau mai tineri în Québec (Canada) (Institut de la Statistique du Québec, 2016^[59]). Aproximativ 27% din întreprinderile sociale din India sunt conduse de tineri cu vârste cuprinse între 18 și 34 de ani (British Council/Social Enterprise UK, 2016^[60]). În țările MENA, mișcarea întreprinderilor sociale pare să fie condusă în principal de tineri (Fundația Schwab/Forum Economic Mondial, 2022^[61]).

Ponderea tinerilor în rândul antreprenorilor sociali este mai mare decât în rândul antreprenorilor comerciali în toate țările. Conform culegerii speciale de date din 2015 a Global Entrepreneurship Monitor (GEM) privind antreprenoriatul social, în Europa de Vest, ponderea tinerilor în rândul antreprenorilor sociali este de 28%, comparativ cu 19% în rândul antreprenorilor comerciali (Bosma et al., 2016^[7]) (Figura 3). În Orientul Mijlociu și Africa de Nord, tinerii reprezintă 56% dintre antreprenorii sociali, față de 40% dintre antreprenorii tradiționali (Bosma et al., 2016^[7]). Pentru Statele Unite, datele GEM arată că 41% dintre antreprenorii sociali au între 18 și 34 de ani (Terjesen, 2017^[62]). UNESCAP și British Council estimează că între 51% și 88% din întreprinderile sociale din țările din Asia de Sud-Est sunt conduse de persoane cu vârsta de până la 44 de ani (British Council/UNESCAP, 2021^[63]). Tinerii reprezintă, de asemenea, o mare parte dintre antreprenorii sociali aspiranți: între 38% dintre antreprenorii sociali aspiranți din Europa de Vest și 61% din Africa Subsahariană au sub 34 de ani. S-a raportat că tinerii au o mai bună cunoaștere a nevoilor comunităților lor, pe care o pot folosi pentru a impulsiona inovațiile, în special prin stăpânirea competențelor digitale (Organizația Națiunilor Unite, 2020^[64]). Aceasta include oferirea de oportunități de angajare pentru refugiați (de exemplu, SINGA, caseta 5) și abordarea problemelor legate de condițiile de muncă în economia platformelor și a gig-economiei prin noi soluții de platformă (de exemplu, EVA, caseta 6) (Alianța Cooperativă Internațională, 2021^[65]).

Figura 3. Antreprenoriatul social condus de tineri în comparație cu antreprenoriatul tradițional

Notă: În 2015, Global Entrepreneurship Monitor a chestionat 167 793 de adulți din 58 de economii cu privire la activitatea lor antreprenorială. Antreprenorii sociali sunt definiți ca fiind persoane care conduc în prezent orice tip de activitate, organizație sau inițiativă care are un obiectiv social, de mediu sau comunitar. Pentru mai multe detalii privind metodologia, a se vedea sursa.

Sursa: (Bosma et al., 2016^[7])

Caseta 5. Sprijinirea incluziunii sociale pentru refugiați și migranți: SINGA (Europa de Vest și Canada)

SINGA a fost înființată în 2012 de Nathanaël Molle și Guillaume Capelle, în vârstă de 24 și 25 de ani, pentru a conecta refugiații cu noile lor comunități, pentru a găsi locuri de muncă și pentru a se implica în activități sociale. În prezent, SINGA are peste 50 000 de membri și 90 de angajați cu normă întreagă în șapte țări (Belgia, Canada, Franța, Germania, Luxemburg, Spania și Elveția).

O parte esențială a operațiunilor SINGA constă în furnizarea de servicii de incubare a afacerilor pentru refugiați și migranți, precum și pentru persoanele care doresc să lanseze inițiative legate de migrație. SINGA administrează nouă incubatoare și un accelerator în Franța, Germania, Italia și Elveția, fiecare dintre acestea putând sprijini până la zece companii în fiecare an. Bazându-se pe succesul programului său de incubator, SINGA și-a extins serviciile pentru a sprijini antreprenorii de la faza de pre-incubare la cea de accelerare. Până în prezent, SINGA a contribuit la lansarea a 337 de companii, dintre care 62% au creat noi locuri de muncă în termen de șase luni de la înființare. Întreprinderile lansate prin intermediul programului de incubare al SINGA operează în prezent în diverse sectoare, inclusiv în domeniul ospitalității, al educației, al sănătății și al tehnologiei.

De asemenea, SINGA a lansat în 2015 CALM (*Comme à la maison - ca acasă*), o platformă online care pune în legătură refugiații care caută locuințe cu gazdele. Activ în Belgia și Franța, acest program oferă refugiaților locuințe la locuitorii locali pentru o perioadă de trei până la douăsprezece luni. Pe lângă oferirea de soluții de locuințe, CALM ajută refugiații să se integreze în comunități prin îmbunătățirea cunoștințelor de limbă și ajutându-i să-și găsească un loc de muncă sau să înceapă o afacere. În primii trei ani de funcționare, CALM a găsit locuințe pentru peste 619 persoane și a dezvoltat o rețea de peste 1 222 de gazde.

Fondată inițial sub forma unei asociații, SINGA a utilizat mai multe forme juridice pentru a-și facilita extinderea internațională și pentru a avea acces la o gamă mai diversificată de surse de venit. În prezent, aceasta operează 17 organizații distincte în șapte țări, care funcționează în mare parte ca ONG-uri, pe lângă două întreprinderi sociale înființate în Germania și un proiect de consultanță în Franța.

Sursa: <https://singafrance.com>; <https://business.lesechos.fr/entrepreneurs/communaute/0603358754486-singa-entreprendre-avec-les-migrants-et-sur-les-migrations-338350.php>

Caseta 6. Platformă de cooperare pentru transportul în comun: Eva (Canada)

Eva este o aplicație de transport în comun și de livrare deținută în mod cooperativ, care funcționează în cinci orașe din Canada. Lansată în 2019 de Dardan Isufi și Raphaël Gaudreault, în vârstă de 21 și 22 de ani, această platformă de cooperare s-a impus rapid ca a doua cea mai utilizată aplicație de ridesharing din Québec. Motivată să abordeze disparitățile economice și problemele legate de platformele de ridesharing obișnuite, Eva folosește o platformă bazată pe un lanț de blocuri care conectează călătorii cu șoferii (care sunt lucrători-proprietari ai cooperativei) la prețuri fixe.

Ca răspuns la perturbările modelului său de afaceri cauzate de pandemia COVID-19, Eva și-a extins serviciile pentru a include livrări instantanee de alimente, produse alimentare, echipamente medicale și alte bunuri. În prezent, oferă bunuri de la sute de comercianți cu amănuntul, iar rețeaua sa de peste 3 000 de șoferi a efectuat peste 165 000 de livrări numai în 2021, marcând o creștere de 700% a activității într-un an. Această expansiune rapidă i-a permis lui Eva să strângă 1,2 milioane de CAN în decembrie 2021, sumă pe care cooperativa intenționează să o folosească pentru a dezvolta noi produse și a se extinde pe noi piețe.

Modelul de afaceri al Eva permite consumatorilor, șoferilor și restaurantelor să devină membri ai unei cooperative administrate în mod democratic. Membrii cooperativei votează în cadrul adunărilor generale cu privire la o serie de decizii comerciale, cum ar fi prețul curselor sau comisionul plătit șoferilor și călătorilor. Acest lucru ajută ca prețurile să rămână competitive, asigurând în același timp că șoferii și restaurantele participante își pot vinde bunurile și serviciile la prețuri corecte.

Această cooperativă evidențiază potențialul tinerilor de a concepe modele de întreprinderi sociale inovatoare, de înaltă tehnologie, capabile să concureze în sectoare extrem de competitive și să le perturbe.

Sursa: <https://apnews.com/press-release/pr-newswire/technology-business-canada-software-montreal-a9070b0977435553310abdb3c26348fb>; <https://beststartup.ca/dardan-isufi-ride-share-app-entirely-based-on-blockchain-connecting-riders-to-drivers-with-pre-determined-and-fixed-pricing/>; <https://www.villedemont-tremblant.qc.ca/en/news/la-cooperative-deconomie-sociale-eva-offre-maintenant-ses-services-de-livraison-a-mont-tremblant>; <https://betakit.com/armed-with-1-2-million-eva-plans-to-bring-ride-sharing-and-delivery-software-to-new-markets/>

În unele țări, rețelele de economie socială semnalează nevoia tot mai mare de a recruta tineri pentru a suplimenta forța de muncă, oferind adesea servicii esențiale celor mai vulnerabili, inclusiv tinerilor. În multe țări (de exemplu, Belgia, Franța, Spania, Portugalia), o mare varietate de servicii sociale sunt furnizate de întreprinderi sociale și de alți actori ai economiei sociale². În Franța, de exemplu, se estimează că peste 750 000 de angajați ai întreprinderilor sociale se vor pensiona până în 2028 (ESS France, 2020^[54]). Belgia francofonă, se confruntă, de asemenea, cu o schimbare demografică accelerată în rândul lucrătorilor din economia socială, cu 8% din forța de muncă de peste 60 de ani (față de 6,3% în economia clasică) și cu o scădere a ponderii tinerilor sub 20 de ani la 0,1% (față de 0,8% în economia generală) în 2019/20 (Observatoire de l'Economie Sociale, 2022^[66]). Acest lucru se referă în special la sectoarele educației, asistenței medicale și serviciilor sociale.

Întreprinderile sociale îi pot ajuta pe tineri să dobândească experiență profesională, precum și competențe esențiale de conducere și de transformare pentru a avea perspective mai bune de angajare. Tinerii care, în calitate de lideri în cadrul întreprinderilor sociale, au dobândit mentalități și competențe centrate pe oameni și pe durabilitate le transferă în economia în general și sprijină transformarea acesteia spre practici mai durabile în calitate de intraprenori (adică angajați dintr-o organizație care aplică abordări antreprenoriale pentru a promova inovarea și dezvoltarea organizațională) (Grayson, McLaren și Spitzack, 2011^[67]; Huang, Yang Lin și Hsieh, 2021^[68]). În acest context, familiarizarea cu întreprinderile sociale înainte de a intra pe piața muncii poate fi un factor important. Un număr mare de instituții de învățământ superior din diferite regiuni ale lumii colaborează deja cu întreprinderi sociale în acest scop. De exemplu, 89% dintre instituțiile de învățământ superior din Regatul Unit, intervievate de British Council, 88% în Mexic și 62% în Statele Unite lucrau cu întreprinderi sociale în 2016 (British Council/SERIO, 2016^[69]).

² Definițiile privind entitățile care sunt considerate întreprinderi sociale variază în funcție de țară. În general, aceste entități respectă trei criterii: i) primatul oamenilor asupra profitului; ii) necesitatea de a genera venituri cel puțin parțial dintr-o activitate de piață și iii) necesitatea de a-și reinvesti surplusul/profitul în principal în activitatea respectivă (Comisia Europeană, 2015)^[154]; OCDE, 2022^[14]). Documentul se aliniază cu definițiile furnizate în cartografiile individuale de țară realizate de Comisia Europeană pentru Franța, Italia, Spania și Regatul Unit (Petrella și Richez-Battesti, 2020^[125]; Borzaga, 2020^[152]; Díaz, Marcuello și Nogales, 2020^[153]; Lyon, Stumbitz și Vickers, 2019^[151]). Cifrele pentru Québec (Canada) se extind la economia socială în general și pot include organizații fără activitate de piață.

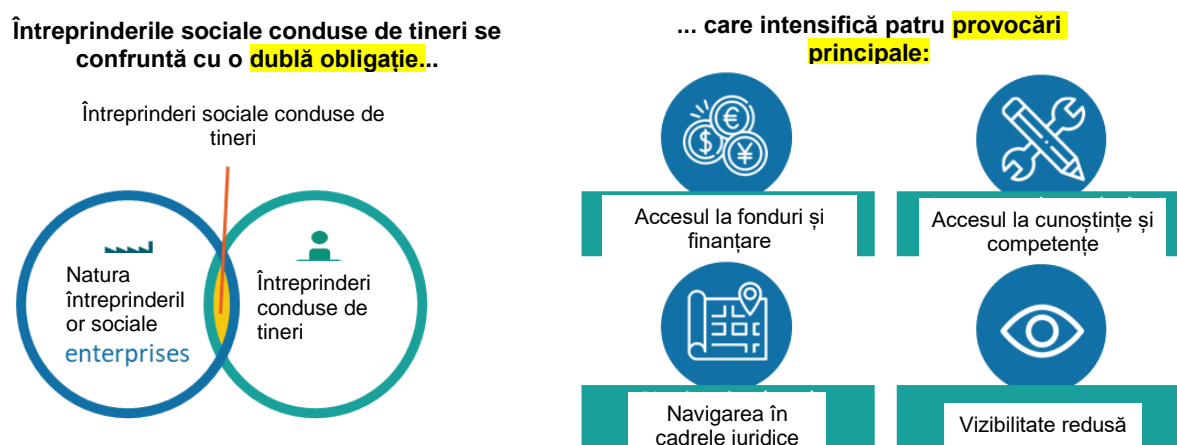
3 Cu ce provocări se confruntă întreprinderile sociale conduse de tineri?

Combinăția dintre provocările cu care se confruntă întreprinderile sociale și, în special, tinerii, în ceea ce privește înființarea, funcționarea și extinderea unei întreprinderi viabile, se amplifică reciproc. Acest lucru duce la o dublă constrângere care amplifică obstacolele cu care se confruntă întreprinderile sociale conduse de tineri, în special cele legate de accesul la finanțare, accesul la competențe, utilizarea cadrelor juridice și vizibilitatea.

Întreprinderile sociale conduse de tineri se confruntă cu un dublu obstacol care rezultă din vârsta fondatorilor lor și din caracteristicile specifice ale întreprinderilor sociale

Tinerii se confruntă cu o dublă obligație atunci când intră în antreprenoriatul social, ceea ce creează provocări notabile în ceea ce privește înființarea și extinderea întreprinderilor sociale. În timp ce multe dintre obstacolele legate de ecosistemul antreprenoriatului social îi afectează probabil pe liderii întreprinderilor sociale de toate vârstele, unele domenii îi afectează mai puternic pe tineri (Figura 4). Aceste efecte pot fi descrise ca o dublă constrângere: tinerii sunt afectați de multe dintre aceleași probleme ca și antreprenorii sociali în general, cum ar fi lipsa de vizibilitate și de înțelegere a ceea ce înseamnă antreprenoriatul social și întreprinderea socială. În același timp, vârsta lor consolidează aceste efecte și altele legate de antreprenoriat și de întreprinderi, cum ar fi lipsa unui istoric de creditare, care constituie un obstacol suplimentar în calea obținerii de finanțare.

Figura 4. Dubla obligație cu care se confruntă întreprinderile sociale conduse de tineri

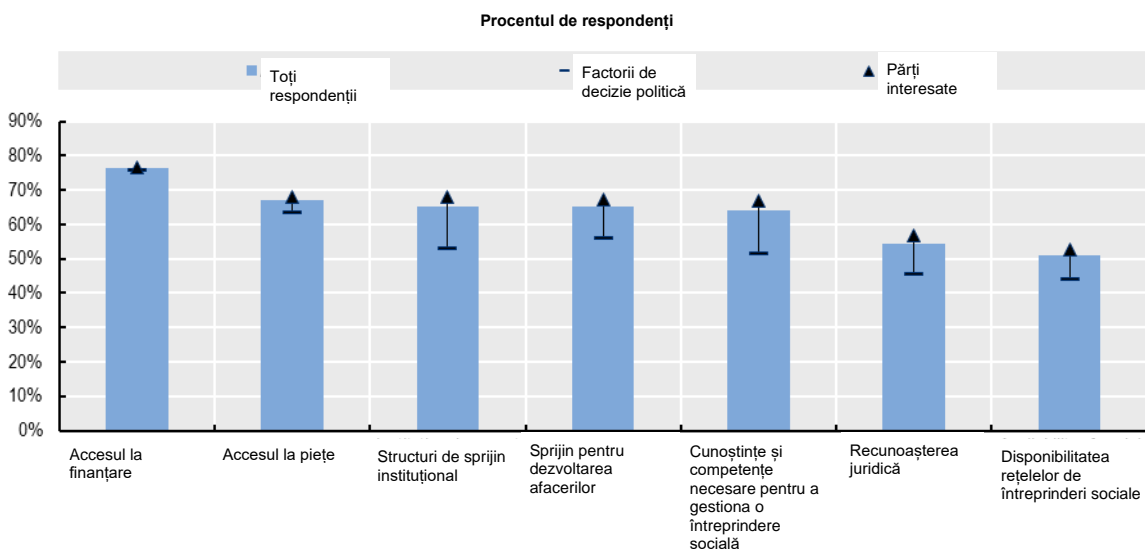

Sursa: Elaborare a autorilor, pe baza analizei literaturii, a studiului și a interviurilor.

Acestea se confruntă cu provocări deosebite în ceea ce privește accesul la finanțare, la sprijin pentru dezvoltarea afacerii, precum și la cunoștințe și competențe. Alte domenii, cum ar fi accesul la piețe, structurile de sprijin instituțional și recunoașterea juridică, reprezintă, de asemenea, provocări importante pentru tineri. În cadrul studiului OCDE YSE, peste trei

sferturi dintre respondenți au fost de acord că întreprinderile sociale conduse de tineri sunt deosebit de preocupate de cel puțin una dintre aceste provocări (Figura 5). Provocările cel mai frecvent raportate au fost accesul la finanțare (76%), accesul la piață (67%) și structurile de sprijin instituțional (65%). Cu toate acestea, în ceea ce privește cunoștințele și competențele necesare pentru a opera o întreprindere socială, lipsa structurilor de sprijin instituțional și a sprijinului pentru dezvoltarea afacerilor, părțile interesate și factorii de decizie politică par să difere în ceea ce privește evaluarea gravității acestor provocări. În toate cele trei domenii, o proporție mai mare de părți interesate consideră că acestea reprezintă o provocare decât factorii de decizie politică. Acest lucru se poate datora faptului că factorii de decizie politică nu cunosc suficient de bine întreprinderile sociale conduse de tineri și nu au oportunitățile de a se angaja direct cu acestea.

Figura 5. Provocările cu care se confruntă întreprinderile sociale conduse de tineri

Notă: Este posibilă selectarea mai multor răspunsuri. Rezultatele pentru toți respondenții se bazează pe toate răspunsurile viabile la această întrebare (n=353). Media neponderată a tuturor răspunsurilor.

Sursa: Studiul OCDE YSE

Accesul la finanțare este un obstacol major pentru întreprinderile sociale conduse de tineri

Întreprinderile sociale se confruntă cu provocări specifice în ceea ce privește accesul la capital

Întreprinderile sociale se confruntă cu obstacole specifice în comparație cu firmele tradiționale în ceea ce privește lansarea și funcționarea afacerilor lor. Cele mai multe întreprinderi sociale aflate la început de drum nu reușesc să acopere mai mult de 75% din costurile de funcționare a afacerii cu veniturile obținute (OCDE/Comisia Europeană, 2016^[70]). Prin urmare, accesul la capital extern poate face diferența dintre supraviețuire și eșec. Funcționarea unei întreprinderi sociale necesită dezvoltarea unui model de afaceri sustenabil din punct de vedere financiar, care este frecvent citat ca fiind unul dintre principalele obstacole în calea înființării și extinderii întreprinderilor sociale (OCDE/Comisia Europeană, 2016^[70]). Întreprinderile sociale au dificultăți în accesarea creditelor în majoritatea țărilor OCDE (OCDE/Comisia Europeană, 2013^[37]). Datele indică faptul că majoritatea antreprenorilor sociali se bazează pe fonduri proprii pentru a înființa o întreprindere socială (Bosma et al., 2016^[7]). În cazul antreprenorilor sociali care nu își pot înființa sau extinde afacerea cu ajutorul propriilor economii, aceștia trebuie să caute surse externe de capital, cum ar fi subvenții sau împrumuturi.

Combinarea dintre sursele hibride de venit și formele juridice netradiționale reprezintă o provocare suplimentară în ceea ce privește accesul la finanțare inițială sub formă de împrumuturi sau granturi. Întreprinderile sociale care adoptă forme juridice mai puțin obișnuite, cum ar fi cooperativele sau asociațiile, pot întâmpina dificultăți în atragerea de capital din simplul motiv că băncile și alte surse private de finanțare nu sunt familiarizate cu aceste forme și cu modelele de afaceri asociate. Multe întreprinderi sociale utilizează modele de afaceri hibride inovatoare și neconvenționale, ceea ce face dificilă urmărirea

căilor stabilite de finanțare cu scop lucrativ sau non-profit (Shaffer, 2015^[71]). De exemplu, în Irlanda, cele mai multe întreprinderi sociale sunt înregistrate ca societăți cu răspundere limitată prin garanție care adoptă, de asemenea, un statut de caritate pentru a le permite să acceseze subvenții publice și să beneficieze de un statut fiscal preferențial (OCDE, în curs de apariție^[72]). Întreprinderile sociale care adoptă acest statut hibrid pot întâmpina dificultăți în accesarea investitorilor și a împrumuturilor, deoarece nu li se recunoaște natura antreprenorială, întrucât majoritatea organizațiilor caritabile înregistrate nu generează venituri comerciale (OCDE, în curs de apariție^[72]). Acest lucru poate face ca accesul întreprinderilor sociale la sursele tradiționale de finanțare, cum ar fi împrumuturile bancare, să fie dificil și uneori imposibil (OCDE/Comisia Europeană, 2013^[37]). Pe de altă parte, întreprinderile sociale care adoptă modele de afaceri comerciale mai convenționale pot fi excluse de la obținerea de finanțare din partea multor organizații caritabile și fundații filantropice, deoarece acestea nu văd cu ochi buni activitățile de piață care fac parte, de obicei, din modelele de afaceri hibride ale întreprinderilor sociale (Lyons și Kickul, 2013^[73]).

Provocările asociate cu măsurarea impactului non-piață al investițiilor adaugă un alt nivel de complexitate la procesele de luare a deciziilor investitorilor. Acest lucru se datorează parțial lipsei unei măsurători standardizate a impactului social pentru întreprinderile sociale (McKinsey, 2016^[74]; OCDE, 2021^[19]). În ciuda eforturilor de armonizare a practicilor de măsurare a impactului social la nivel internațional și de diseminare a bunelor practici existente și a creșterii gradului de adoptare, măsurarea impactului lor social rămâne un efort complex pentru întreprinderile sociale (GECES, 2014^[75]; OCDE/Comisia Europeană, 2015^[76]). Acest lucru este legat de multiplele provocări cu care se confruntă întreprinderile sociale pentru a-și măsura impactul social, inclusiv complexitatea măsurării efectelor intangibile, lipsa de competențe și de resurse și necesitatea de a reconcilia cerințele de responsabilitate externă cu nevoile interne de a genera impact, de a orienta activitățile, de a învăța și de a se îmbunătăți (OCDE, 2021^[19]). În consecință, investitorii pot avea încă dificultăți în evaluarea impactului social generat de întreprinderile sociale și în propunerea unui sprijin financiar adecvat.

Întreprinderile sociale ar putea beneficia de instrumente financiare specializate care să le reducă dependența de finanțarea bazată pe subvenții. Fondurile nerambursabile acordate de guverne și de organizațiile filantropice, care acordă prioritate rentabilității sociale, au jucat, de obicei, un rol central în furnizarea de finanțare inițială pentru întreprinderile sociale. În Țările de Jos, de exemplu, întreprinderile sociale aflate la început de drum se bazează în mod disproporționat pe subvenții, donații și granturi pentru a-și finanța operațiunile, 41% dintre acestea bazându-se pe subvenții generale, 31% pe donații și 29% pe sisteme de participare la piața muncii (Comisia Europeană, 2020^[77]; McKinsey, 2016^[74]). Multe țări au acționat pentru a pune la dispoziția întreprinderilor sociale instrumente de finanțare publică, în special granturi și subvenții (OCDE, 2022^[14]). În țările în care conceptul de întreprinderi sociale nu are o definiție formală, diferitele interpretări ale acestuia pot contribui la politici fragmentate și chiar contradictorii între ministere și alte instituții guvernamentale (OCDE, 2022^[14]).

Firmele tradiționale și întreprinderile sociale avansează de-a lungul unor curbe de capital distincte, necesitând diferite tipuri de finanțare în diferite etape de creștere. Firmele tradiționale progresează de obicei pe o cale bine stabilită, de la finanțarea start-up prin intermediul capitalului de risc și al datoriei publice până la piețele de capitaluri proprii (Bishop și Green, 2010^[78]; Trelstad și Katz, 2011^[79]). Piețele de capital au evoluat de-a lungul secolelor pentru a dezvolta o multitudine de instrumente financiare care ajută firmele să găsească finanțatorii potriviți la momentul potrivit. În schimb, modelele de afaceri hibride dezvoltate de întreprinderile sociale prezintă provocări unice atât pentru finanțatori, cât și pentru donatori. Datorită obiectivelor lor sociale și/sau de mediu, întreprinderile sociale urmăresc o dublă sau triplă linie de rezultate (adică oameni, planetă și profit), ceea ce face ca modelele lor de afaceri să fie mai complexe și poate implica căi mai lungi pentru a ajunge la viabilitate financiară, dacă aceasta este atinsă (Martin, 2015^[80]). Aceste condiții contribuie la incertitudinea antreprenorilor sociali, deoarece opțiunile disponibile pot fi diferite, în funcție de o serie de variabile, cum ar fi forma juridică, adoptarea unui sistem de blocare a profitului sau dimensiunea afacerii lor.

Din cauza rentabilității limitate, a orientării pe termen lung și a modelelor de afaceri hibride, întreprinderile sociale au mai multe dificultăți în a traversa „valea morții” în comparație cu alte întreprinderi nou înființate. Întreprinderile nou-înființate se confruntă în mod obișnuit cu un deficit de finanțare cunoscut sub numele de „valea morții”, pe măsură ce trec de la capitalul de pornire - adesea obținut prin donații sau subvenții publice - la capitalul de creștere care implică investitori sau instituții de creditare tradiționale (OCDE/Comisia Europeană, 2017^[81]). În timp ce toate întreprinderile nou înființate se confruntă cu acest deficit de finanțare, acesta este deosebit de dificil pentru întreprinderile sociale care urmăresc obiective sociale care sunt adesea pe termen lung și

înrădăcinate local. Acest lucru implică perspective de creștere mai lente, care necesită capital răbdător, ceea ce, la rândul său, poate fi mai puțin atractiv pentru creditorii obișnuiți. Întreprinderile sociale care încearcă să traverseze „valea morții” se luptă, de obicei, să acceseze finanțare, deoarece nevoile lor de finanțare au crescut prea mult pentru a fi acoperite prin donații, dar perspectivele lor rămân prea riscante pentru a atrage investiții convenționale sau pentru a se califica pentru împrumuturi obișnuite (OCDE, 2022^[82]). În această etapă de creștere, întreprinderile sociale se luptă să atragă capital de risc din cauza randamentelor potențiale limitate. De exemplu, McKinsey & Company (2016^[74]) a constatat că întreprinderile sociale din Țările de Jos au întâmpinat dificultăți în obținerea de finanțare între 50 000 și 500 000 EUR, deoarece investițiile din acest interval sunt, de obicei, prea mari pentru finanțarea bazată pe granturi și prea mici pentru ca riscul și costurile sprijinului profesional să fie compensate de randamentele preconizate. În plus, multe fundații sunt reticente în a acorda granturi entităților de afaceri, indiferent de obiectivele lor sociale (Davies, Haugh și Chambers, 2019^[83]; Martin, 2015^[80]).

Sistemele specializate de finanțare socială au apărut în parte pentru a aborda lacunele de finanțare cu care se confruntă întreprinderile sociale în cadrul sistemului financiar tradițional. Finanțarea socială contribuie la furnizarea de capital pe termen lung și răbdător care permite întreprinderilor sociale să își urmărească misiunea socială, angajându-se în același timp în experimente și inovare socială (Andrikopoulos, 2020)^[84]. Crowdfunding-ul reprezintă o sursă importantă și în creștere de finanțare pentru întreprinderile sociale, care le permite acestora să acceseze donatori sau investitori a căror principală preocupare este potențialul impact social al inițiativei, mai degrabă decât planul de afaceri sau potențiala profitabilitate (Lehner și Nicholls, 2014^[85]). În Europa, crowdfunding-ul a crescut rapid, de la 1,1 miliarde de euro în 2013 la 7,7 miliarde de euro în 2016, depășind cu mult creșterea împrumuturilor bancare (OCDE/Comisia Europeană, 2022^[86]).

Apariția acestor instrumente alternative de finanțare subliniază necesitatea ca sursele tradiționale de finanțare să se implice mai mult în întreprinderile sociale pe tot parcursul ciclului de viață al acestora. Acest lucru este valabil mai ales atunci când acestea sunt capabile să demonstreze viabilitatea modelelor lor de afaceri sociale (OCDE/Comisia Europeană, 2013^[37]). La nivelul Uniunii Europene, Fondul Social European (FSE) a publicat la începutul anului 2022 un apel pentru intermediari financiari care să ofere investiții mai mici de 500 000 EUR pentru întreprinderi sociale (Fondul Social European, 2022^[87]). Inițiativa va oferi subvenții unor intermediari financiari selectați care stimulează investițiile în întreprinderi sociale prin sprijinirea unor activități precum due diligence și sprijin pentru restructurarea afacerii sau activități de pregătire pentru investiții/creștere.

Tinerii se luptă mai mult decât antreprenorii mai în vârstă pentru a accesa surse de finanțare, în special tinerii antreprenori sociali

Tinerii întâmpină dificultăți în accesarea finanțării, deseori din cauza lipsei de garanții, de economii personale și de experiență dovedită (OCDE, 2020^[33]). Tinerii sunt în general considerați drept clienți riscanți de către bănci și alte surse tradiționale de finanțare (Banca Mondială, 2020^[88]). De asemenea, este posibil ca tinerii să întâmpine dificultăți în utilizarea rețelelor personale și profesionale pentru a strânge fonduri, în comparație cu antreprenorii mai în vârstă, deoarece au avut mai puțin timp la dispoziție pentru a le dezvolta decât omologii lor mai în vârstă. Acest lucru poate inhiba accesul la finanțare, deoarece legăturile personale reprezintă un mecanism important pe care antreprenorii îl pot folosi pentru a obține capital și pentru a demonstra potențialilor investitori soliditatea propunerii lor de afaceri (Shane și Cable, 2002^[89]).

Tinerii întreprinzători sociali se confruntă cu un set de provocări complexe în ceea ce privește înființarea și funcționarea unei întreprinderi sociale. Spre deosebire de întreprinderile sociale, întreprinderile tradiționale își pot concepe planul de afaceri și bilanțul pentru a atrage diferite tipuri de investitori cu preferințe variate în ceea ce privește riscurile și randamentul investițiilor (Bugg-Levine, Kogut și Kulatilaka, 2012^[90]). Tinerii care conduc o companie care și-a demonstrat potențialul de rentabilitate în timpul fazei de înființare și de demarare se vor dovedi probabil atractivi pentru investitori și pentru sursele tradiționale de finanțare. În schimb, întreprinderile sociale - ale căror planuri de afaceri acordă prioritate obiectivelor sociale în fața profitului - continuă să se confrunte cu provocări (Martin, 2015^[80]; Bishop și Green, 2010^[78]). Chiar și performanța tehnicilor inovatoare de strângere de fonduri, cum ar fi crowdfunding-ul, poate fi afectată de dimensiunea și calitatea rețelelor personale și profesionale ale unui antreprenor social, deoarece o parte semnificativă a donațiilor provine adesea din conexiunile existente (Mittra, Kickul și Robb, 2021^[91]).

Chiar și în locurile în care există deja politici de sprijin, tinerii antreprenori sociali se pot confrunta cu lacune în ceea ce privește sistemele financiare și de sprijin. De exemplu, este posibil ca programele de sprijinire a întreprinderilor sociale să nu fie adaptate la nevoile tinerilor antreprenori sociali, din cauza provocărilor specifice vârstei, cum ar fi economiile și istoricul de credit limitat, printre altele. Astfel, tinerii antreprenori sociali au nevoie de instrumente de finanțare specifice pentru a-i ajuta să depășească combinația specifică de provocări care îi împiedică să acceseze numeroase surse de finanțare, chiar și în țări cu ecosisteme antreprenoriale puternice.

Lipsa de competențe specializate, de educație și de formare împiedică adoptarea și dezvoltarea antreprenoriatului social în rândul tinerilor

Tinerii prezintă un nivel inegal de competență în ceea ce privește competențele de antreprenoriat social

Este posibil ca tinerii să aibă lacune mai mari în ceea ce privește competențele antreprenoriale decât populația în general, în ciuda oportunităților tot mai mari de a le dobândi în învățământul superior. Accesul la formare antreprenorială se îmbunătățește: 46,7% dintre studenții universitari din 58 de țări au urmat în prezent cel puțin un curs opțional de antreprenoriat în timpul studiilor (Sieger et al., 2021^[92]). Cu toate acestea, doar 44% dintre tinerii din țările OCDE declară că au competențele și cunoștințele necesare pentru a începe o afacere, în comparație cu 49% din întreaga populație adultă (OCDE/Comisia Europeană, 2021^[6]). Se pare că tinerii prezintă aptitudini și cunoștințe financiare mai reduse, precum și comportamente financiare mai puțin prudente decât grupurile de vârstă mai înaintată (OCDE, 2020^[93]). Acest lucru îi afectează în special pe tinerii mai dezavantajați. Nivelul de educație financiară este mai ridicat în cazul populațiilor care dispun de o rezervă financiară de cel puțin trei luni la care pot apela în momente de dificultate financiară (OCDE, 2020^[93]).

Întreprinderile sociale necesită un set unic de competențe pentru a menține o afacere viabilă din punct de vedere economic, susținând în același timp o misiune socială. Antreprenoriatul social se deosebește de antreprenoriatul convențional în primul rând prin urmărirea unei misiuni sociale (Ástebro și Hoos, 2021^[94]; Dees, 1998^[95]). În timp ce conceptualizările competențelor necesare variază, acestea includ în mod obișnuit competențe antreprenoriale mai convenționale, cum ar fi recunoașterea oportunităților, inovarea și gestionarea afacerilor și a managementului (Brock și Steiner, 2009^[96]; Orhei, Nandram și Vinke, 2015^[97]; Bilbao Sáenz și López Vélez, 2015^[98]). Acestea se extind, de asemenea, la competențele necesare pentru a aborda problemele sociale, mobilizarea resurselor hibride, dezvoltarea, menținerea și extinderea unui model de afaceri durabil și măsurarea rezultatelor și a impactului social (Kraemer, 2016^[99]; Dickel și Eckardt, 2020^[100]; Vázquez-Parra, García-González și Ramírez-Montoya, 2021^[101]). În ceea ce privește managementul, pe baza Monitorului european al antreprenoriatului social (ESEM), 75% dintre întreprinderile sociale raportează o implicare ridicată sau foarte ridicată a personalului în procesul decizional (Dupain et al., 2021^[111]). Întreprinderile sociale includ, de asemenea, părți interesate și beneficiari. Abordarea adecvată a nevoilor acestora poate fi deosebit de dificilă în cadrul modelelor tipice de guvernare democratică. Lucrările privind măsurarea abilităților de antreprenoriat social ale studenților avansează, dar nu au produs încă rezultate comparabile la nivel internațional (Capella-Peris et al., 2019^[102]; Ástebro și Hoos, 2021^[94]). Programele care abordează aceste lacune îi pot ajuta pe tineri să dezvolte competențe transferabile care vor fi valoroase în cariera lor și în general. De exemplu, s-a dovedit că formarea în domeniul antreprenoriatului social sporește sentimentul de autoapreciere și competența profesională a tinerilor dezavantajați (Tam, Asamoah și Chan, 2021^[103]).

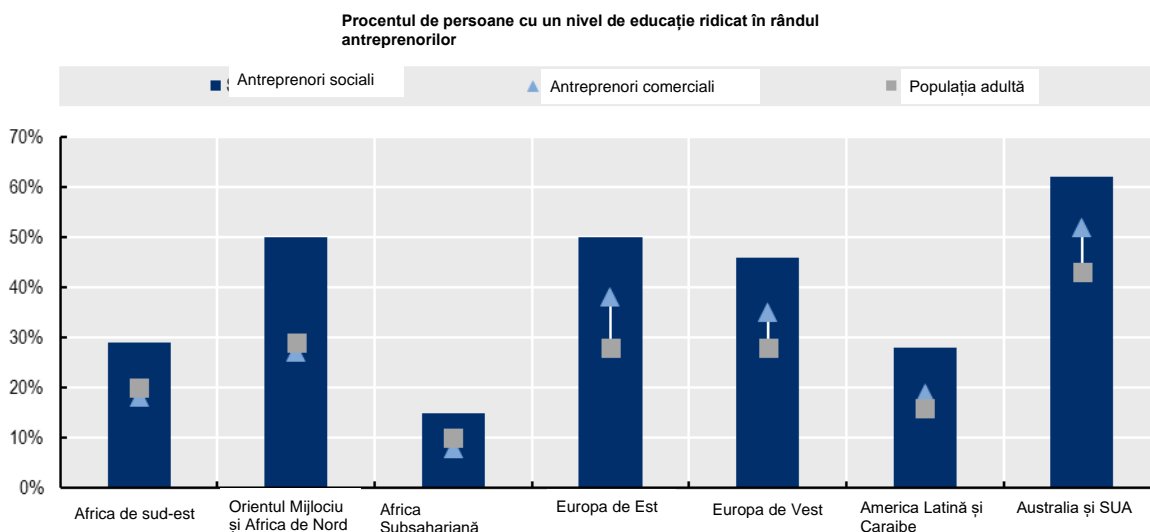
Conceptualizarea și predarea abilităților de „rezolvare a problemelor sociale” sunt încă în curs de dezvoltare. Deși nu toate competențele necesare pentru a fi un antreprenor social de succes pot fi învățate în învățământul primar și secundar, unele competențe relevante, cum ar fi rezolvarea problemelor sociale, colaborarea, gândirea critică, creativitatea și inovarea, sunt din ce în ce mai mult incluse în programele școlare. Rezultatele Programului OCDE pentru evaluarea internațională a elevilor (PISA) din 2018 au constatat că aproximativ patru din cinci elevi din țările OCDE și nu numai sunt în școli care predau teme globale, cum ar fi schimbările climatice, egalitatea între bărbați și femei și sănătatea globală (OCDE, 2020^[104]). În multe țări OCDE și nu numai, problemele cheie legate de competențele de mai sus și de alte așa-numite „competențe ale secolului XXI” sunt lipsa unei înțelegeri comune și a unor modalități dovedite de predare cu succes a acestor competențe (Vincent-Lancrin et al.,

2019^[105]; OCDE, 2020^[106]). Evaluările gândirii creative, ale rezolvării în colaborare a problemelor și ale competențelor sociale și emoționale în sens mai larg, cum ar fi cele elaborate de OCDE, încep să umple aceste lacune de înțelegere (Vincent-Lancrin et al., 2019^[105]; OCDE, 2019^[107]; OCDE, 2017^[108]; OCDE, 2021^[109]).

Progresul rapid al digitalizării sporește necesitatea ca antreprenorii sociali, în special tinerii care activează în acest domeniu, să dezvolte competențe digitale. Pentru aproape jumătate dintre respondenții la European Social Enterprise Monitor, tehnologia digitală este relevantă pentru modelul lor de afaceri sau de impact, 32% citează aplicațiile mobile, 15% IA și învățarea automată și 14% Internetul lucrurilor ca fiind tehnologii relevante (Dupain et al., 2021^[111]). Dezvoltarea cooperativelor italiene, de exemplu, este împiedicată de lipsa competențelor digitale (OCDE, 2021^[110]). Această tendință s-a accelerat și mai mult odată cu pandemia COVID-19, unde întreprinderile sociale au raportat o dependență tot mai mare de digitalizare pentru a-și duce activitățile online și o nevoie de competențe digitale (British Council, 2020^[40]; Social Economy Europe, 2020^[111]; Cooperatives Europe, 2020^[9]). Tinerii sunt în fruntea digitalizării întreprinderilor sociale. Mulți tineri antreprenori sociali par să fie specializați în sectoare care sunt deosebit de puternic afectate de digitalizare, și anume soluții axate pe tehnologie și personalizarea serviciilor prin intermediul platformelor (UNDP/Niti Ayog, 2021^[112]). Cu toate acestea, nu toți tinerii sunt familiarizați cu tehnologia, iar o parte semnificativă a tinerilor sunt afectați de deficitul de competențe digitale. Studiul OCDE privind competențele adulților constată niveluri scăzute de competență în utilizarea tehnologiilor digitale în rândul persoanelor cu vârste cuprinse între 25 și 34 de ani într-o serie de țări (OCDE, 2019^[113]). Aceste cifre par să se îmbunătățească de-a lungul timpului în cazul tinerilor cu vârste cuprinse între 16 și 24 de ani, dar ponderea respondenților care au obținut un scor ridicat rămâne încă sub 1 din 5 în unele țări (OCDE, 2019^[113]).

Accesul la oportunități de educație și formare în domeniul antreprenoriatului social este limitat

Majoritatea antreprenorilor sociali au un nivel de educație ridicat și au experiență anterioară în afaceri, ceea ce pare să se aplice și tinerilor (Bosma et al., 2016^[7]; UNDP/Niti Ayog, 2021^[112]; Guelich și Bosma, 2018^[114]). În rândul antreprenorilor sociali, ponderea persoanelor cu un nivel de educație ridicat este mai mare decât în rândul populației adulte generale și al antreprenorilor tradiționali (Figura 6). Prin urmare, instituțiile de învățământ superior dețin un rol important în educația antreprenorială socială în multe țări (Brock și Steiner, 2009)^[96]; OCDE, 1999^[13]), iar aproape jumătate dintre studenții din țările UE și OCDE au beneficiat de o formă de educație antreprenorială generală în timpul studiilor în 2018 (OCDE/Comisia Europeană, 2021^[6]).

Figura 6. Ponderea persoanelor cu un nivel de educație ridicat în rândul antreprenorilor și al populației adulte

Notă: În 2015, Global Entrepreneurship Monitor a chestionat 167 793 de adulți din 58 de economii cu privire la activitatea lor de antreprenariat social. Antreprenorii sociali sunt definiți ca fiind persoane care conduc în prezent orice tip de activitate, organizație sau inițiativă care are un obiectiv social, de mediu sau comunitar. Pentru mai multe detalii privind metodologia, a se vedea sursa.

Sursa: (Bosma et al., 2016^[7])

Tinerii sunt din ce în ce mai mult expuși la antreprenariat și la antreprenariatul social în învățământul superior. Numărul de programe de învățământ superior specializate în antreprenariat social este în creștere (Comisia Europeană, 2020^[77]; Comisia Europeană, 2021^[115]; Brock și Steiner, 2009^[96]). Open University din Regatul Unit și *Universidad Nacional de Educación a Distancia* din Spania, de exemplu, oferă programe de studii dedicate întreprinderilor sociale (Comisia Europeană, 2021^[115]). Alte oferte variază de la programe complete de studii universitare (de exemplu, Masteratul în afaceri sociale și antreprenariat social la Institutul Marshall al London School of Economics, Regatul Unit), prin concentrări în cadrul programelor de studii universitare sau de licență (de exemplu, la Wharton School a Universității din Pennsylvania sau la Centrul pentru promovarea antreprenariatului social al Universității Duke, Statele Unite), până la cursuri opționale (de exemplu, inovare socială și antreprenariat social în cadrul programelor de masterat ale Hertie School of Governance, Germania). În ultimele două decenii, școlile de afaceri și de drept au adăugat accent pe aspectele sociale și pe antreprenariatul social în programele lor de studii (Brock și Steiner, 2009^[96]; Solbreux, Hermans și Pondeville, în curs de apariție^[116]), iar programele de științe sociale și de asistență socială caută din ce în ce mai mult să își echipeze absolvenții cu abilitățile necesare pentru a aborda problemele sociale cu soluții antreprenoriale (Boysen, 2021^[117]). De asemenea, instituțiile de învățământ superior se implică din ce în ce mai mult în mod direct cu întreprinderile sociale (SERIO, 2016^[118]).

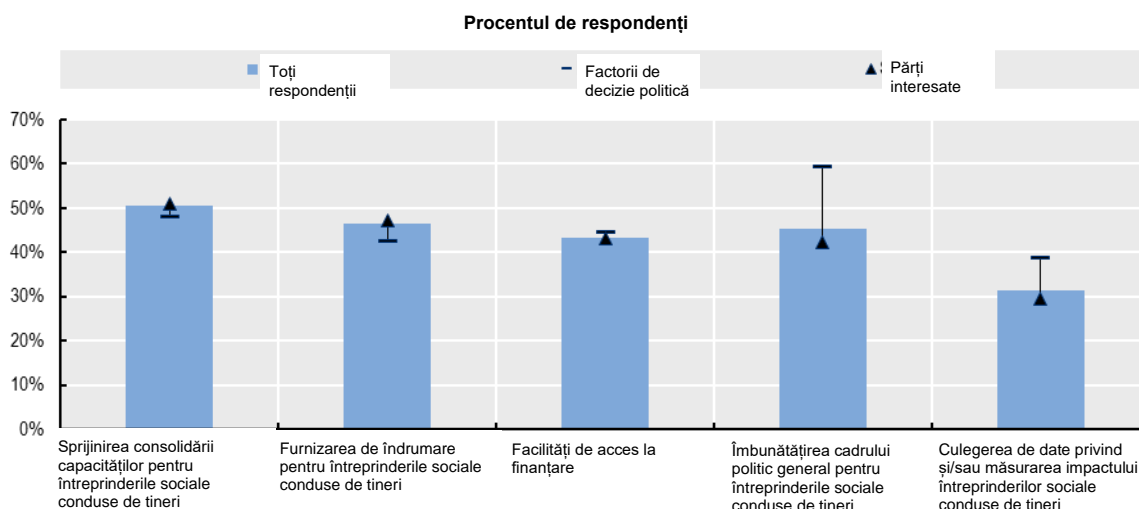
Cursurile și formarea disponibile nu acoperă, de obicei, întregul spectru de cunoștințe și competențe în materie de antreprenariat social și, adesea, nu ajung la tinerii dezavantajați. Accesul la programele de învățământ superior, în general, și la antreprenariatul social, în special, este adesea limitat la grupurile cu un statut socio-economic mai ridicat (OCDE, 2021^[119]). Acest lucru este legat în principal de trei factori: capacitatea de a plăti pentru învățământul superior, conștientizarea antreprenariatului social ca opțiune de carieră și dorința de a urma antreprenariatul social, având în vedere costurile de oportunitate ale renunțării la căi de carieră mai stabile și mai profitabile. Adesea, conținutul, metodele și pedagogiile utilizate pentru a preda antreprenariatul social sunt adaptate din practicile existente de educație antreprenorială și nu corespund așteptărilor studenților și rezultatelor educaționale dorite și obținute (Solbreux, Hermans și Pondeville, în curs de apariție^[116]; OCDE/Comisia Europeană, în curs de apariție^[120]). Acest lucru poate fi deosebit de dăunător pentru studenții sau stagiarii cu mai puține cunoștințe anterioare sau cu rețele profesionale mai slabe.

Învățământul primar și secundar joacă un rol esențial în stabilirea întreprinderilor sociale ca opțiune de carieră. În Europa, apar programe de întreprinderi sociale în școlile primare și secundare, de exemplu, în Belgia, Germania, Spania și Regatul Unit (Comisia Europeană, 2021^[115]). Programul *Schule mit Unternehmergeist* (Școala cu spirit antreprenorial) din Brandenburg, cofinanțat de Ministerul Economiei și Energiei, Ministerul Educației, Tineretului și Sportului și FSE (2018-2021), consolidează cunoștințele și competențele antreprenoriale ale elevilor de liceu (OCDE, 2021^[121]). Un alt exemplu este strategia scoțiană privind întreprinderile sociale, care include dispoziții specifice pentru a se asigura că elevii din școlile primare și secundare sunt expuși la întreprinderi sociale cel puțin o dată în timpul școlarizării obligatorii (caseta 8). Expunerea la aceste programe contribuie la dezvoltarea competențelor de antreprenorat social, sporind în același timp gradul de conștientizare cu privire la oportunitățile disponibile prin antreprenoriatul social (OCDE/Comisia Europeană, 2017^[81]). S-a constatat că programul Erasmus+ Youth Start 2015 și 2018, o colaborare între ministerele educației din Austria, Luxemburg, Portugalia și Slovenia, a încurajat inițiativa personală și spiritul antreprenorial al elevilor, competența socială și civică a acestora, precum și conștientizarea și exprimarea lor culturală în școlile primare și secundare din Austria (Bisanz, Hueber și Lindner, 2019^[39]). Expunerea la cunoștințe și competențe în domeniul antreprenoriatului social în învățământul primar și secundar este încă deficitară în multe medii, iar programele educaționale dedicate antreprenoriatului social sunt încă relativ rare.

Sunt necesare oportunități de formare adaptate pentru a-i ajuta pe tineri să devină antreprenori sociali de succes. Formarea în domeniul antreprenoriatului social este cea mai frecventă măsură de dezvoltare a competențelor antreprenoriale (OCDE/Comisia Europeană, în curs de apariție^[120]). Atunci când este concepută cu atenție, formarea în domeniul antreprenoriatului social poate contribui la dezvoltarea activităților antreprenoriale, inclusiv la inițierea unei afaceri sociale (Åstebro și Hoos, 2021^[94]). Enactus, de exemplu, propune programe în cadrul cărora tinerii aspiranți la statutul de antreprenori sociali co-creează conținutul (caseta 11) (N'Dongo, 2017^[122]). Alte inițiative, cum ar fi La Social Cup din Franța (caseta 15), utilizează abordări bazate pe competiție pentru a le oferi tinerilor oportunități de a-și dezvolta competențele, concurând în același timp pentru a obține fonduri de pornire sau alte forme de sprijin, cum ar fi serviciile de incubare. Acest lucru înseamnă că conținutul și agenda acestor programe trebuie să fie concepute împreună cu tinerii și actualizate periodic. Acest lucru poate contribui la păstrarea relevanței lor în timp și aduce un beneficiu suplimentar, precum și un grad mai mare de implicare și un sentiment de apartenență în rândul tinerilor.

Structurile de sprijin instituțional, dezvoltarea afacerilor și alte măsuri de consolidare a capacităților adaptate pentru tinerii antreprenori sociali nu sunt disponibile pe scară largă. Structurile de sprijin instituțional (de exemplu, planuri de acțiune sau programe, organisme statutare dedicate, registre, organizații umbrelă) și mecanismele de sprijin pentru dezvoltarea afacerilor (de exemplu, incubatoare sau programe de accelerare accesibile, hub-uri dedicate, sprijin prin intermediul camerelor de comerț și al organizațiilor umbrelă) joacă un rol central în dezvoltarea competențelor de antreprenorat social. Aceste structuri de sprijin sunt menționate ca fiind importante de aproape două treimi dintre respondenții la studiul OCDE YSE. În același timp, aproape jumătate dintre respondenți nu cunosc măsurile de sprijin pentru consolidarea capacităților întreprinderilor sociale conduse de tineri (Figura 7).

Figura 7. Disponibilitatea percepută a măsurilor de sprijin politic pentru întreprinderile sociale conduse de tineri

Notă: Este posibilă selectarea mai multor răspunsuri. Rezultatele pentru toți respondenții se bazează pe toate răspunsurile viabile la această întrebare (n=291). Media neponderată a tuturor răspunsurilor.

Sursa: Studiul OCDE YSE

Cadrele juridice ale întreprinderilor sociale pot fi dificil de parcurs, în special pentru tineri

Deși multe țări OCDE și non-OCDE au adoptat cel puțin o lege care reglementează entitățile economiei sociale, mai puține au adoptat legi referitoare la întreprinderile sociale (OCDE, 2022^[123]). În absența unui cadru juridic specific, antreprenorii sociali sunt adesea nevoiți să înființeze întreprinderi sociale folosind opțiuni juridice alternative care pot să nu reflecte pe deplin modelul lor de afaceri hibrid. Condițiile juridice pentru întreprinderile sociale pot varia, de asemenea, de la o regiune la alta în cadrul aceleiași țări. De exemplu, Canada folosește diferite forme juridice pentru întreprinderile sociale în funcție de provincie, cum ar fi Community Contribution Companies în British Columbia și Community Interest Companies în Nova Scotia (OCDE/Comisia Europeană, 2022^[124]). În plus, în țări precum Canada, Coreea și Statele Unite, autoritățile de la nivel regional și local au urmărit în mod independent inițiative de sprijinire a întreprinderilor sociale sau chiar au stabilit forme și statute juridice specifice (OCDE, 2022^[14]). Acest lucru creează situații în care întreprinderile sociale nu au uneori acces egal la sistemele de sprijin din partea instituțiilor guvernamentale din cauza statutului lor juridic sau a modelului lor de afaceri (de exemplu, cu scop lucrativ vs. non-profit).

În linii mari, țările au folosit trei abordări pentru a reglementa întreprinderile sociale (Comisia Europeană, 2020^[77]):

- cadre juridice specifice bazate pe legislația existentă privind cooperativele sau societățile comerciale (de exemplu, Canada, Republica Cehă, Italia, Letonia, Regatul Unit și Statele Unite);
- noi statute juridice care pot fi adoptate de mai multe tipuri de organizații (de exemplu, Belgia, Danemarca, Franța, Italia, Coreea, Slovenia); și,
- recunoașterea unor noi statute juridice legate de economia socială în sens larg sau de sectorul terțiar (de exemplu, Franța) (OCDE, 2022^[123]).

Altele, cum ar fi Țările de Jos și Polonia, nu au adoptat niciun cadru juridic pentru întreprinderile sociale, dar au urmărit în mod activ abordări alternative pentru a sprijini extinderea întreprinderilor sociale (Comisia Europeană, 2020^[77]).

Cadrele juridice contribuie, de obicei, la creșterea vizibilității și a gradului de conștientizare a întreprinderilor sociale, ceea ce ar putea fi foarte util pentru întreprinderile sociale conduse de tineri. Ele fac acest lucru în parte prin semnalizarea angajamentului instituțiilor publice față de importanța întreprinderilor sociale (OCDE, 2022^[123]). De asemenea, acestea pot contribui la facilitarea accesului la finanțare pentru întreprinderile sociale. De exemplu, adoptarea unui cadru juridic privind întreprinderile sociale a permis întreprinderilor sociale slovace să acceseze fonduri specifice, cum ar fi Fondul Social European (FSE) (OCDE, 2022^[123]).

Diversitatea formelor și a statutelor juridice disponibile pentru întreprinderile sociale în diferite țări sau lipsa unor forme juridice specializate în alte țări poate îngreuna în mod deosebit alegerea opțiunii juridice adecvate de către antreprenorii sociali. Este posibil ca tinerii să nu aibă competențele și cunoștințele necesare pentru a se descurca în aceste cadre fără consultanță juridică specializată. În plus, costul suplimentar pentru a beneficia sau pentru a obține consiliere juridică poate reprezenta o barieră pentru tinerii care, de obicei, au mai puțin acces la finanțare pentru astfel de servicii decât grupurile de vârstă mai înaintată. Sprijinul pentru dezvoltarea afacerilor care se adresează direct tinerilor poate contribui la rezolvarea acestor probleme.

Întreprinderile sociale conduse de tineri pot sprijini reformele cadrelor juridice. De exemplu, întreprinderea socială germană condusă de tineri Ecosia (Caseta 2), un motor de căutare care își folosește veniturile pentru a finanța eforturile de reîmpădurire la nivel mondial, a avut un rol esențial în mobilizarea sprijinului pentru crearea unei forme juridice specifice care supune proprietarii de întreprinderi sociale la o blocare a activelor asupra profiturilor, permițându-le în același timp să păstreze controlul asupra deciziilor de afaceri, cunoscută sub numele de *Gesellschaft mit gebundenem Vermögen* (Ecosia, 2021^[125]). În Franța, Impact France (fostul *Mouvement des Entrepreneurs Sociaux* - MOUVES), care include multe întreprinderi sociale conduse de tineri, a influențat în mod semnificativ definiția a ceea ce a devenit apoi statutul juridic al *întreprinderii solidare de utilitate socială* (*entreprise solidaire d'utilité sociale* sau ESUS), introdus ca parte a legii franceze privind economia socială în 2014 (Petrella și Richez-Battesti, 2020^[126]) (Caseta 16).

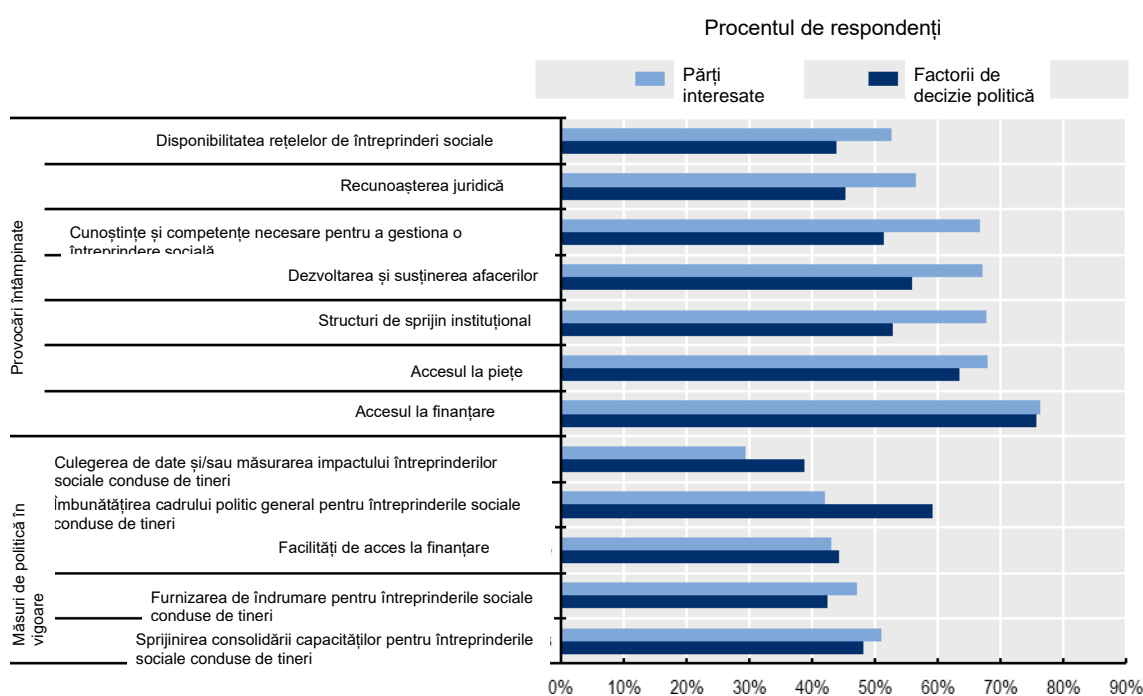
Întreprinderile sociale conduse de tineri nu au încă vizibilitate, în ciuda impactului lor pozitiv

În timp ce întreprinderile sociale au câștigat în importanță în ultimele decenii, există încă loc pentru a crește gradul de conștientizare cu privire la natura, activitățile și oportunitățile acestora. Întreprinderile sociale sunt un fenomen relativ recent, iar membrii publicului și chiar factorii de decizie politică pot avea noțiuni diferite despre acestea. În general, creșterea vizibilității și angajamentul tot mai mare al factorilor de decizie politică a contribuit la dezvoltarea unor ecosisteme de întreprinderi sociale mai solide, care beneficiază de un acces sporit la finanțare, acces la piețe, structuri de sprijinire a afacerilor și oportunități de formare și de cercetare (OCDE/Comisia Europeană, 2016^[70]). Cu toate acestea, doar o treime din populația adultă interviuată în cadrul GEM raportează că întreprinderile sociale sunt comune în țările lor (Bosma et al., 2016^[7]). Acest lucru coincide cu concluziile unui studiu mai recent al Fundației Thompson Reuters, potrivit căruia doar aproximativ un sfert (26%) dintre experții în întreprinderi sociale sunt de acord că publicul înțelege ce fac antreprenorii sociali (Thompson Reuters Foundation, 2019^[127]).

Conștientizarea potențialului întreprinderilor sociale conduse de tineri este și mai limitată, ceea ce, la rândul său, limitează numărul și dimensiunea acestora. Datele din diferite surse sugerează că măsurile de sensibilizare nu sunt suficient de dezvoltate. Într-un studiu realizat în rândul membrilor a 16 rețele de tineri promotori ai schimbării, mai mult de două treimi dintre respondenți au subliniat că obținerea vizibilității, recunoașterii și legitimității pentru activitatea lor este esențială pentru a obține impactul dorit pentru inițiativele lor (Ioan, 2021^[5]). Colectarea incompletă de date privind întreprinderile sociale conduse de tineri reprezintă o barieră atât pentru factorii de decizie politică, cât și pentru public, care împiedică evaluarea deplină a amplitudinii și impactului acestora, precum și a provocărilor cu care se confruntă. Doar 37% dintre respondenții la studiul OCDE YSE sunt de acord că factorii de decizie politică din țara lor recunosc potențialul întreprinderilor sociale conduse de tineri și doar 24% sunt de acord că aceștia măsoară acest potențial. Această lipsă de conștientizare subminează legitimitatea acestor întreprinderi în fața potențialilor parteneri, ceea ce poate, de asemenea, să le inhibe capacitatea de a se dezvolta și de a ajunge la clienți (OCDE/Comisia Europeană, 2016^[70]).

Sunt necesare mai multe oportunități pentru un schimb și un dialog semnificativ între tineri și factorii de decizie politică. Rezultatele studiului OCDE YSE sugerează, de asemenea, o divergență între opiniile și percepțiile părților interesate și ale factorilor de decizie politică cu privire la provocările cu care se confruntă întreprinderile sociale conduse de tineri și sprijinul acordat acestora (figura 8). Aceste rezultate pot reflecta o lipsă de oportunități pentru un dialog direct între factorii de decizie politică și tineri și creează riscul ca măsurile de politică privind întreprinderile sociale să nu răspundă nevoilor tinerilor. În același timp, tinerii antreprenori sociali consideră aceste oportunități ca fiind esențiale: 94% dintre tinerii intervievați de The Possibilists au subliniat importanța creșterii colaborărilor, inclusiv cu instituțiile și guvernele, pentru a spori impactul întreprinderilor sociale (Ioan, 2021^[5]). De asemenea, aceasta poate implica faptul că măsurile de informare privind măsurile de politică existente nu ajung la tineri și nu îi implică pe aceștia prin formele și canalele de comunicare adecvate. Este nevoie de o comunicare clară cu privire la inițiativele existente și la beneficiile acestora pentru tineri, iar rețelele de tineri antreprenori sociali, în calitate de co-creatori și multiplicatori, își pot asuma acest rol. Numeroasele inițiative identificate de respondenții la studiul OCDE YSE [inclusiv 28 de programe internaționale (tabelul 1 din anexa1) și 27 (tabelul 2 din anexa 2) de programe naționale și subnaționale care vizează în mod specific tinerii care se angajează în antreprenoriatul social] reprezintă probabil doar o mică parte din măsurile existente.

Figura 8. Diferențe de opinii privind provocările și măsurile de politică în vigoare

Notă: Rezultatele pentru toți respondenții se bazează pe toate răspunsurile viabile, media neponderată a tuturor răspunsurilor. Sursa: Studiul OCDE YSE

4 Cum pot factorii de decizie politică să sprijine întreprinderile sociale conduse de tineri?

Politicile specifice pot contribui la eliminarea barierelor cu care se confruntă tinerii antreprenori sociali (caseta 7).

Caseta 7. Recomandări politice pentru sprijinirea întreprinderilor sociale conduse de tineri

Ajutarea tinerilor să își dezvolte cunoștințele și competențele necesare pentru a lansa, gestiona și extinde întreprinderile sociale:

- Integrarea antreprenoriatului social în programele școlare primare și secundare. Coreea și Scoția (Regatul Unit) pun deja în aplicare programe în acest sens.
- Oferirea de programe de învățământ superior și de oportunități de formare specializată în domeniul competențelor de afaceri sociale pentru antreprenorii sociali aspiranți din diferite medii. Coreea mărește de cinci ori finanțarea guvernamentală pentru programul său de sprijinire a tinerilor antreprenori sociali.
- Co-crearea de conținut de învățare relevant împreună cu tinerii pentru a rezolva problemele comunităților lor. Enactus le oferă tinerilor oportunități de a dezvolta planuri de afaceri pentru a rezolva provocările sociale locale.

Încurajarea investițiilor private și dezvoltarea de oportunități de finanțare adaptate, însoțite de consiliere financiară:

- Oferirea de granturi nerambursabile acordate prin intermediul unor procese de cerere sau concursuri. La Social Cup, Franța, sau Young Social Entrepreneurs Global, Singapore, permit tinerilor să concureze pentru a câștiga granturi nerambursabile și acces la servicii de sprijin dedicate.
- Crearea unei combinații de intermediari financiari specializați, de subvenții nerambursabile, de împrumuturi finanțate din fonduri publice și de garanții de împrumut adaptate pentru a răspunde nevoilor tinerilor. Fondul de inovare socială pentru tineret din Ontario (Canada) a fost conceput pentru a oferi tinerilor acces specializat la finanțare.
- Echiparea tinerilor pentru a dezvolta cunoștințele financiare necesare pentru a înțelege și a naviga prin sursele de finanțare existente, prin creșterea gradului de conștientizare și stimularea serviciilor de educație și de sprijinire a afacerilor. Fundația ADV din România oferă servicii de coaching și mentorat pentru accesarea finanțării.

Creșterea profilului întreprinderilor sociale, inclusiv a celor conduse de tineri:

- Dezvoltarea unor condiții-cadru solide pentru întreprinderile sociale, cum ar fi cadre juridice explicite și orientări accesibile și clare privind modul de alegere și de stabilire a cadrului juridic sau a statutului adecvat pentru o întreprindere socială, diseminate într-un limbaj și pe canale accesibile tinerilor. Impact France depune eforturi de sensibilizare cu privire la formele și statutele juridice franceze pentru întreprinderile sociale.

- Campanii anuale și săptămâni tematice care sporesc interesul și sensibilizarea tinerilor față de întreprinderile sociale. Social Enterprise UK a lansat campaniile "Buy Social" și "Social Saturday" pentru a atrage atenția asupra acestui domeniu.
- Premii și evenimente care sporesc profilul întreprinderilor sociale conduse de tineri. Forbes „30 sub 30” și Forumul mondial al întreprinderilor sociale pentru tineret sunt exemple care îi inspiră pe tineri să se implice în antreprenoriatul social.

Îmbunătățirea bazei de date privind întreprinderile sociale conduse de tineri, prin intermediul datelor administrative existente sau prin studii dedicate:

- Colectarea de date privind vârsta fondatorilor de întreprinderi sociale în registrele comerțului și în anchetele naționale și internaționale pentru a remedia lacunele de informații. Québec (Canada) și Italia sunt exemple care colectează date defalcate pe vârste cu privire la întreprinderile sociale.
- Colectarea de dovezi din date administrative și din alte surse privind performanța întreprinderilor sociale conduse de tineri, competențele necesare pentru a conduce cu succes și a extinde o întreprindere socială sau rezultatele programelor de educație și formare.

Acordarea unui loc la masă tinerilor pentru a le aborda perspectivele și nevoile în cadrele strategice:

- Utilizarea practicilor de implicare și orientarea către tineri în cadrul consultărilor. Programul brazilian de promovare a accesului la oportunități de angajare (*Programa Acessuas Trabalho*) face publicitate directă pentru tinerii din economia socială.
- Includerea tinerilor în organismele decizionale. O cincime din membrii numiți în Consiliul Național al Economiei Sociale din Franța sunt tineri.

Ajutarea tinerilor să își dezvolte cunoștințele și competențele necesare pentru a lansa, gestiona și extinde întreprinderile sociale

Învățarea despre întreprinderile sociale și predarea de competențe de antreprenoriat social trebuie să fie incluse în educația formală încă de la început. În UE și nu numai, țările integrează din ce în ce mai mult în programele școlare conținuturi privind problemele sociale, inovarea socială și antreprenoriatul social (OCDE, 2020^[128]; OCDE, 2020^[104]). Multe dintre acestea oferă, de asemenea, oportunități de expunere la întreprinderile sociale și la economia socială în cadrul educației timpurii. De exemplu, Scoția (Regatul Unit) are un program educațional din 2017 care lucrează cu peste 850 de școli primare și secundare (caseta 8). Acest program a contribuit la oferirea de cunoștințe despre întreprinderile sociale copiilor și tinerilor adulți, precum și de oportunități de a dobândi experiență practică în dezvoltarea și susținerea inițiativelor întreprinderilor sociale. Centrele regionale joacă un rol central în derularea acestor programe în școlile din întreaga țară. Ambele abordări ar putea fi reproduse în alte părți la nivel național, subnațional sau chiar local pentru a promova dezvoltarea cunoștințelor și a competențelor legate de întreprinderile sociale.

Caseta 8. Strategia întreprinderilor sociale din Scoția 2016-2026 (Regatul Unit)

Guvernul scoțian și comunitatea întreprinderilor sociale au elaborat în comun Scotland's Social Enterprise Strategy 2016-2026, care stabilește ambițiile pe termen lung pentru întreprinderile sociale din Scoția. Recunoscând potențialul tinerilor, guvernul scoțian s-a angajat să își dubleze eforturile pentru a introduce și a normaliza învățarea despre întreprinderile sociale la toate nivelurile (de la educația timpurie la universități), în cadrul educației formale și informale. Strategia națională conține un flux de lucru dedicat creării mai multor oportunități pentru ca tinerii să experimenteze și să învețe despre întreprinderile sociale,

facilitarea dezvoltării competențelor de antreprenoriat social și încurajarea unor medii de sprijin pentru întreprinderile sociale.

În cadrul strategiei globale și în cadrul primului Plan de acțiune pentru întreprinderi sociale din Scoția 2017-2020, guvernul scoțian a sprijinit Academia pentru întreprinderi sociale pentru a dezvolta un program educațional care a determinat implicarea a peste 850 de școli primare și secundare. În planul de acțiune 2021-2023, guvernul scoțian se angajează să investească 2 milioane de lire sterline pentru a se asigura că fiecare elev va avea ocazia să se implice cel puțin o dată într-un proiect de întreprindere socială în timpul carierei sale școlare.

Surse: <https://www.gov.scot/publications/scotlands-social-enterprise-strategy-2016-2026/>; <https://www.gov.scot/publications/social-enterprise-action-plan/>

Educația și formarea în domeniul antreprenoriatului social îi pot ajuta pe tineri să dobândească competențele care le lipsesc în prezent pentru a deveni antreprenori sociali. Ca un prim pas, poate fi sprijinită construirea în comun a unui cadru de competențe bazat pe definiția întreprinderilor sociale, în strânsă consultare cu întreprinderile sociale. Dezvoltarea, diseminarea și măsurarea competențelor de antreprenoriat social în conformitate cu un cadru comun pot sprijini educația și formarea în domeniul antreprenoriatului social la nivel național sau internațional (Spear et al., 2013^[129]; OCDE/Comisia Europeană, 2017^[81]; OCDE/Comisia Europeană, 2020^[130]). De exemplu, cadrul de competențe antreprenoriale al Uniunii Europene (EntreComp) a fost extins la antreprenoriatul social, subliniind competențele suplimentare care sunt adesea asociate cu antreprenorii sociali de succes (de exemplu, impactul social, crearea de alianțe) (McCallum et al., 2018^[131]; Comisia Europeană, 2021^[115]; Cortés și Ferrer, 2018^[132]). Pornind de la această activitate, proiecte precum EnsoED și DOIT au dezvoltat programe pentru profesorii din învățământul primar și secundar. În paralel, eforturile specializate privind educația antreprenorială în domeniul cooperativelor și programele de învățământ iau amploare (Caseta 9), un domeniu care nu este încă pe deplin integrat în programele de învățământ superior privind afacerile sociale, managementul organizațiilor non-profit sau antreprenoriatul social, dar care poate fi găsit în unele școli de afaceri și de drept, precum și, mai recent, în programele de învățământ în domeniul asistenței sociale.

Caseta 9. Promovarea educației și formării în domeniul cooperativelor: COOPilot și ECOOP și YOUCOOPE (Europa)

În 2017, Comisia Europeană a finanțat două proiecte paralele pentru a încuraja cooperativele să angajeze tineri și pentru a încuraja antreprenoriatul cooperatist în rândul tinerilor: proiectul COOPilot și Entrepreneurial Cooperative Experience (ECOPE). Consorțiul COOPilot, condus de Solidarité (Belgia), a reunit reprezentanți ai mediului academic, ai institutelor de formare, ai părților interesate din domeniul economiei sociale și ai autorităților publice. Cu scopul de a transfera competențe din țările cu un sector cooperatist puternic (de exemplu, Belgia și Franța) către cele cu un sector cooperatist mai puțin dezvoltat (de exemplu, Bulgaria și Grecia), consorțiul a dezvoltat module de formare și un curs online. Consorțiul ECOPE, condus de Centrul Internațional Santander pentru Antreprenoriat (CISE) și de Universitatea din Cantabria (Spania), a avut ca obiectiv promovarea modelului de afaceri cooperativ în rândul tinerilor viitori antreprenori din Finlanda, Italia, Portugalia, Spania și Regatul Unit. ECOPE a dezvoltat un instrument de evaluare a programelor de educație antreprenorială și a cercetat cele mai bune practici din Europa, apoi a conceput și testat două programe de cooperare în domeniul antreprenoriatului: unul pentru școlile secundare și unul pentru instituțiile de învățământ superior. Utilizând metodologiile diferite, ambele proiecte au identificat și promovat cele mai bune practici, au dezvoltat instrumente și metodologii de formare și au pus în aplicare teste pilot care au implicat părți interesate din școli, universități, întreprinderi cooperative și institute de cercetare. Ambele proiecte

au presupus schimbul și transferul de cunoștințe între cei care s-au implicat deja în modelul cooperatist și cei care sunt noi în economia socială.

Aceste proiecte pilot au fost apoi transpuse în YOUCOOPE: Proiectul „Educație în spiritul antreprenoriatului cooperatist” și-a propus să ofere cursuri pilot de formare pentru studenții din învățământul secundar și superior, să promoveze ateliere de lucru transeuropene pentru a face schimb de cunoștințe și a învăța de la practicieni („formare de formatori”) și să încurajeze mentalitatea antreprenorială a tinerilor pentru a crea cooperative în afara educației formale și non-formale. YOUCOOPE va împărtăși modelele de succes din proiectele pilot pentru a încuraja în continuare predarea modelului cooperatist în cadrul formării antreprenoriale la nivelul învățământului secundar și superior. Proiectul include, de asemenea, un accent puternic pe EntreComp: Cadru de competențe în domeniul antreprenoriatului dezvoltat prin intermediul Centrului științific al Comisiei Europene.

Sursa: <http://www.coopilot-project.eu/>, <https://youth.ecoope.eu/>, <http://youcoope.eu/>

Guvernele pot oferi, de asemenea, programe de formare în domeniul antreprenoriatului social personalizate pentru tineri în afara educației formale. Formarea în domeniul antreprenoriatului social care este adaptată la diferitele etape de dezvoltare (de exemplu, preînființare, înființare, extindere) și la caracteristicile demografice ale destinatarilor (de exemplu, vârsta, sexul, migrația și statutul de handicap, printre altele) s-a dovedit a fi eficientă în ceea ce privește remedierea lacunelor în materie de competențe în domeniul antreprenoriatului social (OCDE/Comisia Europeană, în curs de apariție^[120]). În urma unei evaluări detaliate a programelor sale de formare și educație în domeniul antreprenoriatului social, guvernul coreean și-a actualizat și extins programele între 2017 și 2018 (caseta 10). Atunci când este combinat cu activități de informare dedicate care includ formate atractive care permit tinerilor să participe la proiecte cu alți tineri care gândesc la fel ca ei, poate crește gradul de informare a programului.

Caseta 10. Creșterea și o mai bună integrare a educației și formării adaptate în domeniul antreprenoriatului social (Coreea)

În 2017, guvernul coreean a efectuat un studiu în rândul agențiilor guvernamentale cu privire la formarea și educația oferite în domeniul economiei sociale. Acesta a constatat că 9 144 de elevi din școlile primare și secundare și 17 136 de antreprenori aspiranți au fost instruiți de actori neguvernamentali, publici, agenții intermediare, actori guvernamentali și alții. Cu toate acestea, a considerat că nivelurile de formare oferite în cadrul celor 321 de programe nu erau suficiente. Cele mai multe programe conțineau educație generală și de bază în format de curs și doar 13% includeau practică. Guvernul a identificat o nevoie clară de mai multe programe care să includă experiențe din lumea reală pentru a dezvolta competențele necesare pentru a înființa și gestiona organizațiile din economia socială. S-a constatat, de asemenea, că fragmentarea sistemului de sprijin nu a reușit să asigure continuitatea între educația și formarea în școli și universități, dezvoltarea profesională și programele de (re)formare. În cele din urmă, măsurile existente de evaluare a stării educației și formării au fost considerate insuficiente, subliniind necesitatea de a dezvolta forme de educație și formare online mai accesibile.

Până în aprilie 2018, au fost înființate 60 de cooperative școlare în toată Coreea, care le permit elevilor să participe la gestionarea cooperativelor și să învețe despre economia socială în acest proces. Sunt planificate planuri de integrare a conținutului privind economia socială și practicile sale de cooperare în programele școlare din învățământul primar și secundar, inclusiv ca materie esențială, precum și elaborarea de manuale și materiale didactice.

În 2018, ca parte a „Planului general de dezvoltare a resurselor umane pentru economia socială”, guvernul coreean s-a angajat să crească numărul de echipe care beneficiază de programul său de sprijin pentru tinerii antreprenori sociali. Inițial, programul a fost pus în aplicare în 2011 de către Ministerul Muncii și Ocupării Forței de Muncă. Acesta recrutează echipe de tineri antreprenori sociali cu idei de afaceri inovatoare și

creative și oferă fiecăruia un grant de pornire (de la 10 milioane KRW la 50 milioane KRW), un spațiu de lucru, formare și mentorat. După un start-up reușit, programul continuă să sprijine creșterea acestora în întreprinderi sociale cu drepturi depline. Între 2011 și 2018, 12 620 de persoane au participat la program, fondând 3 114 întreprinderi sociale. Începând cu 2019, programul își propune să ajungă la 1 000 de echipe noi pe an.

Acest lucru a fost completat de un sprijin sporit pentru programele de formare și educație din cadrul colegiilor și universităților. Unul dintre aceste programe a fost Programul de leadership în economia socială (SELP), un program fără diplomă care utilizează infrastructura educațională existentă în universități pentru a sprijini studenții și lucrătorii din economia socială să devină viitorii lideri ai economiei sociale. Între 2013 și 2017, programul a fost găzduit de trei universități pe an, ceea ce a avut ca rezultat 613 absolvenți. Se intenționează să crească numărul universităților gazdă la 20 până în 2022 și să recompenseze universitățile de top prin colaborări cu instituții de învățământ superior din întreaga lume, oferind studenților posibilitatea de a participa la schimburi și formare în străinătate.

Sursa: (Yoon și Lee, 2020^[133])

Din ce în ce mai multe programe de educație și de formare co-creează conținutul și metodele împreună cu studenții. O parte esențială a antreprenoriatului social este noțiunea de împuternicire a tinerilor pentru a rezolva problemele sociale și pentru a deveni agenți ai propriului viitor. Acest lucru merge mână în mână cu schimbări în direcția unei mai mari co-construcții a conținutului și a formatelor educaționale cu implicarea directă a elevilor (OCDE, 2020^[106]; OCDE, 2020^[134]; OCDE, 2021^[135]). Acest lucru este valabil în special în cazul unor programe precum cele derulate de Youth Social Innovation în Irlanda (tabelul 2 din anexă) sau de Enactus, o rețea mai globală (caseta 11).

Caseta 11. Co-crearea formării și învățarea reciprocă: Enactus (internațional)

Înființată în Statele Unite în 1975, Enactus este o rețea experiențială care pregătește tineri lideri pentru a promova Obiectivele de Dezvoltare Durabilă ale Națiunilor Unite prin antreprenoriat social și inovare. Prin intermediul rețelei sale internaționale de lideri din mediul de afaceri, academic și studentesc, organizația oferă studenților o platformă pentru a-și dezvolta abilitățile de leadership și de pregătire pentru carieră, lucrând în același timp cu organizații prestigioase din întreaga lume.

Îndrumate de educatori și sprijinite de lideri de afaceri, echipele de studenți realizează evaluări ale nevoilor comunității, identifică soluții potențiale la probleme complexe și implementează proiecte pentru schimbări durabile. Rețeaua Enactus numără peste 37 000 de studenți din peste 2 000 de campusuri universitare din 35 de țări, care folosesc inovația în afaceri pentru a obține un impact social și de mediu pozitiv. În 2021, proiectele conduse de studenții Enactus au adus beneficii pentru aproximativ 11,6 milioane de persoane, inclusiv scoaterea din sărăcie a 530.000 de persoane, creșterea accesului la alimente mai sănătoase pentru 1,3 milioane de persoane și îmbunătățirea serviciilor de sănătate pentru 1,6 milioane.

În timpul studiilor universitare, studenții Enactus dobândesc experiență de conducere și antreprenorială. În plus, o serie anuală de competiții Enactus regionale și naționale facilitează legăturile de dezvoltare a carierei între studenți și susținătorii Enactus (persoane fizice, corporații și fundații).

Pe lângă programele de nivel universitar, operațiunile naționale, cum ar fi Enactus UK și Enactus France, organizează programe similare pentru elevii din școlile secundare. Aceste programe sunt dezvoltate în comun de studenți, profesori, întreprinderi și absolvenți, ceea ce garantează că atelierile și activitățile oferite sunt relevante și răspund nevoilor directe ale participanților.

Sursa: <https://enactus.org/>; [Enactus United States](https://enactus.org/); <https://enactus.fr/>; <https://www.nextgenleaders.co.uk/>

Încurajarea investițiilor private și dezvoltarea de oportunități de finanțare adaptate, însoțite de consiliere financiară

Pentru multe întreprinderi sociale conduse de tineri, accesul la capital reprezintă o barieră principală, iar accesul la programele de finanțare sau la sursele de finanțare existente poate fi mai dificil decât pentru întreprinderile tradiționale sau pentru antreprenorii sociali mai în vârstă. Acest lucru se datorează adesea combinației de provocări legate de vârsta lor și de cele legate de întreprinderile sociale. Printre acestea se numără percepția că tinerii sunt mai puțin predispuși la risc, lipsa garanțiilor și a istoricului de creditare din partea tinerilor antreprenori sociali sau idei și planuri de afaceri sociale care promit un randament mai scăzut al investițiilor decât afacerile comerciale. Factorii de decizie politică au dezvoltat diferite modalități de abordare a acestor provocări prin finanțare directă de către agențiile guvernamentale sau donatori privați (de exemplu, granturi nerambursabile), precum și prin sprijinirea instrumentelor de finanțare (de exemplu, capitalul furnizat de creditori, cum ar fi băncile și investitorii privați) prin măsuri precum garanțiile de împrumut (OCDE, 2007)⁽¹³⁶⁾.

Factorii de decizie politică ar trebui să aibă în vedere luarea de măsuri pentru a promova și a facilita investițiile private în întreprinderile sociale conduse de tineri. Garanțiile de împrumut contribuie la asigurarea faptului că tinerii antreprenori sociali pot depăși obstacolele, cum ar fi lipsa garanțiilor sau a istoricului de credit, pentru a accesa credite din partea sectorului privat (OCDE, 2017⁽¹³⁷⁾). O garanție de împrumut este un acord prin care garantul, în acest caz o instituție guvernamentală desemnată, este de acord să ramburseze o parte sau întreaga sumă a unui împrumut în cazul în care împrumutatul nu este în măsură să o ramburseze (OCDE, 2007⁽¹³⁶⁾). Această abordare i-ar ajuta pe tinerii antreprenori sociali să obțină împrumuturi din sectorul privat, protejându-i pe creditori de riscurile de neplată. Multe țări oferă stimulente fiscale persoanelor fizice și/sau firmelor care investesc în întreprinderi sociale sau fac donații către acestea. Întreprinderile sociale care sunt eligibile pentru a beneficia de o astfel de finanțare trebuie, în general, să îndeplinească criterii specifice și sunt adesea supuse unor cerințe de raportare periodică, precum și monitorizării (de exemplu, audituri financiare) de către autorități pentru a preveni eventualele abuzuri. În Italia, de exemplu, persoanele fizice și firmele care investesc în întreprinderi sociale pot obține o deducere egală cu 30% din suma investită, evaluată până la 1 milion EUR și, respectiv, 1,8 milioane EUR (OCDE, 2022⁽¹²³⁾). Unele dintre acestea includ o combinație între accesul la finanțare și dezvoltarea competențelor, cum este, de exemplu, cazul Young Social Entrepreneurs Global (Caseta 12).

Caseta 12. Facilitarea accesului la finanțare și dezvoltarea competențelor: Young Social Entrepreneurs Global (Singapore)

Young Social Entrepreneurs (YSE) Global a fost înființat în 2010 de către Fundația Internațională din Singapore pentru a oferi tinerilor antreprenori sociali cu vârste cuprinse între 18 și 35 de ani oportunități cuprinzătoare de educație, formare, mentorat și networking. Disponibil pentru toate naționalitățile, candidații selectați participă la un program de șase până la opt luni care constă într-un atelier online, un program de mentorat la distanță de patru luni, vizite de studiu în străinătate și sesiuni lunare de consolidare a capacităților. Participanții vor avea acces la un ecosistem internațional de investitori, experți din industrie, mentori experimentați și la o rețea în creștere de peste 1 300 de tineri antreprenori sociali din 42 de naționalități. În timp ce întreprinderile sociale care activează în toate sectoarele sunt eligibile pentru a participa, programul sprijină cu prioritate întreprinderile sociale cu o orientare de mediu sau digitală.

YSE Global ajută tinerii antreprenori sociali să lanseze noi întreprinderi sociale și oferă sprijin întreprinderilor sociale deja stabilite, aflate la început de drum, care doresc să își extindă activitățile. Programul culminează cu concursul Pitch for Change, în cadrul căruia participanții concurează pentru a câștiga până la 20 000 SGD (15 000 USD) în granturi nerambursabile.

Până în 2021, YSE Global a acordat peste 790 000 SGD (586 735 USD) pentru 47 de întreprinderi sociale conduse de tineri. YSE Global estimează că 86% dintre întreprinderile sociale care au obținut subvenții rămân în funcțiune și generează aproximativ 2 milioane SGD.

Fundația Internațională din Singapore este o organizație non-profit care activează din 1991. Pe lângă activitatea sa în cadrul YSE Global, fundația promovează legăturile dintre Singapore și restul lumii prin inițiative pentru tinerii antreprenori, colaborarea internațională în domeniul artei și promovarea legăturilor transfrontaliere între tinerii din Asia de Sud-Est.

Sursa: <https://www.sif.org.sg/Our-Work/Good-Business/YSE-Global>; <https://www.sif.org.sg/-/media/Files/SIF-Publications/SIF-Young-Social-Entrepreneurs-Impact-Study-2020.pdf>

În unele cazuri, sunt necesari intermediari speciali, special concepuți pentru a răspunde nevoilor de finanțare ale întreprinderilor sociale. Piața investițiilor de impact, estimată la 1,845 trilioane USD în 2020, conform Global Impact Investing Network, este în creștere (GIIN, 2020^[44]). Acesta ar putea fi utilizat pentru a investi în întreprinderi sociale conduse de tineri. O altă opțiune ar putea fi un intermediar specializat pentru întreprinderile sociale sau pentru întreprinderile sociale conduse de tineri. De exemplu, Agenția de Finanțare pentru Antreprenoriat Social (FASE) este un intermediar financiar german (adică o organizație care funcționează ca intermediar între finanțatori și întreprinderile sociale care caută împrumuturi) care ajută la construirea de soluții de finanțare hibride pentru întreprinderile sociale (OCDE/Comisia Europeană, 2017^[81]). O altă abordare mai activă este crearea unui fond de capital pentru întreprinderile sociale. Investitorii privați și fundațiile pot investi în acest fond, a cărui funcționare poate fi finanțată sau supravegheată de autoritățile publice. Fondul de capital utilizează aceste investiții pentru a acorda împrumuturi întreprinderilor sociale cu rate ale dobânzii mai mici și perioade de rambursare mai lungi decât împrumuturile bancare obișnuite (Carpenter și Lauritzen, 2016^[138]). Regatul Unit a înființat Big Society Capital Fund în 2012, utilizând fonduri din conturi bancare inactive, precum și fonduri suplimentare de la patru bănci mari. Programe precum Fondul de capital pentru inovare socială pentru tineret pot oferi opțiuni de finanțare specializate pentru tineri (caseta 13).

O măsură obișnuită sunt subvențiile acordate de fundații sau autorități publice. Acestea permit flexibilitatea de a investi fără a risca o viitoare solvabilitate. Aceste subvenții sunt adesea acordate prin intermediul unui proces de cerere competitiv care identifică solicitanții cu cele mai mari șanse de succes.

Caseta 13. Facilitarea accesului la finanțare: Fondul de capital pentru inovare socială pentru tineret (Canada)

Cu sediul în Toronto, Fondul de Capital Canada, Youth Social Innovation (YSI) a fost inițiat în 2012 pentru a oferi opțiuni de finanțare specializate care să ajute tinerii antreprenori sociali cu vârsta de 34 de ani sau mai tineri să depășească obstacolele, cum ar fi un istoric de credit limitat, economii și experiență limitată în afaceri. În timp ce inițiativa a încetat să mai acorde împrumuturi noilor întreprinderi sociale conduse de tineri, toate întreprinderile sociale conduse de tineri pe care le-a selectat au reușit să își ramburseze cu succes împrumuturile.

Fondul de capital YSI a oferit finanțare inițială tinerilor antreprenori sociali prin intermediul unor împrumuturi normale în valoare de până la 10 000 CAD. De asemenea, a dezvoltat un model de investiții de tip "revenue reach", conceput pentru a acoperi lacunele de finanțare create de calendarul rigid de rambursare impus de împrumuturile tradiționale, precum și de așteptările de randamente ridicate ale majorității formelor de capitaluri proprii. Folosind această abordare, inițiativa a oferit un capital de până la 50 000 CAD pentru pacienți, care nu necesită plăți în primul an și care este rambursat ulterior în funcție de sănătatea financiară a întreprinderii.

Fondul de capital YSI a fost inițial înființat folosind o combinație de granturi publice și private oferite de Guvernul Ontario, Fundația Ontario Trillium și TD Bank Group. Fondul de capital YSI a investit în șase întreprinderi sociale care activează în sectoarele educației, livrării de alimente și măsurării impactului social.

Sursa: <https://www.youthsocialinnovation.org>; <https://static1.squarespace.com/static/5b92b50e297114aace73e2f7/t/5fb82b7d0b4259424ea3f7a0/1605905278633/Revenue+Reach.pdf>

De exemplu, Fundația ADV din România organizează un concurs în cadrul programului de accelerare a întreprinderilor sociale. La Social Cup din Franța este un program de 6 luni pentru tinerii antreprenori sociali care concurează pentru un premiu (Caseta 14, Caseta 15). Aceste concursuri pot fi un instrument util pentru a se adresa unor grupuri specifice, cum ar fi studenții universitari, oferind în același timp tinerilor antreprenori sociali oportunități importante de relaționare și de dezvoltare a competențelor, chiar dacă în cele din urmă nu câștigă premiul principal. Granturile specializate, ale căror criterii de selecție se concentrează pe impactul social și pe viabilitatea modelului de afaceri, contribuie la asigurarea faptului că solicitanții selectați sunt atât sustenabili din punct de vedere financiar, cât și benefice din punct de vedere social. Emitenții de granturi nerambursabile nu-și pot recupera fondurile ca și creditorii sau investitorii, ceea ce face ca acestea să fie o formă de sprijin relativ costisitoare.

Caseta 14. Sprijin pentru dezvoltarea afacerilor: Fundația ADV (România)

Fundația Alături de Voi (ADV) este o întreprindere socială înființată în 2002 cu obiectivul inițial de a oferi servicii de integrare profesională persoanelor marginalizate sau vulnerabile. De activitățile sale au beneficiat peste 150 000 de persoane și au contribuit la investiții de peste 18 milioane EUR în România (Comisia Europeană, 2019^[139]). De atunci, și-a extins activitățile pentru a include Academia ADV și Acceleratorul de întreprinderi sociale, printre alte câteva inițiative. Fundația a contribuit la cartografierea întreprinderilor sociale din regiune și îi ajută pe antreprenorii sociali să găsească surse de cunoștințe și finanțare.

În cadrul cursului său de antreprenori sociali, Fundația ADV a găzduit cursuri gratuite de formare, învățare între egali, mentorat și coaching pentru aproximativ 2 500 de tineri din Moldova, România și Ucraina. Acesta a găzduit o competiție între participanți pentru a accesa Acceleratorul de Întreprinderi Sociale și a câștiga până la EUR 75 000. În urma concursului, 50 de idei de întreprinderi sociale au obținut sprijin și 13 întreprinderi sociale conduse de tineri au fost lansate până la sfârșitul programului, dintre care două au fost înființate de tineri cu handicap. Inițiativa a fost finanțată parțial printr-un grant de aproximativ 400 000 EUR din partea UE, ca parte a programului EU4Youth.

De asemenea, Fundația ADV le permite tinerilor să dobândească experiență de conducere prin intermediul Consiliului de tineret, care are un rol consultativ pentru Consiliul executiv și echipa de conducere, pentru a oferi feedback cu privire la performanța programului și la domeniile care trebuie îmbunătățite. Privind în perspectivă, Fundația ADV intenționează să lanseze în 2022 un instrument de finanțare nebanară pentru întreprinderile sociale din România, pentru a facilita accesul la finanțare.

Sursa: <https://accelerator.alaturidevoi.ro/formare>; <https://academiaadv.ro>

Caseta 15. Acces personalizat la finanțare și rețele: La Social Cup (Franța)

Înființat în 2014, La Social Cup este un program de șase luni pentru tinerii antreprenori sociali cu vârste cuprinse între 18 și 30 de ani, care oferă participanților oportunități de formare și de relaționare care se încheie cu o competiție. Propunerile care se califică drept finaliste sunt eligibile pentru granturi în valoare de până la 4 000 EUR, iar câștigătorul final primește un an de servicii de incubare din partea *makesense*, un incubator de întreprinderi sociale cu sediul la Paris, cu birouri în șapte țări și peste 130 de angajați cu normă întreagă, precum și granturi suplimentare în valoare de până la 5 000 EUR.

Pe lângă concurs, programul găzduiește evenimente care oferă tinerilor antreprenori sociali îndrumare cu privire la modul în care își pot finanța ideile prin lecții despre obținerea de împrumuturi bancare, granturi și crowdfunding. La Social Cup găzduiește, de asemenea, "create-a-thons", care le permite tinerilor să-și dezvolte ideile

pentru întreprinderi sociale și îi asociază cu alți tineri care împărtășesc interese și motivații similare.

De la înființarea sa, La Social Cup a organizat peste 370 de evenimente la care au participat aproape 11 000 de tineri. Peste 770 de propuneri de întreprinderi sociale au participat la concursul său, dintre care 68 au primit subvenții în numerar și șapte au câștigat premiul cel mare.

Sursa: <https://www.lasocialcup.com/>

Împrumuturile publice acordate întreprinderilor sociale conduse de tineri pot facilita, de asemenea, accesul la finanțare pentru tinerii antreprenori sociali. Guvernele pot fie să pună direct la dispoziția tinerilor antreprenori sociali oportunități de finanțare dedicate, fie să se asigure că programele mai ample sunt concepute cu suficientă flexibilitate pentru a răspunde nevoilor tinerilor antreprenori sociali (de exemplu, în ceea ce privește cerințe precum istoricul financiar personal și modelul de afaceri). Finanțarea directă poate permite autorităților publice să direcționeze în mod strategic fondurile către anumite tipuri de organizații.

În cele din urmă, în multe cazuri, programele de îmbunătățire a competențelor financiare și a alfabetizării financiare pot fi mai eficiente din punct de vedere al costurilor decât punerea în aplicare a programelor publice de granturi și împrumuturi. Furnizarea tinerilor antreprenori sociali cu formarea și cunoștințele necesare pentru a le dezvolta înțelegerea finanțării afacerilor este o modalitate simplă și mai puțin costisitoare de a le îmbunătăți capacitatea de a naviga în mod independent prin oportunitățile existente de strângere de fonduri, de a crește gradul de conștientizare și de a stimula utilizarea finanțării private și a programelor de sprijin existente.

Creșterea profilului întreprinderilor sociale, inclusiv a celor conduse de tineri

Clarificarea reglementărilor privind întreprinderile sociale în cadrul țărilor, regiunilor și municipalităților poate contribui la creșterea vizibilității întreprinderilor sociale în rândul factorilor de decizie politică și al publicului larg, inclusiv al potențialilor finanțatori și investitori. Cercetările OCDE demonstrează o incertitudine generală cu privire la ceea ce sunt exact întreprinderile sociale, precum și întrebări persistente cu privire la modul de definire a acestora în multe țări (OCDE, 2022^[123]). Acest lucru se extinde adesea la forma juridică specifică sau la statutele juridice deja disponibile pentru întreprinderile sociale sau utilizate în alte contexte similare în alte părți. Alegerea formelor juridice adecvate depinde de contextele locale și ar trebui să fie concepute cu atenție, inclusiv mecanisme care să asigure co-crearea cu părțile interesate din cadrul întreprinderilor sociale, inclusiv cu tinerii. În Franța, de exemplu, întreprinderile sociale s-au numărat printre promotorii reformei juridice care a permis crearea unei noi forme juridice de cooperativă, a unei legi privind economia socială și solidară și crearea unui statut juridic mai larg pentru organizațiile din economia socială și solidară (caseta 16). Evoluții similare au avut loc și în alte țări, cum ar fi Belgia, Luxemburg și Spania (OCDE, 2022^[14]). Informarea cu privire la cadrele juridice care utilizează canale și un limbaj accesibil tinerilor poate spori și mai mult vizibilitatea întreprinderilor sociale ca oportunitate de carieră. În cazul Franței, rețeaua de întreprinderi sociale Impact France (fostă MOUVES) a contribuit la creșterea gradului de conștientizare cu privire la diferitele forme juridice, serviciile de sprijin și alte măsuri disponibile (Impact France, 2022^[140]). De asemenea, organizația lucrează la obiectivul de a crește ponderea întreprinderilor franceze aparținând economiei sociale de la 10% la 30% până la mijlocul anilor 2020 (Carenews, 2020^[141]).

Caseta 16. Apariția unor noi forme juridice și statute juridice în Franța

În Franța, în anii 2000, organizațiile din domeniul economiei sociale, în special întreprinderile sociale de integrare prin muncă (WISE), au început să vorbească despre antreprenori sociali și/sau întreprinderi sociale pentru a surprinde evoluția organizațiilor care încearcă să realizeze modele economice mai durabile cu o misiune socială. În aceeași perioadă, dezbaterile privind întreprinderea socială a fost îmbogățită de discuția privind introducerea unei

noi forme de cooperativă care permite extinderea scopului cooperativei dincolo de singurul interes reciproc: *societatea cooperativă de interes colectiv (société coopérative d'intérêt collectif - SCIC)*. Introdusă în 2001, această formă juridică de cooperativă a contribuit, de asemenea, la dezvoltarea cooperativelor sociale în Franța.

Legea din 2014 privind economia socială și solidară și Codul muncii au definit apoi condițiile cumulative pe care o entitate trebuie să le îndeplinească pentru a i se recunoaște statutul juridic de „*întreprindere solidară de utilitate socială*” (*entreprise solidaire d'utilité sociale - ESUS*). Prin instituirea acestui statut juridic specific ca o etichetă care poate fi reînnoită la fiecare cinci ani (sau doi ani pentru întreprinderile care au fost create de mai puțin de trei ani la momentul solicitării statutului) și care este accesibil structurilor care nu sunt considerate în mod automat ca făcând parte din economia socială și solidară, legea creează condiții favorabile pentru dezvoltarea întreprinderilor sociale. Le permite antreprenorilor să facă parte din ecosistemul social și de solidaritate în general și demonstrează că afacerile pot fi realizate în mod diferit (adică cu o cotă de profit și de putere), făcând în același timp o diferență (adică un impact social și ecologic). Statutul juridic ESUS permite, de asemenea, accesul la componenta de solidaritate a schemelor franceze de sprijin fiscal dedicate finanțării anumitor tipuri de IMM-uri (de exemplu, reducerea impozitului pe venit).

Condițiile pentru a fi eligibil pentru ESUS includ următoarele:

- întreprinderea urmărește în principal o utilitate socială, astfel cum este definită în Legea privind economia socială și solidară;
- sarcina generată de scopul de utilitate socială are un impact semnificativ asupra contului de profit și pierdere sau asupra rentabilității financiare a întreprinderii;
- politica de remunerare implică o tensiune salarială moderată (care este definită în mod explicit în lege);
- acțiunile de capital, atunci când există, nu pot fi negociate pe o piață financiară franceză sau străină.

Legea din 2014 prevedea o evaluare la fiecare doi ani a companiilor care adoptă eticheta. În 2016, a fost elaborat un raport parlamentar pentru a evalua punerea în aplicare a legii. Potrivit raportului, eticheta ESUS nu cuprinde întregul spectru de întreprinderi sociale din Franța și nu a fost sprijinită prin stimulente fiscale specifice. Raportul concluzionează că simplificarea procedurilor, precum și clarificarea surselor de finanțare și a stimulentele fiscale ar putea promova o mai bună adoptare a etichetei.

Sursa: (OCDE, 2022^[123]); <https://www.economie.gouv.fr/entreprises/agrement-entreprise-solidaire-utilite-sociale-ess>;
<https://www.tresor.economie.gouv.fr/banque-assurance-finance/finance-sociale-et-solidaire/agrement-esus-formulaires-2016>

Campaniile de sensibilizare și premiile pot contribui la creșterea profilului întreprinderilor sociale conduse de tineri și la stimularea sprijinului public (OCDE/Comisia Europeană, 2016^[70]). Mulți oameni, inclusiv tineri, sunt familiarizați doar superficial cu întreprinderile sociale. Implicarea atât a factorilor de decizie politică, cât și a publicului pentru a împărtăși cunoștințele despre rolul important pe care îl joacă întreprinderile sociale în rezolvarea provocărilor sociale și de mediu poate contribui la stimularea sprijinului, la creșterea participării și la încurajarea dezvoltării unui ecosistem dinamic al întreprinderilor sociale. Aceste abordări au fost utilizate cu succes în cazul întreprinderilor sociale și al altor tipuri de actori din economia socială. De exemplu, Organizația Națiunilor Unite a încercat să sensibilizeze publicul cu privire la cooperative prin desemnarea anului 2012 drept Anul internațional al cooperativelor (ONU, 2012^[142]; ONU, 2020^[64]). Social Enterprise UK a inițiat campaniile "Buy Social" și "Social Saturday" pentru a crește gradul de conștientizare a întreprinderilor sociale și pentru a spori cererea de bunuri și servicii ale acestora în Regatul Unit (Social Enterprise UK, 2016^[143]). În mod similar, competițiile anuale precum La Social Cup (Franța), ADV Foundation (România), Young Social Entrepreneurs Global (Singapore) și Think Big (Spania) contribuie la prezentarea potențialului întreprinderilor sociale conduse de tineri, oferindu-le îndrumare, acces la finanțare și oportunități de relaționare. La nivel internațional, lista anuală Forbes „30 sub 30” pentru antreprenori sociali, care evidențiază antreprenori sociali exemplari cu vârsta sub 30 de ani,

contribuind la creșterea profilului acestora și la comunicarea modului în care tinerii pot valorifica modelele de afaceri sociale pentru a obține un impact social pozitiv (Forbes, 2022^[144]).

Accesul la rețele și evenimente dedicate tinerilor antreprenori sociali poate completa eforturile de formare, poate crește gradul de sensibilizare, poate face schimb de bune practici și poate construi rețele profesionale. Rețele precum Social Enterprise World Youth Forum sau Grupul de tineret al Alianței Cooperative Internaționale contribuie la oferirea unei platforme puternice pentru antreprenorii sociali conduși de tineri pentru a împărtăși cele mai bune practici, a crea rețele și a demonstra modul în care aceștia generează schimbări sociale și de mediu pozitive în comunitățile lor. De asemenea, sunt prezente inițiative naționale, regionale și locale. Programul JOVEN-ESS, care vizează furnizarea de locuri de muncă decente pentru tinerii din mediul rural din regiunea autonomă Extremadura din Spania, gestionează o rețea de tineri care organizează cicluri regulate de seminarii web (Joven-ESS, 2021^[145]). În Franța, Săptămâna economiei sociale și solidarare oferă pentru 3 300 de elevi din învățământul primar și secundar posibilitatea de a se familiariza cu principiile și structurile economiei sociale sau de a-și crea propria întreprindere socială (caseta 17). Împreună, aceste programe contribuie la amplificarea vocilor tinerilor antreprenori sociali și facilitează angajamentul cu factorii de decizie politică și cu publicul.

Caseta 17. Sensibilizarea prin „Săptămâna economiei sociale și solidarare” (Franța)

Începând cu 2017, Ministerul francez al Educației, Tineretului și Sportului, Secretariatul de Stat pentru Economie Socială, Înalțul Consiliu al Economiei Sociale și Solidarare, împreună cu *L'Economie sociale partenaire de l'École de la République* (ESPER), *Office central de la coopération à l'école* (OCCE) și Coop France organizează anual o săptămână a economiei sociale în școlile primare și secundare din Franța. În 2021, programul a numărat 300 de grupuri educaționale și 3 300 de elevi în 110 proiecte.

Evenimentul de anvergură națională are ca scop sensibilizarea studenților la economia socială, la valorile și principiile acesteia. Școlile, profesorii și elevii se pot înscrie și pot organiza o mare varietate de activități cu sprijinul coordonatorilor regionali. Acestea pot include întâlniri cu profesioniști din domeniul economiei sociale, jocuri de cooperare în clasă, colete de alimente pentru organizații caritabile, vizite la companii de economie socială și alte acțiuni. Una dintre ofertele posibile este „Economia mea socială și solidară la școală”, organizată de ESPER, care permite claselor de elevi să dezvolte un proiect colectiv de antreprenariat social. În pregătirea pentru săptămâna economiei sociale, programul include o oportunitate gratuită de dezvoltare profesională pentru profesori, care vor fi implicați într-o organizație de economie socială.

Potrivit raportului de impact pe 2019, acest lucru nu numai că afectează pozitiv dorința elevilor de a participa în viitor la astfel de proiecte colective, dar are, de asemenea, efecte pozitive asupra coeziunii clasei și a bunăstării sociale. Se raportează că 97% dintre profesorii participanți continuă apoi să integreze principiile economiei sociale în orele lor. În 2021, 65% dintre elevii participanți au declarat că doresc să facă un stagiu sau să lucreze mai târziu în economia socială, iar 60% au declarat că doresc să își creeze propria întreprindere socială.

Sursa: <https://www.education.gouv.fr/semaine-de-l-economie-sociale-et-solidaire-l-ecole-7082>; <https://eduscol.education.fr/1887/la-semaine-de-l-economie-sociale-et-solidaire-l-ecole>; <https://semaineessecole.coop/#qu-est-ce-que-semaine-ess>; <https://esper.fr/mon-ess-a-lecole/>; <https://esper.fr/professionnels-de-leducation-decouvrez-less-a-loccasion-dun-stage-cefpep-en-mars-2021/>; <https://esper.fr/wp-content/uploads/2021/11/brochure-etude-impact-2020-2021.pdf>

Îmbunătățirea bazei de date privind întreprinderile sociale conduse de tineri, prin intermediul datelor administrative existente sau al unor anchete specifice

Îmbunătățirea bazei de date privind întreprinderile sociale conduse de tineri poate spori vizibilitatea acestora, precum și ajuta la adaptarea și orientarea măsurilor de sprijin. Printr-un set de dovezi mai cuprinzătoare privind

Întreprinderile sociale conduse de tineri, factorii de decizie politică pot înțelege mai bine câte întreprinderi sociale conduse de tineri există, care sunt principalele caracteristici ale acestora, în ce sectoare activează, ce forme juridice adoptă, precum și ratele de supraviețuire, de eșec și de creștere după primii ani de la crearea lor. Aceste eforturi pot contribui, de asemenea, la evaluarea efectelor programelor generale de sprijinire a IMM-urilor, precum și a unor măsuri de finanțare și de finanțare mai bine orientate și a unor programe de educație și formare profesională adaptate. Într-o primă etapă, factorii de decizie politică pot consolida dovezile existente la diferite niveluri de guvernare. Ca un al doilea pas, aplicarea unei „lentile de vârstă” la analiza datelor administrative existente sau crearea de anchete și colecții de date dedicate poate contribui la completarea lacunelor de informații.

În cazul în care situația juridică este mai puțin clară, eforturile actuale se concentrează adesea asupra unei mai bune înțelegeri a creării, activității și supraviețuirii întreprinderilor sociale în general, mai mult decât asupra vârstei fondatorilor. Banca germană de dezvoltare KfW, de exemplu, a realizat un prim studiu privind antreprenorii sociali din Germania în 2017, constatând că 154 000 de antreprenori sociali au creat 108 000 de întreprinderi sociale „tinere” (adică create în ultimii cinci ani), adică 9% din toate întreprinderile create în acest interval de timp (Metzger, 2019^[146]).³ Una dintre principalele constatări a fost aceea că întreprinderile sociale „tinere”, în comparație cu întreprinderile „tinere” convenționale, aveau mai multe șanse să ofere o adevărată inovare socială (30% față de 12%) prin produse și servicii care nu existau încă pe piețele țintă și că, de asemenea, aveau mai multe șanse să își ducă produsele și serviciile de la idee pe piață (24% față de 11%) (Metzger, 2019^[146]). Studiile similare au fost comandate de Departamentul pentru Digital, Cultură, Media și Sport (DCMS) și de Departamentul pentru Afaceri, Energie și Strategie Industrială (BEIS) din Regatul Unit în 2012, 2014, 2017 și 2019, pe baza studiului anual BEIS Small Business Survey, care estimează că aproximativ 9,5% din IMM-urile din Regatul Unit sunt întreprinderi sociale (CEEDR, 2021^[147]). De asemenea, studiul a relevat o activitate de inovare mai mare în rândul întreprinderilor sociale decât în rândul întreprinderilor convenționale (31% au introdus un serviciu nou sau îmbunătățit semnificativ, față de 24,5%).

Prin urmare, pentru a colecta date, poate fi utilă o definiție și/sau criterii comune pentru întreprinderile sociale în cadrul instituțiilor guvernamentale. Acest lucru poate contribui la îmbunătățirea vizibilității întreprinderilor sociale, inclusiv a întreprinderilor sociale conduse de tineri (OCDE, 2022^[141]). Colectarea datelor poate fi facilitată prin stabilirea unui statut juridic specific sau prin definirea din punct de vedere juridic a unor criterii specifice pe care entitățile trebuie să le îndeplinească pentru a fi considerate întreprinderi sociale. În cazuri precum cel al Spaniei, de exemplu, aceste criterii pot fi apoi aplicate la datele studiului privind forța de muncă, permițând o estimare mai detaliată a tinerilor din economia socială. Acest lucru a fost demonstrat cu succes într-un studiu comandat de Fundația FUNDAE (Caseta 18).

Caseta 18. Studiu detaliat al tinerilor din întreprinderile de economie socială (Spania)

FUNDAE (Fundația spaniolă pentru formare la locul de muncă) a comandat un studiu aprofundat despre tinerii din economia socială în 2020. Diseminarea a fost sprijinită de Confederația spaniolă a întreprinderilor din economia socială (CEPES). Studiul și-a propus să descrie situația tinerilor pe piața muncii din Spania, în general, și în economia socială, în special. Aceasta a inclus caracteristicile muncii lor, precum și diferențele dintre întreprinderile din economia socială și economia în general în ceea ce privește angajarea tinerilor, sectoarele și condițiile de muncă.

Studiul a utilizat microdate anonime din registrele de securitate socială, și anume *Muestra Continua de Vidas Laborales* (eșantionul continuu de vieți de muncă) pentru a identifica lucrătorii din entitățile de economie socială în conformitate cu legea 5/2011 (cooperative, societăți deținute de lucrători, organizații mutuale de asistență socială,

³ Datele analizate au fost preluate din *KfW-Gründungsmonitor 2017*, un studiu anual reprezentativ din punct de vedere demografic, realizat în rândul a 50 000 de rezidenți germani selectați aleatoriu care au înființat sau au preluat o întreprindere în ultimii cinci ani. În absența unei definiții juridice clare a întreprinderilor sociale, a aplicat un criteriu bazat pe misiune pentru a identifica antreprenorii și întreprinderile sociale (adică fie au acordat prioritate misiunii sociale mai presus de toate, fie, dacă au acordat prioritate veniturilor și misiunii sociale, au precizat că misiunea socială era mai importantă).

întreprinderi sociale de integrare în muncă și centre speciale de ocupare a forței de muncă, bresle de pescari, întreprinderi de prelucrare a produselor agricole, asociații și fundații). Au fost utilizate metode de identificare directă pentru cooperative, societăți de muncă și asociații prin intermediul codurilor de identificare fiscală și al codurilor de cont, precum și identificări indirecte prin intermediul caracteristicilor forței de muncă sau ale organizațiilor pentru celelalte tipuri de entități. În total, a identificat 4 606 tineri cu vârste cuprinse între 16 și 30 de ani în economia socială pentru anul 2018.

Studiul a arătat că 54% dintre tinerii angajați în economia socială sunt femei, 32,2% au o diplomă universitară, 95,2% nu au niciun fel de handicap, 87,8% sunt născuți în Spania și 60,7% locuiesc în regiunile cu cea mai mare densitate de populație. Activitatea independentă în rândul tinerilor din economia socială (4%) este relativ mai mică decât cea a grupurilor de vârstă mai înaintată (12% dintre persoanele de peste 30 de ani). Tinerii sunt relativ suprareprezențați în organizațiile mai mici, cu până la 10 angajați (21% dintre tineri), în comparație cu grupurile de vârstă mai înaintată (14% dintre persoanele de peste 30 de ani). În ceea ce privește reprezentarea regională, studiul arată că tinerii sunt cel mai mult concentrați în regiunile autonome Catalonia și Țara Bascilor și subreprezențați în Madrid, Valencia, Castilla y León și Andaluzia. În ceea ce privește sectoarele, acestea sunt suprareprezentate în educație, servicii sociale și în sectoarele artistic, recreativ și de divertisment. Acestea sunt subreprezentate în alte sectoare cu valoare adăugată mare, cum ar fi informațiile și comunicațiile, activitățile profesionale, științifice și tehnice sau activitățile financiare și de asigurări. Cei mai mulți tineri sunt angajați pe posturi cu calificare medie, cu contracte temporare, cu normă întreagă, cu o durată mai mică de un an.

Acest tip de evaluare a fost posibil în special deoarece legislația spaniolă delimitează în mod clar tipurile de organizații care fac parte din economia socială. Microdatele disponibile permit analiza istoricului muncii și a unor elemente centrale în analiza condițiilor de muncă, cum ar fi reziliența forței de muncă generate. În plus, microdate disponibile permit identificarea acestora în funcție de caracteristicile organizaționale. Gradul de granularitate al studiului oferă, de asemenea, informații interesante privind modelele de concentrare a tinerilor în anumite sectoare și regiuni, calificarea acestora, precum și tipul și durata contractelor, ceea ce poate contribui la adaptarea intervențiilor politice.

Sursa: (Martínez Martín et al., 2020^[56])

Colectarea de date exacte și actualizate privind întreprinderile sociale conduse de tineri poate oferi dovezi pentru politici eficiente și mai bune în acest domeniu. Există puține colecții de date fiabile și comparabile la nivel internațional privind întreprinderile sociale și doar câteva dintre acestea au inclus o „lentilă a tineretului”, aplicând adesea definiții diferite atât pentru întreprinderile sociale, cât și pentru tineri (Caseta 19). Prin urmare, este dificil de comparat între țări și studii. Modificarea practicilor existente de colectare a datelor din studii pentru a include vârsta antreprenorilor sociali poate ajuta la o mai bună înțelegere a dinamicii întreprinderilor sociale conduse de tineri și la adoptarea unor politici care să contribuie la abordarea provocărilor specifice ale acestora.

Caseta 19. Progrese în colectarea de date la nivel național și internațional privind întreprinderile sociale conduse de tineri

Datele comparabile la nivel internațional sunt încă puține și diferă în ceea ce privește fiabilitatea. [Global Entrepreneurship Monitor \(GEM\)](#) a efectuat două runde de colectare de date reprezentative care s-au concentrat pe antreprenoriatul social și au fost dezagregate în funcție de vârstă în 2009 și 2015. [European Social Enterprise Monitor \(ESEM\)](#) se află în cea de-a doua rundă, dar nu include încă o dezagregare în funcție de vârstă. Alte proiecte anterioare la nivelul UE, cum ar fi [Social Enterprise as Force for More Inclusive and Innovative Societies \(SEFORIS\)](#), [International Comparative Social Enterprise Models \(ICSEM\)](#) sau [Enabling The Flourishing and Evolution of Social Entrepreneurship for Innovative and Inclusive Societies \(EFESIIS\)](#) au colectat date defalcate pe vârste, dar la o scară mult mai mică. În completarea acestora, câteva studii la scară mică realizate de UNDP India (UNDP/Niti Ayog, 2021^[112]), Fundația UnLtd (De Simone și Tora,

2016^[38]), Diosis Network (Latifi și Bruschi, 2021^[148]) și Alianța Cooperativă Internațională (Alianța Cooperativă Internațională, 2021^[65]) au analizat experiențele și atitudinile tinerilor față de antreprenoriatul social sau cooperatist în câteva țări.

La nivel național, colectarea de date privind întreprinderile sociale avansează lent, dar în cea mai mare parte a ignorat factorii demografici, cum ar fi vârsta sau sexul. Slovenia, de exemplu, gestionează un registru oficial al întreprinderilor sociale din 2012, iar Lituania a dezvoltat o platformă pentru ca întreprinderile sociale să se înregistreze și să își prezinte activitatea (OCDE, 2022^[82]). Germania și Regatul Unit, utilizează colecțiile de date existente privind înființarea de IMM-uri pentru a estima numărul de întreprinderi sociale și caracteristicile distinctive ale acestora. Belgia, Brazilia, Quebec (Canada), Franța, Italia, Portugalia și Spania colectează date privind diferite tipuri de organizații de economie socială, care sunt adesea dezagregate în funcție de vârstă.

Aceste colecții de date ar putea, de asemenea, să necesite să fie completate cu alte „lentile”, inclusiv cu o lentilă de gen. Cercetările sugerează că intersecția dintre tineret și gen produce ceea ce se poate numi o triplă obligație (Casetă 20).

Casetă 20. Femeile tinere și tripla obligație în antreprenoriatul social

S-a constatat că femeile sunt mai active în antreprenoriatul social decât în antreprenoriatul comercial, iar avansarea misiunii lor sociale s-a dovedit, de fapt, că le crește șansele de finanțare (Lee și Huang, 2018^[149]). Conform studiului GEM din 2015, femeile reprezintă mai mult de doi din cinci antreprenori sociali, în timp ce ele reprezintă aproximativ unul din trei antreprenori comerciali (Bosma et al., 2016^[7]). Cu toate acestea, genul tinerelor femei antreprenor social exacerbează și mai mult dubla constrângere și provocările cu care se confruntă deja tinerii antreprenori sociali în ceea ce privește accesul la finanțare, vizibilitatea și competențele. Aceștia se confruntă cu o triplă constrângere.

Deși sunt mai puțin disponibile date aprofundate privind femeile antreprenor social, s-a dovedit că femeile antreprenor se confruntă cu bariere mai mari decât bărbații în ceea ce privește accesul la finanțare prin împrumut și capitaluri proprii pentru crearea de întreprinderi (OCDE/Comisia Europeană, 2021^[6]). Doar aproximativ 2% din totalul investițiilor de capital de risc se îndreaptă către companii fondate exclusiv de femei, iar cele care primesc aceste investiții au primit cu 30% mai puțin decât omologii lor de sex masculin (Lassébie et al., 2019^[150]). Investițiile de impact prin prisma genului și capitalul de risc feminin pășesc din ce în ce mai mult în acest domeniu (Lee și Huang, 2018^[149]; Snellman și Solal, 2022^[151]). Cu toate acestea, acest lucru nu vine fără un risc, s-a constatat că femeile care au primit finanțare de la femei cu capital de risc se confruntă cu dificultăți în obținerea de fonduri în următoarele runde din cauza stereotipurilor de gen asociate cu finanțatorii lor (Snellman și Solal, 2022^[151]).

Contribuțiile femeilor la societăți și economii sunt adesea mai puțin vizibile, de exemplu, sub forma muncii neremunerată sau informale pentru activități casnice, îngrijirea copiilor și a persoanelor în vârstă sau voluntariat (OCDE, 2017^[152]; Criado- Perez, 2019^[153]). De asemenea, diferențele de gen în educația în domeniul STEM și al afacerilor, împreună cu rolurile stereotipice de gen și lipsa de încredere în sine (de exemplu, „sindromul impostorului”) pot împiedica tinerele femei antreprenor social să înființeze și să conducă cu succes întreprinderi sociale (Gerlach, 2021^[154]; Stamatiou Nichols et al., 2021^[155]). Mentorii și modelele de rol lipsesc adesea (Empow'Her, 2019^[156]; Usher Shrair, 2015^[157]).

Aflați mai multe despre acest lucru și despre modul în care antreprenoriatul social și economia socială pot da putere femeilor în viitorul raport al OCDE (OCDE, în curs de apariție)^[158].

Completarea colectării de date cu discuții cu reprezentanți ai întreprinderilor sociale conduse de tineri poate contribui la o mai bună interpretare și diseminare a datelor. Organizarea de sesiuni de colectare de informații direct cu tinerii antreprenori sociali ar contribui la crearea unei platforme prin care tinerii și-ar putea exprima opiniile și aspirațiile în fața factorilor de decizie politică. Incluziunea tinerilor în elaborarea întrebărilor din studiu și în colectarea de date direct de la colegii lor poate reduce și mai mult posibilele unghiuri moarte și poate crește gradul de acoperire. O modalitate de a promova o colectare susținută de date este de a include în legile sau strategiile relevante privind întreprinderile sociale sau economia socială în sens mai larg o cerință de consultare periodică a întreprinderilor sociale conduse de tineri.

Acordarea unui loc la masă tinerilor pentru a aborda perspectivele și nevoile lor în cadrele strategice

Tinerii trebuie să fie prezenți la masă atunci când se iau decizii mai importante privind politica întreprinderilor sociale. În urma crizei COVID-19, organizațiile de tineret au fost adesea consultate la crearea planurilor de răspuns și de redresare, care includ adesea și politici specifice destinate tinerilor (OCDE, 2022^[35]). Cu toate acestea, măsurile privind schemele de sprijin financiar și investițiile în infrastructură sunt adesea percepute ca neincluzând opiniile tinerilor (OCDE, 2022^[35]; OCDE, 2020^[20]). Acest lucru se extinde și la politicile privind întreprinderile sociale. De exemplu, au fost luate primele măsuri în trecut, în Franța, unde 15 tineri au fost incluși printre cei 71 de membri ai Consiliului Național al Economiei Sociale (Cabinet de Martine Pinville, 2015^[159]) pentru a contribui la dezvoltarea economiei sociale franceze și pentru a o face mai atractivă pentru tineri. Alte exemple pot include crearea de rețele de tineri antreprenori sociali (a se vedea tabelul 1 și tabelul 2 din anexă pentru câteva exemple internaționale și naționale).

Oportunitățile de schimb între generații îi pot ajuta pe tineri să vadă întreprinderile sociale ca pe niște oportunități viabile de angajare. În Brazilia, Programul de promovare a accesului la oportunități de angajare (*Programa Acessuas Trabalho*) oferă ateliere și servicii direct populațiilor vulnerabile și aflate în situații de risc (Cidadania, 2015^[160]). Această inițiativă reunește persoane din diferite grupe de vârstă, cu vârste cuprinse între 14 și 64 de ani, în localitățile lor respective și permite schimbul de experiență între generații diferite. Din 2019 până în 2024, UE și OIM derulează un program pentru a oferi locuri de muncă decente pentru tineri și a favoriza integrarea lor pe piața muncii prin intermediul economiei sociale în Tunisia, numit JEUN'ESS, care sprijină, de asemenea, acest tip de eforturi de informare (Delegația UE în Tunisia, 2019^[161]).

Bibliografie

- Andrikopoulos, A. (2020), "Delineating social finance", *International Review of Financial Analysis*, Vol. 70. [84
]
- Åstebro, T. and F. Hoos (2021), "Impact measurement based on repeated randomized control trials: The case of a training program to encourage social entrepreneurship", *Strategic Entrepreneurship Journal*, Vol. 15/2, pp. 254-278, <https://doi.org/10.1002/SEJ.1391>. [94
]
- Bacigalupo, M. and W. O’Keeffe (eds.) (2018), *EntreComp into Action: get inspired, make it happen*, Publications Office of the European Union, Luxembourg, <https://doi.org/10.2760/574864>. [13
1]
- Balestra, C. and R. Tonkin (2018), *Inequalities in household wealth across OECD countries: Evidence from the OECD Wealth Distribution Database*, OECD, <https://doi.org/10.1787/7e1bf673-en>. [24
]
- Barraket, J. et al. (2022), *Improving health equity among young people: the role of social enterprise - final report*, Centre for Social Impact, <https://apo.org.au/node/308278>. [36
]
- Bilbao Sáenz, N. and A. López Vélez (2015), "Las competencias de emprendimiento social, COEMS: aproximación a través de programas de formación universitaria en Iberoamérica", *REVESCO. Revista de Estudios Cooperativos*, Vol. 119/119, pp. 159-182, https://doi.org/10.5209/REV_REVE.2015.N119.49066. [98
]
- Bisanz, A., S. Hueber and J. Lindner (2019), "Social Entrepreneurship Education in Primary School: Empowering Each Child with the YouthStart Entrepreneurial Challenges Programme", *Discourse and Communication for Sustainable Education*, Vol. 10/2, pp. 142-156, <https://doi.org/10.2478/dcse-2019-0024>. [39
]
- Bishop, M. and M. Green (2010), "The Capital Curve for a Better World", *Innovations*, Vol. 5/1, pp. 25-33. [78
]
- Bonnet, C., B. Garbinti and S. Grobon (2019), *Rising inequalities in access to home ownership among young adult households in France, 1973-2013*, Banque de France. [22
]
- Borzaga, C. (2020), *Social Enterprises and their Ecosystems in Europe: Country Report Italy*, European Commission, <https://europa.eu/!Qq64ny>. [16
3]
- Borzaga, C., G. Salvatori and R. Bodini (2017), *Social and Solidarity Economy and the Future of Work*, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---emp_ent/---coop/documents/publication/wcms_573160.pdf. [53
]
- Bosma, N. et al. (2016), "Global Entrepreneurship Monitor 2015 to 2016: Special Topic Report on Social Entrepreneurship", *SSRN Electronic Journal*, <https://doi.org/10.2139/ssrn.2786949>. [7]
]
- Boysen, M. (2021), "The incorporation of entrepreneurship into social work education: combining social and commercial norms", *Social Work Education*, pp. 1-20, <https://doi.org/10.1080/02615479.2021.1955851>. [11
7]
]
- British Council (2020), *Innovation and resilience: A global snapshot of social enterprise responses to Covid- 19*, British Council, <https://www.britishcouncil.org/society/social-enterprise/reports/ssa-jobs-report>. [40
]
- British Council/SERIO (2016), *Social enterprise in a global context: The role of higher education institutions*, British Council/SERIO Research and Innovation. [69
]

- British Council/Social Enterprise UK (2016), *The state of social enterprise in Bangladesh, Ghana, India and Pakistan*, <https://www.britishcouncil.org/society/social-enterprise/news-events/reports-survey-social-enterprise-BGD-GHA-IND-PAK>. [60]
- British Council/UNESCAP (2021), *The state of social enterprise in enterprise in South East Asia South East Asia*, British Council, London. [63]
- Brock, D. and S. Steiner (2009), "Social Entrepreneurship Education: Is it Achieving the Desired Aims?", *SSRN Electronic Journal*, <https://doi.org/10.2139/SSRN.1344419>. [96]
- Bugg-Levine, A., B. Kogut and N. Kulatilaka (2012), *A New Approach to Funding Social Enterprises*, Harvard Business Review, <https://hbr.org/2012/01/a-new-approach-to-funding-social-enterprises>. [90]
- Cabinet de Martine Pinville (2015), *Tout savoir et tout comprendre sur la loi Economie sociale et solidaire: ESS, 3 lettres pour une nouvelle économie*, <https://www.economie.gouv.fr/files/files/PDF/ess-brochure.pdf>. [15 9]
- Capella-Peris, C. et al. (2019), "Development and Validation of a Scale to Assess Social Entrepreneurship Competency in Higher Education", <https://doi.org/10.1080/19420676.2018.1545686>, Vol. 11/1, pp. 23- 39, <https://doi.org/10.1080/19420676.2018.1545686>. [10 2]
- Carenews (2020), *Le Mouves devient le mouvement IMPACT France*, <https://www.carenews.com/fr/news/le-mouves-devient-le-mouvement-impact-france>. [14 1]
- Carpenter, G. and J. Lauritzen (2016), *Promoting social enterprise financing*, Danish Technological Institute. [13 8]
- CASES/Statistics Portugal (2019), *Social Economy Satellite Account 2016 and Survey on Volunteer work 2018*, CASES, <https://www.cases.pt/wp-content/uploads/2019/11/Livro-Conta-Satélite-Voluntariado.pdf>. [43]
- CEEDR (2021), *Social Enterprise: Market Trends 2019*, DCMS/BEIS, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1101560/Social_Enterprise_Market_Trends_2019_-_Middlesex_University.pdf. [14 7]
- CEIS (2019), *Social Enterprise in Scotland: Census 2019*, CEIS. [58]
- Chacaltana, J. and S. Dasgupta (2021), *Is the future ready for youth? Youth employment policies for evolving labour markets*, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/publication/wcms_776024.pdf. [32]
- Cidadania, M. (2015), *Acessuas Trabalho*, <http://mds.gov.br/assistencia-social-suas/servicos-e-programas/acessuas-trabalho>. [16 0]
- Cooperatives Europe (2020), *Survey Report: The COVID-19 crisis and its economic and social impact on cooperatives across Europe*, Cooperatives Europe, https://coopseurope.coop/sites/default/files/Covid19%20Report_CoopsEurope-compressed.pdf. [9]
- Cortés, C. and D. Ferrer (2018), *Entrepreneurial Leadership: A framework of competences for the future of Europe's third sector*, EUCLID Network. [13 2]
- Criado-Perez, C. (2019), *Invisible Women: Exposing Data Bias in a World Designed for Men*. [15 3]
- Cribb, J., A. Hood and J. Hoyle (2018), *The decline of homeownership among young adults*. [21]

- Davies, I., H. Haugh and L. Chambers (2019), "Barriers to Social Enterprise Growth", *Journal of Small Business Management*, Vol. 57/4, pp. 1616-1636. [83]
- De Simone, L. and K. Tora (2016), *European Learning for Youth in Social Entrepreneurship (ELYSE): Final Report*, UnLtd. [38]
- Decree 112/2017 (2017), *Article 1, Legislative Decree no. 112 of 3 July 2017 (Italy)*. [16]
- Dees, J. (1998), *The Meaning of "Social Entrepreneurship"*, Stanford University, https://centers.fuqua.duke.edu/case/wp-content/uploads/sites/7/2015/03/Article_Dees_MeaningofSocialEntrepreneurship_2001.pdf. [95]
- Deloitte (2021), *A call for accountability and action: The Deloitte global 2021 Millennial and Gen Z survey*, Deloitte, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/2021-deloitte-global-millennial-survey-report.pdf>. [2]
- Depedri, S., E. Tortia and M. Carpita (2010), *Incentives, Job Satisfaction and Performance: Empirical Evidence in Italian Social Enterprises*, EURICSE. [49]
- Díaz, M., C. Marcuello and R. Nogales (2020), *Social Enterprises and their Ecosystems in Europe: Country Report Spain*, European Commission, <https://europa.eu/!Qq64ny>. [16 4]
- Dickel, P. and G. Eckardt (2020), "Who wants to be a social entrepreneur? The role of gender and sustainability orientation", <https://doi.org/10.1080/00472778.2019.1704489>, Vol. 59/1, pp. 196-218, <https://doi.org/10.1080/00472778.2019.1704489>. [10 0]
- Donegani, C., S. McKay and D. Moro (2012), *A dimming of the 'warm glow'? Are non-profit workers in the UK still more satisfied with their jobs than other workers?*, Third Sector Research Centre. [48]
- Dupain, W. et al. (2021), *The State of Social Enterprise in Europe – European Social Enterprise Monitor 2020-2021*, Euclid Network, <https://knowledgecentre.euclidnetwork.eu/european-social-enterprise-monitor/>. [11]
- Ecosia (2021), *Ecosia doesn't just change ecosystems*, <https://de.blog.ecosia.org/5-millionen-2021/>. [12 5]
- Empow'Her (2019), *Women-Led Social Enterprises*, Empow'Her, Paris. [15 6]
- ESS France (2020), *Atlas commenté de l'économie sociale et solidaire: Edition 2020*, Dalloz, <http://www.cressna.org/publication/atlas-2020-commente-de-leconomie-sociale-et-solidaire/>. [54]
- EU Delegation to Tunisia (2019), *JEUN'ESS: Promotion de l'économie sociale et solidaire et création d'emplois décents pour la jeunesse tunisienne*, <https://ue-tunisie.org/projet-192-9-5-jeun-ess-promotion-de-leconomie-sociale-et-solidaire-et-cre.html>. [16 1]
- European Commission (2021), *Impact of the European Commission's Social Business Initiative (SBI) and its follow-up actions: Final report*, European Commission, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8731e1ac-6697-11eb-aeb5-01aa75ed71a1/language-en>. [11 5]
- European Commission (2021), *Social Economy Action Plan*, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1537&langId=en>. [51]
- European Commission (2020), *Social Enterprises and Their Ecosystems: Comparative Synthesis Report*. [77]
- European Commission (2019), *Social Enterprises and Their Ecosystems in Europe: Romania Country Report*. [13 9]

- European Commission (2015), *The Social Business Initiative of the European Commission*, European Commission, http://ec.europa.eu/internal_market/publications/docs/sbi-brochure/sbi-brochure-web_en.pdf. [16
5]
- European Commission (2014), *Proposed approaches to social impact measurement*, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0c0b5d38-4ac8-43d1-a7af-32f7b6fcf1cc>. [18
]
- European Commission (2011), *Social Business Initiative. Creating a favourable climate for social enterprises, key stakeholders in the social economy and innovation*. [15
]
- European Parliament (2021), *Flash Eurobarometer: European Parliament Youth Survey*, <https://doi.org/10.2861/60428>. [1]
- European Social Fund (2022), *Call for proposals: transaction costs to support social finance intermediaries*. [87
]
- Forbes (2022), *Forbes 30 Under 30: Social Entrepreneurs*, <https://www.forbes.com/30-under-30/2020/social-entrepreneurs/#4c8acb214330>. [14
4]
- Gardiner, D. and M. Goedhuys (2020), *Youth Aspirations and the Future of Work A Review of the Literature and Evidence*, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/publication/wcms_755248.pdf. [4]
- GECEs (2014), *Proposed Approaches to Social Impact Measurement in European Commission legislation and in practice relating to EuSEFs and EaSI*, Publications Office of the European Union, Luxembourg. [75
]
- Gerlach, M. (2021), *Female Social Entrepreneurship: Challenging Boundaries and Reframing Gender and Economic Structures*, Verlag Barbara Budrich. [15
4]
- GIIN (2020), *Annual Impact Investor Survey 2020*, GIIN (Global Impact Investing Network), <https://thegiin.org/research/publication/impinv-survey-2020>. [44
]
- Grayson, D., M. McLaren and H. Spitzbeck (2011), *Social Intrapreneurs - An Extra Force for Sustainability*, Doughty Centre for Corporate Responsibility. [67
]
- Guelich, U. and N. Bosma (2018), *Youth Entrepreneurship in Asia and the Pacific 2018-19*, Global Entrepreneurship Research Association. [11
4]
- Huang, L., S. Yang Lin and Y. Hsieh (2021), "Cultivation of Intrapreneurship: A Framework and Challenges", *Frontiers in Psychology*, Vol. 12/731990, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.731990>. [68
]
- ILO (2022), *Decent work and the social and solidarity economy: Sixth item on the agenda of the International Labour Conference 2022*, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_841023.pdf. [50
]
- ILO (2022), *Global Employment Trends for Youth 2022*, <https://doi.org/10.54394/QSMU1809>. [27
]
- ILO (2021), *About | Decent Jobs for Youth*, <https://www.decentjobsforyouth.org/about>. [26
]
- ILO (2020), *Youth and covid-19 impacts on jobs, education, rights and mental well-being*, ILO. [29
]
- Impact France (2022), *Impact France Home Page*, <https://www.impactfrance.eco/>. [14
0]
- Institut de la Statistique du Québec (2016), *L'économie sociale au Québec: Portrait statistique 2016*, Institut de la Statistique du Québec. [59
]

- International Cooperative Alliance (2021), *Young People and Cooperatives: A Perfect Match? Global thematic research report*, <https://coops4dev.coop/sites/default/files/2021-03/Coops4devYoungPeopleReport.pdf>. [65]
- Ioan, A. (2021), *The Possibilists: An in-depth study of the lives and work of young changemakers*, ChangemakerXchange, <https://thepossibilists.org/wp-content/uploads/2021/06/the-Possibilists-Report-2021.pdf>. [5]
- ISTAT (2017), *Censimento permanente delle Istituzioni non profit: Primi risultati.*, ISTAT, <https://www.istat.it/it/files/2017/12/Nota-stampa-censimento-non-profit.pdf>. [41]
- ISTAT/EURICSE (2021), *L'Economia Sociale In Italia: Dimensioni, caratteristiche e settori chiave*, ISTAT/EURICSE. [55]
- Jiménez, M. and A. Strano (2018), "Social cooperativism as an answer to the economic crisis in the calabres territory", *REVESCO Revista de Estudios Cooperativos*, Vol. 129. [8]
- Joven-ESS (2021), *Red JOVEN-ESS*, <https://www.getrevue.co/profile/Joven-ESS>. [14 5]
- Kraemer, R. (2016), "Critical Competences for Social Impact Leaders", *Stanford Social Innovation Review*, https://ssir.org/articles/entry/critical_competences_for_social_impact_leaders#. [99]
- Lassébie, J. et al. (2019), "Levelling the playing field : Dissecting the gender gap in the funding of start-ups", *OECD Science Technology and Industry Policy Paper*, No. 73, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/23074957>. [15 0]
- Latifi, V. and M. Bruschi (2021), *Supporting Youth Social Entrepreneurship in the Western Balkans and Europe*, Diesis Network. [14 8]
- Lee, M. and L. Huang (2018), "Gender Bias, Social Impact Framing, and Evaluation of Entrepreneurial Ventures", <https://doi.org/10.1287/orsc.2017.1172>, Vol. 29/1, pp. 1-16, <https://doi.org/10.1287/ORSC.2017.1172>. [14 9]
- Lehner, O. and A. Nicholls (2014), "Social finance and crowdfunding for social enterprises: a public-private case study providing legitimacy and leverage", *Venture Capital*, Vol. 16/3, pp. 271-286. [85]
- Lyon, F., B. Stumbitz and I. Vickers (2019), *Social Enterprises and their Ecosystems in Europe: Country Report United Kingdom*, European Commission, https://ec.europa.eu/social/main.jsp?advSearchKey=socnteco&mode=advancedSubmit&catId=22&doc_submit=&policyArea=0&policyAreaSub=0&country=0&year=0. [16 2]
- Lyons, T. and J. Kickul (2013), "The Social Enterprise Financing Landscape: The Lay of the Land and New Research on the Horizon", *Entrepreneurship Research Journal*, Vol. 3/2, pp. 147-159. [73]
- Martínez Martín, M. et al. (2020), *Mapa de Situación de los Jóvenes en el Mercado de Trabajo de la Economía Social*, Abay Analystas/Fundación Estatal. [73]
- Martin, M. (2015), "Building Impact Businesses through Hybrid Financing", *Entrepreneurship Research Journal*, Vol. 5/2, pp. 109-126. [56]
- [80]
- McKinsey (2016), *Scaling the impact of the social enterprise sector*. [74]
- Metzger, G. (2019), *Social Entrepreneurs in Deutschland: Raus aus der Nische – 154.000 „junge“ Sozialunternehmer im Jahr 2017*, KfW Research. [14 6]

- Möller, G. et al. (2020), *Creative and Social Enterprise in Brazil*, British Council/DICE, https://www.britishcouncil.org.br/sites/default/files/creative_and_social_enterprise_in_brazil_web.pdf [57]
- Monzón, J. and R. Chaves (2016), *Recent evolutions of the Social Economy in the European Union*, EESC/CIRIEC-International. [10]
- N'Dongo, D. (2017), *Moyens de développement de l'entrepreneuriat social auprès de la jeunesse française : évaluation de l'implantation du programme d'accompagnement Enactus France*, Université du Québec à Montréal. [12 2]
- Observatoire de l'Economie Sociale (2022), *L'état des lieux de l'économie sociale 2019-20*, Observatoire de l'Economie Sociale. [66]
- OECD (2022), *Boosting Social Entrepreneurship and Social Enterprise Development in Slovenia: In-depth Policy Review*, <https://doi.org/10.1787/8ea2b761-en>. [82]
- OECD (2022), *Delivering for Youth: How governments can put young people at the centre of the recovery*, OECD, https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=1131_1131487-xd5bm4h5h8&title=Delivering-for_Youth-how-governments-can-put-young-people-at-the-centre-of-the-recovery. [35]
- OECD (2022), *Designing Legal Frameworks for Social Enterprises: Practical Guidance for Policy Makers*, Local Economic and Employment Development (LEED), OECD, <https://doi.org/10.1787/172b60b2-en>. [14]
- OECD (2022), *Legal frameworks for the social and solidarity economy*, OECD, <https://read.oecd.org/10.1787/480a47fd-en?format=pdf>. [12 3]
- OECD (2022), *Youth not in employment, education or training (NEET)* (indicator), <https://doi.org/10.1787/72d1033a-en> (accessed on 20 October 2022). [28]
- OECD (2022), *Youth unemployment rate* (indicator), <https://doi.org/10.1787/c3634df7-en> (accessed on 16 August 2022). [30]
- OECD (2021), *Adapting Curriculum to Bridge Equity Gaps: Towards an Inclusive Curriculum*, OECD, <https://doi.org/10.1787/6b49e118-en>. [13 5]
- OECD (2021), *Beyond Academic Learning: First Results from the Survey of Social and Emotional Skills*, OECD, <https://doi.org/10.1787/92a11084-en>. [10 9]
- OECD (2021), *Boosting Social Entrepreneurship and Social Enterprise Development in Brandenburg, Germany: In-depth Policy Review*, <https://doi.org/10.1787/b2e6825f-en>. [12 1]
- OECD (2021), *Education at a Glance 2021: OECD Indicators*, OECD, <https://doi.org/10.1787/b35a14e5-en>. [11 9]
- OECD (2021), *OECD Employment Outlook 2021: Navigating the COVID-19 Crisis and Recovery*, OECD, <https://doi.org/10.1787/5a700c4b-en>. [34]
- OECD (2021), *OECD SME and Entrepreneurship Outlook 2021*, OECD, <https://doi.org/10.1787/97a5bbfe-en>. [45]
- OECD (2021), *Social impact measurement for the Social and Solidarity Economy*, OECD, https://www.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/social-impact-measurement-for-the-social-and-solidarity-economy_d20a57ac-en. [19]
- OECD (2021), *The poverty risk has shifted from the elderly to young people*, <https://www.oecd-forum.org/posts/the-poverty-risk-has-shifted-from-the-elderly-to-young-people>. [25]

- OECD (2021), *The spatial dimension of productivity in Italian co-operatives*, OECD, <https://doi.org/10.1787/4f9b9d77-en>. [11
0]
- OECD (2021), *Updated OECD Youth Action Plan*, [https://www.oecd.org/employment/youth/The-Updated- OECD-Youth-Action-Plan.pdf](https://www.oecd.org/employment/youth/The-Updated-OECD-Youth-Action-Plan.pdf). [31
]
- OECD (2020), *Curriculum Overload: A Way Forward*, OECD, <https://doi.org/10.1787/3081ceca-en>. [12
8]
- OECD (2020), *Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice: Fit for all generations?*, OECD, <https://doi.org/10.1787/c3e5cb8a-en>. [20
]
- OECD (2020), *Housing and Inclusive Growth*, OECD, <https://doi.org/10.1787/6ef36f4b-en>. [23
]
- OECD (2020), *OECD Employment Outlook 2020*, OECD, <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/1686c758-en.pdf?expires=1623349897&id=id&accname=ocid84004878&checksum=62639A583F7AB50666B135F9229F7DAB>. [33
]
- OECD (2020), *OECD Learning Compass 2030: A series of concept notes*, OECD, https://www.oecd.org/education/2030-project/contact/OECD_Learning_Compass_2030_Concept_Note_Series.pdf. [10
6]
- OECD (2020), *OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy*, OECD, <https://www.oecd.org/financial/education/oecd-infe-2020-international-survey-of-adult-financial-literacy.pdf>. [93
]
- OECD (2020), *PISA 2018 Results (Volume VI): Are Students Ready to Thrive in an Interconnected World?*, PISA, OECD, <https://doi.org/10.1787/d5f68679-en>. [10
4]
- OECD (2020), *What Students Learn Matters: Towards a 21st Century Curriculum*, OECD, <https://doi.org/10.1787/d86d4d9a-en>. [13
4]
- OECD (2019), *PISA 2021 Creative Thinking Framework (Third Draft)*, OECD, <https://www.oecd.org/pisa/publications/PISA-2021-creative-thinking-framework.pdf>. [10
7]
- OECD (2019), *Skills Matter: Additional Results from the Survey of Adult Skills*, OECD, <https://doi.org/10.1787/1f029d8f-en>. [11
3]
- OECD (2019), *Social Impact Investment 2019: The Impact Imperative for Sustainable Development*, OECD, <https://doi.org/10.1787/9789264311299-en>. [17
]
- OECD (2018), *Job Creation and Local Economic Development: Preparing for the Future of Work*, <https://doi.org/10.1787/9789264305342-en>. [12
]
- OECD (2017), *Evaluating publicly supported credit guarantee programmes for SMEs*, OECD, https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewiAg4L52Lz6AhUE0BoKHUmeBtoQFnoECAQQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.oecd.org%2Ffinance%2FEvaluating-Publicly-Supported-Credit-Guarantee-Programmes-for-SMEs.pdf&usq=AOvVaw28mQDuBhlsPMYmJiapq_. [13
7]
- OECD (2017), *PISA 2015 Results (Volume V): Collaborative Problem Solving*, PISA, OECD, <https://doi.org/10.1787/9789264285521-en>. [10
8]
- OECD (2017), *The Pursuit of Gender Equality: An Uphill Battle*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264281318-en>. [15
2]

- OECD (2007), *OECD Glossary of Statistical Terms - Government Guarantee*. [13
6]
- OECD (1999), *Social Enterprises*, <https://doi.org/10.1787/19901097>. [13
]
- OECD (forthcoming), *Boosting Social Entrepreneurship and Social Enterprise Development: In-depth Policy Review of Ireland*. [72
]
- OECD (forthcoming), *Women and the Social Economy*. [15
8]
- OECD/European Commission (2022), *Making the Most of the Social Economy's Contribution to the Circular Economy*, OECD, <https://doi.org/10.1787/e9eea313-en>. [12
4]
- OECD/European Commission (2022), *Policy Brief on Access to Finance for Inclusive and Social Entrepreneurship: What role can fintech and financial literacy play?*, <https://doi.org/10.1787/77a15208-en>. [86
]
- OECD/European Commission (2021), *The Missing Entrepreneurs 2021: Policies for Inclusive Entrepreneurship and Self-Employment*, OECD, <https://doi.org/10.1787/71b7a9bb-en>. [6]
- OECD/European Commission (2020), *Boosting Social Entrepreneurship and Social Enterprise Development in Estonia: In-depth Policy Review*, <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/8eab0aff-en.pdf>. [13
0]
- OECD/European Commission (2020), *Policy Brief on Recent Developments in Youth Entrepreneurship*, OECD, <https://doi.org/10.1787/5f5c9b4e-en>. [46
]
- OECD/European Commission (2017), *Boosting Social Enterprise Development: Good Practice Compendium*, OECD, <https://doi.org/10.1787/9789264268500-en>. [81
]
- OECD/European Commission (2016), *Policy Brief on Scaling the Impact of Social Enterprises: Policies for social entrepreneurship*, <https://doi.org/10.1787/34ab6255-en>. [70
]
- OECD/European Commission (2015), *Policy Brief on Social Impact Measurement for Social Enterprises*, OECD, https://www.oecd.org/social/PB-SIM-Web_FINAL.pdf. [76
]
- OECD/European Commission (2013), *Policy Brief on Social Entrepreneurship: Entrepreneurial Activities in Europe*, <https://doi.org/10.1787/13d53589-en>. [37
]
- OECD/European Commission (forthcoming), *Policy brief on improving the effectiveness of inclusive and social entrepreneurship training schemes*. [12
0]
- Orhei, L., S. Nandram and J. Vinke (2015), "Social entrepreneurship competence: evidence from founders of social enterprises in Romania", *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, Vol. 25/1, pp. 80-105, <https://ideas.repec.org/a/ids/ijesbu/v25y2015i1p80-105.html>. [97
]
- Petrella, F. and N. Richez-Battesti (2020), *Social Enterprises and their Ecosystems in Europe: Country Report France*, European Commission, <https://europa.eu/!Qq64ny>. [12
6]
- Puđak, J. and D. Šimleša (2020), "Is Social Entrepreneurship Better for Workers? The Influence of Work Experience in Croatian Social Cooperatives on Perceived Well-Being", *Croatian Sociological Review*, Vol. 50/1, pp. 7-30, <https://doi.org/10.5613/rzs.50.1.1>. [47
]
- Schwab Foundation/World Economic Forum (2022), *Unlocking the Social Economy: Towards an inclusive and resilient society*, Schwab Foundation. [61
]

- SERIO (2016), *Social enterprise in a global context: The role of higher education institutions*, SERIO: Research and Innovation, Plymouth University/British Council, https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/social_enterprise_in_a_global_context_-_the_role_of_heis_british_council_0.pdf. [118]
- Shaffer, D. (2015), *A New Path for Social Enterprises Through the "Valley of Death"*, Stanford Social Innovation Review, https://ssir.org/articles/entry/a_new_path_for_social_enterprises_through_the_valley_of_death. [71]
- Shane, S. and D. Cable (2002), "Network Ties, Reputation, and the Financing of New Ventures", *Management Science*, Vol. 48/3, pp. 364-381. [89]
- Sieger, P. et al. (2021), *Global Student Entrepreneurship 2021: Insights From 58 Countries*, 2021 GUESSS Global Report, https://www.guesssurvey.org/resources/PDF_InterReports/GUESSS_2021_Global_Report.pdf. [92]
- Siemens Stiftung (2020), *Social Enterprises As Job Creators in Africa*, Siemens Stiftung, <https://www.siemens-stiftung.org/en/media/news/according-to-a-new-siemens-stiftung-study-social-enterprises-are-expected-to-create-much-needed-jobs-in-africa/>. [42]
- Snellman, K. and I. Solal (2022), "Does Investor Gender Matter for the Success of Female Entrepreneurs? Gender Homophily and the Stigma of Incompetence in Entrepreneurial Finance", *Organization Science*, Vol. Online in advance, <https://doi.org/10.1287/orsc.2022.1594>. [151]
- Social Economy Europe (2020), *2020 SEE Report: The Impact of Covid-19 on Social Economy Enterprises*, Social Economy Europe, <https://www.socialeconomy.eu.org/wp-content/uploads/2020/06/SEE-Report-The-impact-of-COVID-19-on-Social-Economy.pdf>. [111]
- Social Enterprise UK (2016), *Buy Social*, <https://www.socialenterprise.org.uk/campaigns/buy-social/>. [143]
- Solbreux, J., J. Hermans and S. Pondeville (forthcoming), "Social Entrepreneurship Education Literature: An Ecological Narrative Review", *International Review of Entrepreneurship*. [116]
- Soler-i-Martí, R. et al. (2021), "The Social and Solidarity Economy: An Opportunity for Young Women's Work Transitions", *YOUNG*, Vol. 29/5, pp. 529-548, <https://doi.org/10.1177/1103308820986057>. [52]
- Spear, R. et al. (2013), *Boosting Social Entrepreneurship and Social Enterprise Creation in the Republic of Serbia*, OECD, <https://doi.org/10.1787/5k3xz6lswcwl-en>. [129]
- Stamatiou Nichols, S. et al. (2021), *Accelerators as drivers of gender equality: A guide to gender lens acceleration*, Impact Hub/INCAE Business School. [155]
- Tam, H., E. Asamoah and A. Chan (2021), "Developing Social Entrepreneurship as an Intervention to Enhance Disadvantaged Young People's Sense of Self-Worth and Career Competence in Hong Kong", *Applied Research in Quality of Life*, Vol. 16/6, pp. 2497-2526, <https://doi.org/10.1007/S11482-021-09917-7/TABLES/7>. [103]
- Terjesen, S. (2017), *Social Entrepreneurship Amongst Women and Men in the United States*, National Women's Business Council. [62]
- Thompson Reuters Foundation (2019), *The best countries to be a social entrepreneur*, <https://poll2019.trust.org/>. [127]

- Trelstad, B. and R. Katz (2011), *Creating a capital curve for social enterprises*, <https://acumen.org/wp-content/uploads/2013/03/Creating-a-Capital-Curve-for-Social-Enterprises.pdf>. [79]
- UNDP/Niti Ayog (2021), *Impact of Covid-19 on youth-led social entrepreneurship: A report*, UNDP India. [11 2]
- United Nations (2020), *Youth Social Entrepreneurship and the 2030 Agenda | United Nations For Youth*, <https://www.un.org/development/desa/youth/world-youth-report/wyr2020.html>. [64]
- United Nations (2012), *International Year of Cooperatives*, <http://social.un.org/coopsyear/>. [14 2]
- Usher Shrair, E. (2015), *WEstart Mapping Women’s Social Entrepreneurship in Europe: Synthesis report*, European Women’s Lobby, Brussels, <http://www.womenlobby.org> (accessed on 6 September 2021). [15 7]
- Vázquez-Parra, J., A. García-González and M. Ramírez-Montoya (2021), “Ethical education and its impact on the perceived development of social entrepreneurship competency”, *Higher Education, Skills and Work-based Learning*, <https://doi.org/10.1108/HESWBL-01-2021-0012/FULL/PDF>. [10 1]
- Vincent-Lancrin, S. et al. (2019), *Fostering Students’ Creativity and Critical Thinking: What it Means in School*, Educational Research and Innovation, OECD, <https://doi.org/10.1787/62212c37-en>. [10 5]
- Wasioleski, D. and J. Weber (eds.) (2021), *Helper Networks and Crowdfunding: Mobilizing Social Entrepreneurship*, Emerald Group Publishing Ltd. [91]
- World Bank (2020), *Unlocking Finance for Youth Entrepreneurs: Evidence from a Global Stocktaking*. [88]
- World Economic Forum (2017), *Global Shapers Survey 2017*, World Economic Forum. [3]
- Yoon, K. and S. Lee (2020), *Policy Systems and Measures for the Social Economy in Seoul*, UNRISD. [13 3]

Anexa A. Metodologie

Anexa Caseta 1. Colectarea datelor prin intermediul studiului OCDE privind întreprinderile sociale și de tineret (YSE)

În urma unei analize inițiale a literaturii de specialitate, OCDE a realizat în perioada septembrie-decembrie 2021 studiul privind tineretul și întreprinderile sociale (YSE) pentru a completa lacunele din sursele de date existente și pentru a colecta informații actualizate cu privire la provocările cu care se confruntă tinerii și la opțiunile de sprijin politic disponibile pentru aceștia. Studiul a fost difuzat prin intermediul rețelelor de economie socială și al contactelor de experți care lucrează în domeniul economiei sociale și al antreprenoriatului social la nivel mondial, precum și prin intermediul site-urilor web și al canalelor de socializare ale OCDE. Acesta a fost disponibil în limbile engleză, franceză, germană, portugheză și spaniolă și a fost distribuit printre factorii de decizie și părțile interesate.

S-au primit 392 de răspunsuri valide. Dintre acestea, 76 au provenit de la factorii de decizie din 42 de țări și 316 de la părți interesate din 69 de țări. Factorii de decizie politică se referă la funcționarii publici de la nivel local, regional sau național. Părțile interesate au fost definite ca fiind studenți, antreprenori sociali, experți universitari și alte părți interesate. 81% dintre respondenți au declarat că au avut o experiență anterioară de lucru cu întreprinderile sociale. 43% dintre factorii de decizie au lucrat la nivel național, urmați de 22% la nivel local sau municipal. Restul a enumerat alte ocupații. Nu au fost colectate alte date demografice privind factorii de decizie politică. 32% dintre părțile interesate s-au identificat în primul rând ca antreprenori sociali actuali, 24% ca studenți, 19% ca membri ai unor asociații sau cooperative, 15% ca membri ai unor rețele de economie socială și 11% ca experți universitari. Respondenții părților interesate au fost distribuiți aproape în mod egal între femei (50%) și bărbați (49%). 41% dintre respondenți aveau 29 de ani sau mai puțin. 29% dintre respondenți au vârste cuprinse între 30 și 40 de ani și 30% au peste 40 de ani.

În urma studiului, OCDE a realizat, de asemenea, interviuri cu reprezentanți din 25 de rețele de economie socială și de antreprenoriat social, întreprinderi sociale conduse de tineri și instituții academice. Acest lucru a fost completat de explorarea suplimentară a literaturii de specialitate.

Anexa B. Exemple de inițiative de sprijin pentru tinerii antreprenori sociali

Anexa Tabelul 1. Inițiative de sprijin internațional

Descrierea organizației	
180 Degrees Consulting	Consultanță non-profit condusă de voluntari, care oferă servicii de consultanță pentru organizații non-profit, întreprinderi sociale și companii cu preocupări sociale, în special prin oferirea de sprijin pentru măsurarea impactului social, îmbunătățirea planurilor de afaceri, branding și marketing, extindere și multe altele. Implicându-se într-una dintre cele 176 de filiale din întreaga lume, studenții universitari voluntari au parte de o experiență de lucru reală, de formare profesională și de o expunere directă la organizații non-profit și întreprinderi sociale. Acest lucru îi încurajează și îi împuternicește pe tinerii
ASEAN Social Enterprise Program de dezvoltare (SEDP)	Acest program este organizat de ASEAN cu sprijinul GIZ, Ministerul Federal German pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (BMZ) și SAP. Tinerii antreprenori sociali selectați au acces la consolidarea capacităților, mentorat, rețele, granturi de finanțare și vizibilitate pe piața ASEAN. Primii trei participanți câștigă granturi de pornire în valoare de până la 21 000 USD.
Ashoka	Ashoka este o rețea internațională de tineri „promotori ai schimbării”, selectați în urma unui proces de candidatură competitiv. Tinerii „promotori ai schimbării” selectați au acces la ateliere de lucru, programe de mentorat, sprijin pentru strângerea de fonduri și parteneriate media.
COOP PILOT	COOPilot este un proiect de un an condus de Pour la Solidarité (Belgia) și la care participă alți 10 parteneri europeni. Principalul său obiectiv este de a oferi noi răspunsuri, în special prin intermediul antreprenoriatului cooperatist, pentru ocuparea forței de muncă în rândul tinerilor din Uniunea Europeană. COOPilot are ca scop transferul de competențe dinspre țările mai avansate în domeniul cooperativelor (de exemplu, Belgia și Franța) către cele mai puțin avansate (de exemplu, Bulgaria). Originalitatea proiectului constă în reunirea partenerilor academici, a institutelor de formare, a părților interesate din economia socială și a autorităților publice.
DA-Space	Finanțat de Interreg, DA-SPACE oferă un laborator deschis de inovare în care companiile, autoritățile publice, universitățile și societatea civilă pot crea fundamente pentru inovare împreună cu tinerii talentați din regiunea DANUBE. Laboratoarele DA-SPACE promovează o cooperare transdisciplinară și transnațională între diferitele părți interesate, capabile să genereze noi soluții și să stimuleze competențele antreprenoriale ale tuturor actorilor implicați. În cadrul proiectului vor fi pilotate 7 laboratoare de inovare deschise în 7 regiuni. Prin intermediul metodelor de co-creare, tinerii talentați vor dezvolta noi soluții și idei de afaceri în cadrul laboratorului și vor beneficia, în plus, de o formare
ECOPE	Experiența Cooperativelor Antreprenoriale (ECOPE) este unul dintre cele două proiecte pilot ale UE care se concentrează pe „Reducerea șomajului în rândul tinerilor și înființarea de cooperative”, cu scopul de a încuraja cooperativele să angajeze tineri și de a încuraja tinerii să înființeze cooperative. Acesta a fost finanțat de Parlamentul European. Proiectul de 12 luni a început în aprilie 2017. Consorțiul ECOPE, condus de Centrul Internațional Santander pentru Antreprenoriat (CISE) și de Universitatea din Cantabria (Spania), a inclus opt parteneri din cinci state membre ale UE, și anume Finlanda, Italia, Portugalia, Spania și Regatul Unit. Obiectivul principal al proiectului este de a îmbunătăți capacitatea de angajare a tinerilor europeni, în special în țările cu rate ridicate ale șomajului, prin promovarea modelului de afaceri cooperativ în rândul tinerilor viitori antreprenori.
Enactus	Enactus își desfășoară activitatea în 35 de țări, oferind tinerilor oportunități educaționale și de formare pentru a crea întreprinderi sociale de succes și pentru a se implica în antreprenoriatul social. Studenții participanți realizează evaluări ale nevoilor din propriile comunități pentru a identifica posibile modalități de a genera impact social.
EnSoEd	EnSoEd are ca scop sprijinirea dezvoltării profesionale inițiale și continue a profilurilor cadrelor didactice în conformitate cu abordarea europeană a învățării pe tot parcursul vieții, prin aplicarea unor instrumente practice și inovatoare pentru a promova educația antreprenorială socială în școlile secundare. Proiectul va lua în considerare nevoile și lacunele identificate în ceea ce privește educația antreprenorială socială, în special: necesitatea unei abordări bazate pe practică, care să ofere resurse inovatoare și practici de colaborare; lipsa unei abordări deschise, incluzive și bazate pe comunitate, care consideră că educația antreprenorială socială este eficientă doar dacă este predată în; și pentru comunitate - necesitatea promovării și dezvoltării unui mediu de învățare digitală

Descrierea organizației

[Entrepreneurs for Social Change](#) Program de un an finanțat de UNIDO și Fondazione CRT pentru tinerii antreprenori sociali din regiunea euro-mediteraneană. Participanții beneficiază de formare, un an de mentorat, sprijin pentru măsurarea impactului, potrivire cu investitorii și asistență juridică.

[ERASMUS pentru tineri
Entrepreneurs \(EYE\) - Social
Entrepreneur Exchange and
Development \(SEEDplus\)](#)

Condus de Euclid Network, SEEDplus (Social Entrepreneur Exchange and Development) este cel mai vechi consorțiu de management al programului Erasmus pentru tinerii antreprenori (EYE). Cu parteneri în Bulgaria, Croația, Cipru, Franța, Germania, Grecia, Spania și Portugalia, SEEDplus reunește antreprenori sociali aspiranți și experimenți pentru a învăța unii de la alții, a face schimb de bune practici, de idei de afaceri și a-și extinde rețelele. Aceste schimburi transfrontaliere au o durată de 1-4 luni, timp în care antreprenorii aspiranți primesc finanțare pentru a le acoperi costurile de călătorie, cazare și alte costuri.

[ERASMUS+
Programul UE
pentru a sprijini
educația,
formarea, tineretul
și sportul în](#)

Unele dintre cererile de propuneri de proiecte din cadrul programului ERASMUS+ sunt legate de subiecte legate de economia socială, antreprenoriatul social sau educația antreprenorială și inovarea socială. De exemplu, a existat un apel privind „Incluziunea socială și valorile comune: contribuția în domeniul educației, formării și tineretului”. Majoritatea proiectelor au o legătură cu tinerii sau cu educația și formarea profesională. Între 2,5% și 5% din toate proiectele ERASMUS+ sunt legate de subiectele relevante. În baza de date privind proiectele, există 1 952 de proiecte privind antreprenorii sociali, 2 678 de proiecte privind întreprinderile sociale, 3 367 de proiecte privind economia socială și 7 617 proiecte privind inovarea socială. Este important de menționat că nu toate proiectele au o legătură clară și directă cu tema întreprinderilor sociale/ antreprenoriatului social, ci uneori doar menționează subiectul în descrierea lor. (inclusiv dubla numărare). Exemple de proiecte relevante sunt:

- Chei sociale pentru antreprenoriatul social (Aplică EntreComp la VET)
- Laboratorul de impact al antreprenoriatului social pentru tineri
- Academia de Inovare Socială
- Utilizarea antreprenoriatului social în cadrul programului Erasmus+ - Curs de formare USEE+ (SALTOYOUTH)

Antreprenoriatul social ca instrument de inovare!

Proiecte Orizont 2020 (de ex. [DOIT](#) și [NEMESIS](#))

DOIT - Competențe antreprenoriale pentru tinerii inovatori sociali într-o lume digitală deschisă este un proiect finanțat prin Orizont 2020 pentru a oferi și răspândi o nouă abordare pentru educația antreprenorială timpurie în Europa. Acesta s-a derulat în perioada 2017-2020 și a contribuit la ocuparea forței de muncă în rândul tinerilor și la crearea de noi locuri de muncă în economia socială, prin cultivarea spiritului antreprenorial, a know-how-ului și a competențelor în rândul tinerilor studenți. Proiectul a abilitat elevii din școlile primare și secundare (6-16 ani), alături de educatori, să aplice metode de inovare deschisă, instrumente digitale de creație și abilități de colaborare pentru a aborda probleme sociale. Acesta a elaborat seturi de instrumente pentru copii, precum și pentru facilitatori, pentru a oferi know-how și sprijin complementar. Acestea au fost concepute astfel încât copiii să poată experimenta experiența de a fi inovator social în spații de creație mobile și fixe, prietenoase pentru copii, și sunt ușor accesibile pe platforma web interactivă DOIT.

NEMESIS înseamnă "Novel Educational Model Enabling Social Innovation Skills" și este un proiect european care reunește educația și inovarea socială. NEMESIS reprezintă o nouă abordare în ceea ce privește dobândirea competențelor de inovare socială prin combinarea modelelor de învățare inovatoare, a tehnologiilor deschise și a relațiilor și proceselor participative. Obiectivul este de a încuraja mentalitatea antreprenorială și gândirea creativă în rândul elevilor din învățământul primar și secundar, permițându-le să devină inovatorii sociali de mâine.

[International Cooperative Alliance
Youth Network](#)

Înființată în 2003, Rețeaua de Tineret a ACI ajută tinerii cu vârste cuprinse între 18 și 35 de ani să participe la mișcarea cooperatistă și să își asume roluri de conducere pentru a realiza schimbări sociale. Rețeaua pune în legătură tineri din întreaga lume și le oferă consiliere. Rețeaua oferă sprijin educațional și oportunități de afaceri și contribuie la creșterea profilului problemelor specifice tinerilor în alte foruri ale ICA.

[Junior Achievement \(JA\)
Worldwide](#)

JA Worldwide este o organizație neguvernamentală globală în slujba tinerilor, care are șase centre operaționale regionale în Africa Subsahariană, America, Asia-Pacific, Europa, Orientul Mijlociu și Africa de Nord și Statele Unite, cu peste 500 000 de voluntari și profesori JA care îndrumă și inspiră peste 10 milioane de elevi din peste 100 de țări. JA Worldwide este organul de conducere global pentru JA, Young Enterprise, INJAZ și zeci de alte traduceri JA în țările membre individuale. Programele JA oferă tinerilor cu vârste cuprinse între 5 și 25 de ani experiențe care le promovează abilitățile, înțelegerea și perspectiva pentru a reuși într-o economie globală.

[SESAME](#)

Activitățile proiectului SESAME reprezintă o combinație unică între ambițiile și potențialul tinerilor adulți și metoda întreprinderii sociale, prin intermediul îmbunătățirii programelor de studii, al elaborării de materiale de formare și al unei minorități academice. Proiectul a demarat în septembrie 2014 și s-a desfășurat până în august 2017. Ulterior, SESAME s-a transformat într-o rețea europeană permanentă și durabilă privind antreprenoriatul social și mentoratul. În prezent, SESAME oferă o varietate de produse, de la seturi de instrumente online, mentorat la ghișee unice și multe altele.

[Social Enterprise Academy](#)

Școlile pentru întreprinderi sociale funcționează în Australia, Malawi, Londra și Scoția. Inițiat în 2007, programul a sprijinit peste 50 000 de tineri, oferindu-le educație și formarea competențelor necesare pentru a înființa și dezvolta întreprinderi sociale. Tinerii primesc roluri de conducere în cadrul programului și învață totul, de la conceptul de antreprenoriat social până la dezvoltarea unui prototip, construirea unui

Descrierea organizației

	caz de afaceri și deschiderea unei întreprinderi sociale.
Social Enterprise World Youth Forum	Desfășurat în cadrul Forumului mondial al întreprinderilor sociale, Forumul tinerilor este deschis participanților cu vârste sub 30 de ani și reprezintă o mare adunare a tinerilor antreprenori sociali din întreaga lume. Participanții pot avea acces la o serie de cursuri de masterclass, oportunități de networking și pot concura pentru premii în bani.
Social Impact Award	Înființat în 2009, Social Impact Award (SIA) sprijină tinerii antreprenori sociali din peste 15 țări din Europa, Asia Centrală și Africa. SIA găzduiește evenimente, organizează ateliere de lucru pentru a crește gradul de conștientizare a antreprenoriatului social, oferă cursuri de formare în domeniul antreprenoriatului, derulează programe de incubare, oferă acces la rețele și promovează cele mai bune echipe prin intermediul Premiului pentru impact social. În acest fel, SIA se implică anual cu peste 8 000 de tineri inovatori sociali.
Up to Youth	Inițiativa finanțată de UE reunește un consorțiu format din șapte organizații partenere (AEVA, Universitatea Bahcesehir, Bridging to the Future, Gelecegin Egitimi Dernegi, Guvernarea din Istanbul, Institutul de Dezvoltare a Spiritului Antreprenorial, Institutul Step) din cinci țări (Grecia, Portugalia, Slovenia, Turcia și Regatul Unit). Scopul său este de a ajuta tinerii să își înființeze propria întreprindere socială prin oferirea de cursuri de formare în domeniul antreprenorial, financiar, al marketingului digital și al noilor media și prin elaborarea de materiale informative pentru tinerii antreprenori sociali. Materialul de formare este disponibil în mai multe limbi, iar participanții pot obține un certificat online gratuit de absolvire.
Forumul Economic Mondial - COVID Response Alliance for Social Entrepreneurs	Alianța de răspuns COVID pentru antreprenori sociali a fost lansată în aprilie 2020 de 60 de organizații sociale de top, cu scopul de a contribui la mobilizarea sprijinului și de a crește gradul de conștientizare a rolului vital pe care îl joacă acești antreprenori în abordarea crizei și nu numai. Membrii Alianței sprijină peste 50 000 de antreprenori sociali din întreaga lume, inclusiv prin asistență tehnică, sprijin pentru strângerea de capital și finanțare de urgență. Pentru a se baza pe abordarea intergenerațională a Alianței, a fost anunțată o invitație deschisă către părțile interesate pentru lansarea unui „Grup de tineri”, co-liderat de Global Citizen Capital. Acest grup se va concentra pe abilitarea în continuare a antreprenorilor sociali aspiranți prin îmbunătățirea capacităților, alocarea de resurse, gestionarea echipelor, strategii de acces la piață și metodologii de extindere a impactului.
Youth Business International (YBI)	YBI este o rețea globală de organizații de sprijinire a antreprenoriatului care sprijină tinerii (cu vârste cuprinse între 18 și 35 de ani) din întreaga lume să înființeze, să dezvolte și să susțină afaceri. YBI facilitează conceperea de programe și resurse destinate în mod special tinerilor, inclusiv formare antreprenorială, mentorat și acces la finanțare. În aprilie 2022, YBI a lansat mai multe publicații și inițiative axate în special pe antreprenorii ecologici și sociali. Aceasta include un set de instrumente pentru antreprenoriatul social și ecologic, care reprezintă o colecție de resurse și instrumente pentru organizațiile de sprijinire a antreprenoriatului.
Yunus and Youth (Y&Y)	Yunus & Youth (Y&Y) oferă cursuri de formare în domeniul antreprenoriatului social și pune în legătură antreprenori din domeniul afacerilor sociale cu profesioniști din domeniul corporatist. Din 2014, Y&Y a format peste 4 500 de persoane și a accelerat peste 260 de întreprinderi sociale. Programul Y&Y Fellowship este un program online de șase luni, care se desfășoară anual și este conceput pentru a împuternici tinerii antreprenori sociali prin consolidarea modelelor lor de afaceri, ajutându-i să își măsoare impactul social și să definească o strategie de extindere. Bursierii Y&Y au acces la mentorat, la dezvoltarea planului de afaceri, la participarea la o competiție online de prezentare și la comunitatea de absolvenți.

Anexa Tabelul 2. Inițiative de sprijin la nivel național și subnațional⁴

Țara	Organizație	Descriere
Australia	Social Enterprise Academy	Școlile de întreprinderi sociale oferite de Social Enterprise Academy au oferit un mediu în care mii de întreprinderi sociale conduse de tineri au putut fi create și exploatate de către tinerii antreprenori sociali. Programul a sprijinit aproape 4 000 de studenți și a sprijinit lansarea a 313 întreprinderi sociale conduse de studenți.
Australia	Foundation for Young Australians, Young Social Pioneers	Fundația pentru tinerii australieni (FYA) este o organizație națională dedicată tuturor tinerilor din Australia. Lansat în 2019, programul Young Social Pioneers (YSP) a fost inițiativa de bază a FYA, care sprijină tinerii australieni cu mentorat pentru întreprinderi sociale, dezvoltarea competențelor, sprijin în natură pentru afaceri, spații de lucru, finanțare și acces la rețele. YSP a funcționat timp de zece ani, până în 2019, și a construit o rețea de absolvenți formată din peste 300 de tineri cu vârste cuprinse între 18 și 29 de ani.
Australia	Victoria - NEW GEN Programul Youth Social Enterprise	În 2013, Social Traders a primit 600 000 de dolari australieni de la guvernul din Victoria pentru proiectul său Programele New Gen Youth Social Enterprise (Întreprinderi sociale pentru tineret), care au avut ca scop sprijinirea tinerilor care doresc să își înființeze propria întreprindere socială sau să dobândească competențe antreprenoriale și de conducere pentru a-și susține întreprinderile sociale existente.
Australia	Young Change Agents (YCA)	Înființată în 2016, Young Change Agents (YCA) este o întreprindere socială non-profit care îi învață pe tineri importanța antreprenoriatului social. Organizația face acest lucru printr-o serie de programe oferite fie direct în școli, fie prin intermediul formării pentru dezvoltare personală oferită profesorilor. O varietate de programe care oferă lecții antreprenoriale tinerilor cu vârste cuprinse între 10 și 21 de ani, de exemplu, provocări de design, ateliere de lucru de 1-5 zile și programe anuale. În 2021, YCA a lucrat cu aproape 45 000 de tineri, iar obiectivul lor este de a lucra cu 1,5 milioane de tineri până în 2025.
Belgia	Belgium Impact (BEI)	Platformă națională lansată în 2018 pentru a reuni antreprenori sociali, organizații de sprijin și alte părți interesate, cu scopul de a crește vizibilitatea antreprenoriatului social în Belgia. BEI contribuie la construirea unui ecosistem de sprijin pentru antreprenorii sociali, inclusiv prin coaching, finanțare, rețele și alte servicii.
Bulgaria	Junior Achievement Bulgaria (JA)	Înființată în 1997, Junior Achievement Bulgaria (JA) se concentrează pe întregul sistem de educație prin oferirea de programe antreprenoriale în licee și universități, sprijinind înființarea de noi întreprinderi conduse de studenți și elevi. Din 1997, JA a format peste 350 000 de tineri cu vârste cuprinse între 6 și 25 de ani în Bulgaria. Printre multe alte inițiative, JA oferă cursuri de formare privind competențele antreprenoriale, educația financiară și competențele profesionale și organizează concursuri în mod regulat.
Bulgaria	Strategia națională pentru tineret	Strategia națională bulgară pentru tineret 2010-2020 a fost orientată către tineri cu vârste cuprinse între 15 și 29 de ani și stabilește obiectivele și prioritățile pe termen lung ale politicii guvernamentale în domeniul tineretului. Promovarea activității economice și dezvoltarea carierei tinerilor, inclusiv prin promovarea antreprenoriatului social, a fost unul dintre obiectivele strategice. Consultările pentru noua Strategie Națională de Tineret 2021-2030 au început la sfârșitul anului 2018, iar Ministerul Tineretului și Sportului se angajează să implice tinerii într-un dialog pentru a identifica împreună cele mai relevante priorități și obiective pentru noua strategie.
Canada (Saskatoon)	Proiectul Askîy	Din 2015, CHEPGoodFood, o organizație locală non-profit din Saskatoon, Saskatchewan, derulează o inițiativă de agricultură urbană numită proiectul Askîy. În fiecare vară, atât tinerii indigeni, cât și cei care nu sunt indigeni sunt angajați ca stagiaari pentru a învăța împreună despre cultivarea, recoltarea și vânzarea de alimente printr-un model inovator. Cele cinci domenii de interes cheie ale proiectului sunt: cultivarea alimentelor și abilitățile alimentare, îmbunătățirea legăturilor culturale, promovarea sustenabilității mediului, crearea de întreprinderi sociale și implicarea tinerilor.
Canada (Québec)	Consiliul din Québec pentru colaborare și mutualitate (CQCM)	CQCM (Conseil québécois de la coopération et de la mutualité) gestionează un Serviciu de antreprenoriat pentru tineret care ajută tinerii să demareze proiecte de cooperare printr-o varietate de programe educaționale, servicii de sprijinire a afacerilor și premii. CQCM oferă oportunități educaționale gratuite, precum și ghiduri educaționale digitale Jeune COOP și instrumente. CQCM gestionează, de asemenea, programul EduCOOP, care oferă tinerilor înscrși în programe de la învățământul primar până la cel universitar burse în valoare de până la 1 000 CAD pentru a dobândi competențele și experiența necesare în sectorul cooperatist pentru a-și lansa propria inițiativă de cooperare. Din 2016, CQCM acordă anual Premiul Majella St Pierre tinerilor

⁴ Colectate prin intermediul studiului OCDE YSE și al analizei literaturii de specialitate.

Țara	Organizație	Descriere
		cu vârste cuprinse între 18 și 35 de ani, care au dat dovadă de leadership în cadrul rețelelor cooperatiste și mutualiste în Québec.
Canada	Youth Social Innovation Capital Fund	Youth Social Innovation Capital Fund este un fond de investiții de impact care sprijină tinerii antreprenori sociali, oferindu-le finanțare și resurse pentru a facilita creșterea cu succes a întreprinderii, precum și prin oferirea de oportunități de investiții care generează randamente financiare și impact pozitiv. Investițiile sunt finanțate prin intermediul unui instrument numit Revenue Reach, o alternativă la datorile și capitalurile proprii tradiționale care aliniază mai bine interesele investitorilor și ale antreprenorilor.
Franța	Eurasia Net - Eurasia For Youth & Social Entrepreneurship (EYES)	Programul Eurasia pentru tineret și antreprenoriat social (EYES) este finanțat de Erasmus+ pentru a promova antreprenoriatul social și cooperarea internațională între tineri din China, Franța, Grecia, India, România și Vietnam. Inițiativa a elaborat materiale informative digitale și a găzduit evenimente de formare la sediul Eurasia Net din Marsilia.
Franța	La Social Cup	Un program de șase luni destinat tinerilor antreprenori sociali cu vârste cuprinse între 18 și 30 de ani, care oferă participanților oportunități de formare și de relaționare și care se încheie cu un concurs. Finaliștii se califică pentru granturi de până la 4 000 EUR, iar câștigătorul final câștigă un an de servicii de incubare și granturi suplimentare în valoare de până la 5 000 EUR.
Germania	Social Entrepreneurship Akademie	Cu scopul de a stimula antreprenoriatul social în Germania, Social Entrepreneurship Akademie oferă cursuri de formare, consultanță pentru start-up-uri, precum și oportunități de networking. Mai multe dintre programele lor se adresează în special tinerilor profesioniști și studenților, cum ar fi Școala de vară pentru antreprenoriat global (GESS) sau atelierul de două zile pentru începători numit SEA: start.
Irlanda	Young Social Innovators	Young Social Innovators (YSI) este o organizație non-profit care promovează învățarea inovării sociale în rândul tinerilor cu vârste cuprinse între 10 și 18 ani din școlile primare, școlile secundare și instituțiile de învățământ superior din Irlanda. Prin intermediul unor programe distractive și atractive, elevii sunt sprijiniți să creeze proiecte de acțiune în echipă pe teme care îi interesează. În fiecare an, între 6 000 și 8 000 de tineri participă la Programele de acțiune pentru inovare socială ale YSI. În plus, YSI Den, un fond de inovare socială, este pus la dispoziția echipelor YSI care reușesc să obțină asistență pentru a dezvolta o idee, un produs sau o întreprindere. Până în prezent, YSI Den a oferit peste 150 000 EUR în finanțare nerambursabilă pentru a sprijini ideile tinerilor pentru schimbări sociale în întreaga Irlanda. Oferă tinerilor din Irlanda oportunități de a învăța despre și de a se implica cu întreprinderile sociale. Departamentul de Dezvoltare Rurală și Comunitară a alocat 30 000 EUR pentru finanțarea proiectului, care este supravegheat de organizația de tineret Foróige și se așteaptă să implice 120 de profesori din întreaga țară.
Irlanda	Network for Teaching Entrepreneurship	
Italia	Coop Up!	Incubator pentru cooperative înființat de Confcooperative pentru a ajuta în mod special femeile și persoanele cu vârsta sub 35 de ani să înființeze noi cooperative. Programul de incubare oferă mentorat și formare, precum și acces la fonduri de până la 30 000 EUR.
Italia	Coopstartup	Lansată de Coopfond în 2013, inițiativa promovează implicarea tinerilor cu cooperativele orientate în mod specific spre inovare tehnologică și socială.
România	Alături de Voi (ADV) Fundația România - EU4Youth - Impactul inovării sociale - un parteneriat strategic!	Prin intermediul proiectului „EU4Youth - Impactul inovării sociale - un parteneriat strategic” ADV și cei patru parteneri ai săi sprijină crearea unor ecosisteme favorabile pentru antreprenoriatul social în Moldova, Ucraina și România. Proiectul se derulează în perioada februarie 2020 - noiembrie 2022 și are ca obiective înființarea a patru laboratoare de inovare pentru consolidarea capacităților profesionale, precum și incubarea a opt tinere întreprinderi sociale din Republica Moldova și Ucraina prin intermediul unui concurs transfrontalier „Accelerator de întreprinderi sociale”. Cele opt întreprinderi câștigătoare vor beneficia de mentorat, cursuri de formare și alte tipuri de sprijin pentru a-și înființa și dezvolta cu succes afacerile, precum și de o finanțare nerambursabilă de 7 500 EUR.
Slovenia	Agenția Slovenă pentru Tineret - Impact social sloven Award	Inițiat în 2021, premiul oferă sprijin tinerilor antreprenori sociali aflați la început de drum care demonstrează modele de afaceri inovatoare în domeniul întreprinderilor sociale. Participanții sunt validați în funcție de calitatea și caracterul inovator al planurilor lor de afaceri. Aceștia au acces la oportunități educaționale care îi ghidează în etapele de ideare și implementare a lansării unei întreprinderi sociale.
Spania	Emprende.coop	Înființată ca parte a Strategiei Ministerului Muncii și Securității Sociale pentru Antreprenoriat și ocuparea forței de muncă în rândul tinerilor, Emprende.coop oferă un portal online pentru persoane fizice interesate să înființeze o cooperativă în Spania.
Spania	Orienta.coop	Inițiată ca parte a Strategiei pentru antreprenoriat și ocuparea forței de muncă în rândul tinerilor, această platformă oferă informații tinerilor interesați să înființeze o cooperativă. Aceasta oferă informații privind modelele de afaceri cooperatiste și acționează ca un portal pentru a obține orientări suplimentare privind modul de înființare și funcționare a unei cooperative.

Țara	Organizație	Descriere
Spania	Think Big	<p>Concurs anual pentru antreprenorii sociali cu vârste cuprinse între 15 și 26 de ani din Spania, finanțat de Fundația Telefonica. Câștigătorii pot primi până la 3 000 de euro și mentorat din partea profesioniștilor Telefonica pentru a dezvolta și a pune în aplicare planurile de afaceri ale întreprinderilor sociale. În 2018, Think Big a fost transformat într-un program mai mare de formare digitală și antreprenariat numit Conecta Empleo.</p>
Singapore	Singapore International Foundation - The Young Social Entrepreneurs (YSE)	<p>Young Social Entrepreneurs (YSE) Global este un program anual de șase luni la care pot aplica tineri antreprenori sociali de toate naționalitățile, deși se acordă prioritate candidaților din țările asiatice. Programul include ateliere de lucru online, mentorat la distanță, sesiuni lunare de consolidare a capacităților și "Pitching for Change", în cadrul cărora echipele pot candida pentru granturi de până la 20 000 de USD pentru a-și extinde întreprinderea socială. În plus, participanții au acces la un ecosistem internațional de investitori și experți din industrie, mentori experimentați și o rețea în creștere de peste 1 300 de tineri antreprenori sociali din 42 de naționalități.</p> <p>Young Social Entrepreneurs Regional este un atelier intensiv de două zile organizat în anumite orașe din Asia. Echipele selectate în cadrul atelierului vor fi invitate să participe la YSE Global, care se desfășoară anual, timp de șase luni, în Singapore.</p>
Regatul Unit	Scotland – Social Enterprise Schools	<p>Lansate în 2007, Social Enterprise Schools sunt programe conduse de elevi și susținute de antreprenori sociali locali pentru a-i ajuta pe tineri să identifice chestiunea de mediu sau socială pe care doresc să o rezolve și să creeze o întreprindere pentru a face posibilă această schimbare. Prin faptul că le oferă tinerilor o experiență reală de gestionare a propriei întreprinderi sociale, acest program oferă o învățare transformațională.</p>
Regatul Unit	Scotland – 2021 Social Enterprise Action Plan	<p>Planul de acțiune pentru 2021 alocă 2 milioane de lire sterline pentru a oferi fiecărui copil de vârstă școlară cu șansa de a se implica într-un proiect de întreprindere socială ca parte a educației lor. Această inițiativă integrează, de asemenea, oportunități de învățare despre antreprenoriatul social în programele existente privind antreprenoriatul în rândul tinerilor, cetățenia și programele de angajare pentru tineri.</p>
Statele Unite ale Americii	Young Women Social Entrepreneurs	<p>Rețea americană pentru tinerele antreprenoare sociale, cu filiale în New York City, San Francisco și Washington DC, pe lângă o filială în Nairobi, Kenya. Organizația oferă oportunități de formare și de creare de rețele prin intermediul fiecăruia dintre capitolele sale.</p>

Deblocarea potențialului întreprinderilor sociale conduse de tineri

Acțiunea globală a OCDE - Promovarea ecosistemelor economiei sociale și solidare

Tinerii acordă din ce în ce mai mult prioritate carierelor cu impact social și de mediu pozitiv. Întreprinderile sociale îi pot ajuta să își îndeplinească această ambiție. Întreprinderile sociale conduse de tineri pot aborda probleme sociale și de mediu urgente, oferind în același timp tinerilor oportunități pe piața muncii. În ciuda acestor beneficii, aceste entități se confruntă adesea cu dificultăți din cauza vârstei fondatorilor și a specificității activităților lor. Acest document analizează factorii determinanți și beneficiile potențiale ale întreprinderilor sociale conduse de tineri (secțiunea 1), evaluează provocările cu care se confruntă acestea (secțiunea 2) și oferă orientări politice pentru a le aborda prin programe de sprijin adaptate, bazate pe exemple de bune practici și experiențe din țările OCDE și nu numai (secțiunea 3).

OECD

Funded by
the European Union

****Traducerea în limba română a fost realizată în luna decembrie 2023 prin grija Punctului de Contact Național EaSI din România. Versiunea oficială este disponibilă pe site-ul www.fonduri-easi.ro***